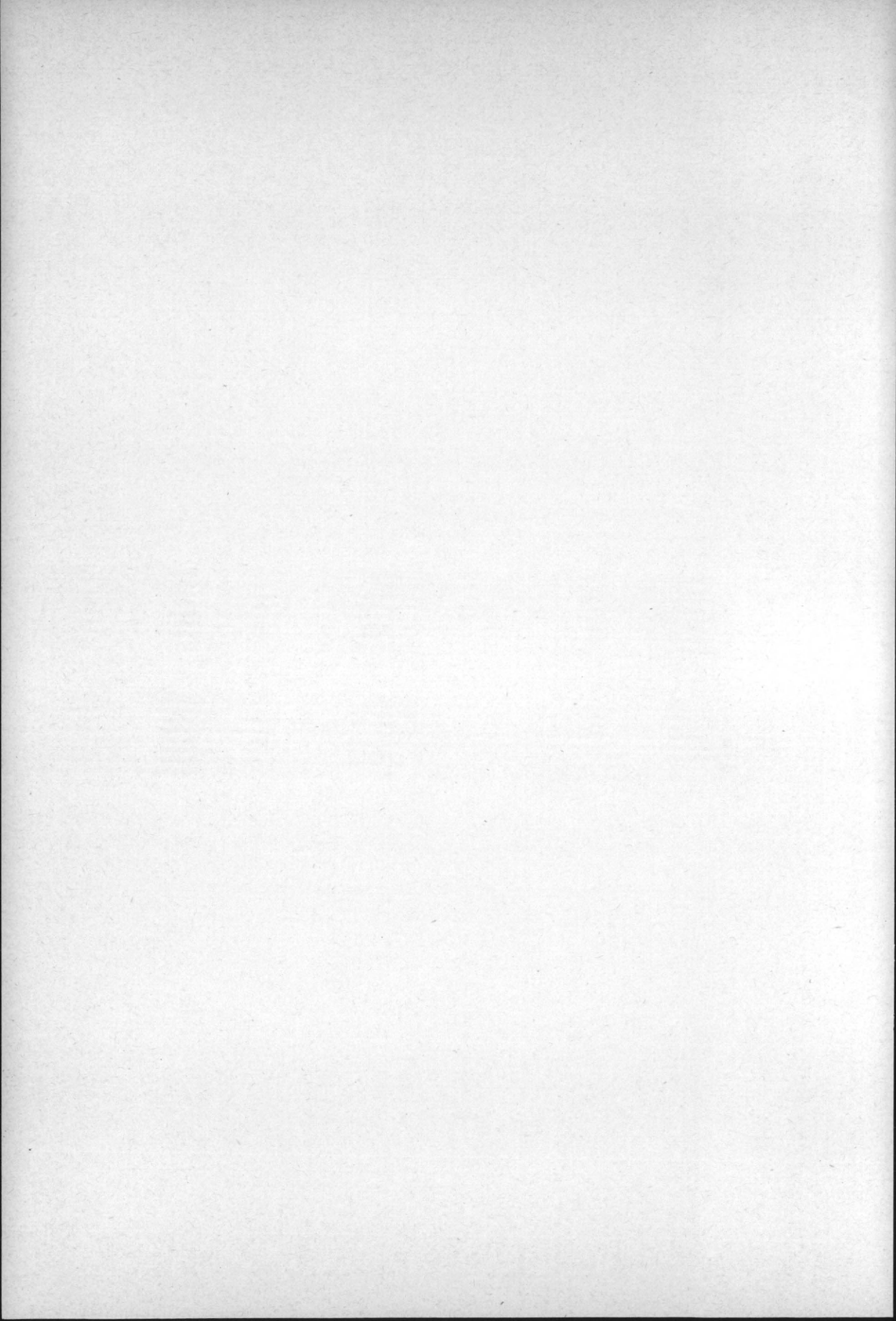

ΤΟ ΕΡΓΟΝ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΟ 1979

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
Γ. Ε. ΜΥΛΩΝΑ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΗΣ ΑΡΧ. ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΑΘΗΝΑΙ 1980

ΤΟ ΕΡΓΟΝ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΟ 1979

TO FLYON

THE AMERICAN EMBASSY

WASHINGTON

ΤΟ ΕΡΓΟΝ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΟ 1979

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
Γ. Ε. ΜΥΛΩΝΑ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΗΣ ΑΡΧ. ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΑΘΗΝΑΙ 1980

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΙΣ

Ἐντολῇ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχ. Ἐταιρείας ἡ σύνταξις τοῦ Ἔργου ὑπενθυμίζει, ὅτι ὁ χαρακτήρ τῶν ἐν τῷ Ἔργῳ δημοσιευομένων εὐρημάτων ἀνασκαφῶν εἶναι προσωρινός, τοῦ οἰκείου ἀνασκαφῆς ἐπιφυλασσομένου παντός δικαιώματος ἐπὶ τῆς περαιτέρω μελέτης καὶ ὀριστικῆς δημοσιεύσεως τῶν εὐρημάτων του.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Θεοφιλέστατε,

Ἀγαπητοὶ Ἑταῖροι,

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία συνέχισε καὶ κατὰ τὸ 1979 ἐν-
τατικῶς τὴν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της ἐθνικὴν καὶ μορφωτικὴν δρᾶ-
σιν αὐτῆς, παρὰ τὰ δεινὰ πλήγματα τὰ ὁποῖα ὑπέστη ἀφ' ἑνὸς
μὲν διὰ τοῦ θανάτου διαπρεπῶν μελῶν της, ἰδιαίτερος δὲ τοῦ
Γενικοῦ Γραμματέως αὐτῆς καθηγητοῦ Ἀναστασίου Ὀρλάνδου,
ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῶν δυσχερῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν τὰς ὁποί-
ας ἀντιμετωπίζει.

Τῆς ἐκθέσεως τῶν πεπραγμένων τοῦ 1979 προτάσσεται, ὡς
εἴθισται, ἡ προσήκουσα τιμὴ πρὸς τοὺς ἐκλιπόντας συναδέλφους
καὶ ἑταίρους, οἱ ὁποῖοι διὰ τοῦ ἔργου καὶ τῆς παρουσίας των ἐλάμ-
πρυναν τὴν Ἑταιρείαν καὶ προήγαγον τὴν ἐπιστήμην. Οὕτω ἡ
Ἑταιρεία μας ἐθρήνησε τὴν διαπρεπῆ βυζαντινολόγον Μαρίαν
Σωτηρίου, ἡ ὁποία, μετὰ τοῦ ἀειμνήστου συζύγου της Γεωργίου
Σωτηρίου ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρωτοπόρων καὶ θεμελιωτῶν τῆς Βυ-
ζαντινῆς Ἀρχαιολογίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὸν θερμὸν θιασώτην καὶ
βοηθὸν τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας Ἐπιθεωρητὴν τῶν Δημοσίων
Ἔργων Θωμᾶν Καζαμίαν, τὴν ἐξάριeton νομισματολόγον καὶ ἀκά-
ματον ἐρευνήτριαν, Ἐπίτιμον Ἐφορον Ἀρχαιοτήτων καὶ ἐπὶ σει-
ρὰν ἐτῶν Διευθύντριαν τῆς Νομισματικῆς Συλλογῆς τοῦ Ἐθνικοῦ
Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Εἰρήνην Βαρούχα-Χριστοδουλοπούλου,
τὸν μειλίχιον, ὀλιγόλογον ἀλλ' ἐμπνευσμένον διδάσκαλον, σοφὸν
μελετητὴν καὶ βαθυστόχαστον ἐρευνητὴν τῆς ἑλληνικῆς χριστιαν-
ικῆς τέχνης, καθηγητὴν τῆς Βυζαντινῆς Ἀρχαιολογίας τοῦ Πα-

νεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ἀκαδημαϊκὸν Ἀνδρέαν Ξυγγόπουλον, τὸν σοφὸν ἑλληνιστὴν καὶ ἐπιφανῆ, ἐπὶ διεθνoῦς ἐπιπέδου, καθηγητὴν τοῦ Ἰδιωτικοῦ Διεθνoῦς Δικαίου εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκὸν Γεώργιον Μαριδάκην καὶ τέλος τὸν Γενικὸν Γραμματέα αὐτῆς, καθηγητὴν τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς Μορφολογίας καὶ Ρυθμολογίας εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον καὶ τῆς Βυζαντινῆς Ἀρχαιολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκὸν Ἀναστάσιον Κ. Ὀρλάνδον. Ἀπὸ τοῦ 1951 καὶ ἐξῆς ὁ Ὀρλάνδος ὑπῆρξεν ἡ ψυχὴ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἡ ὁποία, καθ' ὅλον τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τοῦ ἔτους ἐκείνου καὶ μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου του, ἐταύτισε τὸ ἔργον καὶ αὐτὴν τὴν ὑπόστασίν της μὲ τὴν παρουσίαν του. Ὡς Διευθυντῆς τῆς Ἀναστηλώσεως τῶν ἀρχαίων μνημείων τῆς χώρας, ὡς καθηγητῆς εἰς τὸ Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον καὶ τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν καὶ ὡς συγγραφεὺς ἐπιστημονικῶν διατριβῶν ὁ Ἀναστάσιος Ὀρλάνδος ἀπεδείχθη πιστὸς θεματοφύλαξ παραδόσεων καὶ ἄοκνος ἐργάτης τῆς Ἐπιστήμης. Ὡς Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας κατηύθυνεν οὐσιαστικῶς τὸ κύριον μέρος τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐρεύνης εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐφ' ὅσον ἡ Ἐταιρεία ἀνέκαθεν ἔχει ἐπωμισθῆ τὴν ἀποστολὴν τῆς διασώσεως τῶν ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν τῆς χώρας μας. Εἰς τὰ πλαίσια τῆς Ἐταιρείας ἐπραγματοποίησε τὰς κυρίας ἀνασκαφικὰς καὶ ἀναστηλωτικὰς του ἐργασίας εἰς μνημεῖα καὶ χώρους τῆς κλασσικῆς, ἑλληνιστικῆς, ἑλληνορρωμαϊκῆς, βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς ἐποχῆς. Τὸ πλῆθος τῶν σοφῶν συγγραμμάτων του ἐκορυφώθη μὲ τὸ κύκνειον ἄσμα του, τὴν Ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ Παρθενῶνος. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία, τιμῶσα τὸν θάνατον τοῦ Πρυτάνεως τῶν ἀπανταχοῦ γῆς ἀρχαιολόγων, δόξαν ἀγήρω τῆς Πατρίδος, ὡς καὶ τῶν ὑπολοίπων διδασκάλων καὶ μελῶν της, σᾶς παρακαλεῖ ἐγειρόμενοι νὰ τηρήσωμεν ἐνὸς λεπτοῦ σιγῆν, ὡς ἐλαχίστην τιμὴν τῆς πρὸς ἐκείνους ἀναμνήσεως.

Μεταβαίνοντες όμως ήδη εις τὴν ζωὴν, θὰ ἐκθέσωμεν πρῶτον τὸ ἔργον εἰς τὸν σπουδαιότερον τομέα τῆς Ἑταιρείας, τὸν ἀνασκαφικόν, ὁ ὁποῖος, παρὰ τὰς παρούσας οἰκονομικὰς δυσχερείας, ἔχει νὰ παρουσιάσῃ καὶ πάλιν σημαντικὰ ἀποτελέσματα.

Αἰσθάνομαι όμως τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐκφράσω καὶ ἐντεῦθεν τὰς θερμὰς εὐχαριστίας τῆς Ἑταιρείας πρὸς τὸ ΥΠΠΕ καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸν Ὑπουργὸν κ. Δημ. Νιάνιαν διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τὴν ὁποίαν μᾶς παρέχει καὶ ἡ ὁποία θὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ καὶ ἐφέτος ἀπροσκόπτως νὰ συνεχίσωμεν τὸ ἔργον μας.

Ἡ ἐπιστημονικὴ τῆς Ἑταιρείας δρᾶσις ἔχει ὡς ἀκολούθως:

Α. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ

Διὰ τοῦ Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων Ἀττικῆς κ. Βασιλείου Πετράκου συνέχισεν ἡ Ἑταιρεία τὴν ἀνασκαφὴν καὶ τὴν μελέτην τοῦ ἱεροῦ τῆς Νεμέσεως εἰς **Ραμνοῦντα**.

Ἐρευνήθη τὸ τελευταῖον τμήμα τῆς νοτίας Ἱερᾶς Ὀδοῦ, ποὺ καταλήγει εἰς τὸ Ἱερόν, καὶ ἀπεκαλύφθη ἡ τεχνητὴ ἐπίχωσις ἐξ ἀργῶν λίθων, ἡ ὁποία εἶχε σωρευθῆ διὰ τὴν δημιουργίαν στερεοῦ καταστρώματος. Εἰς τὴν ἐπίχωσιν ταύτην εὐρέθη, οὐχὶ κατὰ χώραν, εἰς ὄρος τοῦ Ἱεροῦ, ὁ πρῶτος ἀπὸ τὸν Ραμνοῦντα, μὲ ἐπιγραφὴν τοῦ 4ου π.Χ. αἰ. (εἰκ. 1). Εὐρέθησαν ἐπίσης τεμάχια ἀναθηματικοῦ ἀναγλύφου τοῦ α' ἡμίσεος τοῦ 5ου αἰ. μὲ παράστασιν γυμνοῦ καθημένου ἀνδρός. Τὸ ἀνάγλυφον εἶχε χρησιμοποιοηθῆ ὡς ὕλικόν τῆς ἐπιχώσεως.

Ἐν συνεχείᾳ ἐγένετο κοπιώδης προετοιμασία διὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ κυρίως Ἱεροῦ καὶ ἐκτίσθη. δαπάναις τοῦ Δημοσίου, μεγάλη αἴθουσα ὅπου θὰ ἀναστηλωθοῦν ὁ θριγκὸς καὶ τὰ ἀετώματα τοῦ ναοῦ καὶ θὰ ἐκτεθοῦν τὰ λοιπὰ μέλη του.

Ἡ ἀνασκαφὴ μεταξὺ τοῦ βωμοῦ καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ἀναλήμματος ἀπέδωσε σημαντικὸν ἀριθμὸν τεθραυσμένων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν. Ἐρευνήθησαν ἐπίσης παλαιότεροι περίβολοι, ἐνῶ ἡ ἀνασκαφὴ βορείως τοῦ ναοῦ ἀπεκάλυψεν ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, γεῖ-

σα, τμήματα τῆς ζωφόρου καὶ τμήματα πωρίνου κτιρίου, τοῦ ὁποίου δὲν ἔχει προσδιορισθῆ ἡ θέσις, ἴσως ὁμως ἦτο εἰς τὸν χώρον ποῦ κατέχει σήμερον ὁ μέγας ναός.

Αἱ ἔρευναί τῶν τελευταίων ἐτῶν εἰς Ραμνοῦντα ἐξ ἄλλου ἀπέδωσαν 100 τεμάχια ἐκ τῆς βάσεως τοῦ ἀγάλματος τῆς Νεμέσεως, ἐπὶ τῆς ὁποίας προσαρτῶνται ἀνάγλυφοι μορφαὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου (εἰκ. 2). Ἡ βάσις αὕτη, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν εὗρημάτων, ἔχει ὕψος 0.50 μ. καὶ εἶναι κατεσκευασμένη ἐκ πεντελικοῦ μαρμάρου τῆς περιοχῆς Διονύσου.

Ἄπροσδόκητος ὑπῆρξεν ἡ ἀποκατάστασις τοῦ γνωστοῦ βάρθρου τοῦ ἀγάλματος τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου καὶ ἡ εὔρεσις εἰς τὴν Σκάλαν Ὠρωποῦ ψηφίσματος τῶν στρατευομένων πολιτῶν καὶ τῶν ὑπαίθρων ἐν Ραμνοῦντι, μὲ τὸ ὁποῖον ἐτιμήθη ὁ γνωστός Θεότιμος Θεοδώρου Ραμνούσιος.

Εἰς Ραμνοῦντα ἐπίσης διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Δεσπίνης συνεχίσθη καὶ τὸ 1979 ἡ ἀναζήτησις θραυσμάτων τοῦ λατρευτικοῦ ἀγάλματος τῆς Νεμέσεως. Τὰ θραύσματα τὰ ὁποῖα συνεκεντρώθησαν ἐφέτος εἶναι μικρὰ καὶ προέρχονται ἀπὸ πτυχὰς ἐνδυμάτων (εἰκ. 3). Μὲ τὴν πολύτιμον βοήθειαν τοῦ μαρμαροτεχνίτου κ. Ν. Καραμαλῆ, ἐγένετο ἐπιτυχῆς προσπάθεια συγκολλήσεως θραυσμάτων μὲ σκοπὸν τὴν συγκρότησιν μεγαλύτερων συνόλων, ὡς δεικνύει ἡ εἰκὼν 4.

Ἡ ἐφετινὴ ἀνασκαφικὴ ἔρευνα εἰς Ἐρέτριαν διὰ τοῦ Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων κ. Πέτρου Θέμελη εἶχε δύο σκοπούς: α) τὴν ἐπιφανειακὴν εἰς ἔκτασιν ἀποκάλυψιν τῶν κτισμάτων τῆς ρωμαϊκῆς περιόδου εἰς τὰ ἀνατολικά τοῦ χώρου καὶ β) τὴν ἔρευναν εἰς βάθος τῶν λειψάνων τῆς γεωμετρικῆς περιόδου εἰς τὰ ΝΔ. τοῦ χώρου.

α) Μὲ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ἐπιφανειακῆς ἐπιχώσεως ἦλθεν εἰς φῶς σύμπλεγμα τοίχων ἑλληνιστικῆς, πρωίμου ρωμαϊκῆς καὶ ὑστέρως ρωμαϊκῆς περιόδου. Οἱ τοῖχοι τῆς ρωμαϊκῆς περιόδου

ἀποτελοῦν συνέχειαν τοῦ στωικοῦ οἰκοδομήματος, τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύεται οὕτω μνημειῶδες (εἰκ. 5).

β) Μὲ τὰς ἐρευνητικὰς εἰς βάθος τομὰς ἀπεκαλύφθη ἡ συνέχεια πρὸς τὰ ΒΔ. τοῦ «γεωμετρικοῦ ἀναλήμματος», τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἀνεξάρτητον περίβολον «τεμένους» ἢ ὀχυρώσεως. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ περιβόλου ἠρευνήθησαν τρεῖς ἐγχυτρισμοί, ἐνταφιασμοὶ νηπίων εἰς ἀγγεῖα : α) δίωτος χειροποίητος ἀμφορεὺς, τοῦ ὁποῖου τὸ στόμιον ἐφράσσετο μὲ σκύφον, β) παρόμοιος χειροποίητος ἀμφορεὺς μεγαλυτέρων διαστάσεων, γ) ραδιῶδες ἀμφορεὺς μὲ ὑψηλὸν πόδα καὶ λαιμόν, ἀρίστης τέχνης καὶ διατηρήσεως (εἰκ. 6), ὁ ὁποῖος φέρει διακόσμησιν ζωφόρου μὲ ἐναλλάξ καθέτους γραμμὰς καὶ ὁμοκέντρους κύκλους, καθὼς καὶ σειρὰν ὑδροβίων πτηνῶν ἐντὸς ὀρθογωνίου πεδίου. Πρόκειται περὶ πρωίμου φάσεως τῶν ἐρετριακῶν λεγομένων ἀμφορέων τοῦ α' ἡμίσεος τοῦ 7ου αἰ. Ὁ ἀμφορεὺς οὗτος, μοναδικὸς εἰς τὸ εἶδος του διὰ τὴν Ἐρέτριαν, χρονολογεῖται εἰς τὸ τελευταῖον τέταρτον τοῦ 8ου π.Χ. αἰ. καὶ δίδει ἀσφαλῆ *terminus ante quem* διὰ τὴν χρονολόγησιν τοῦ ὑστερογεωμετρικοῦ ἀναλήμματος, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου εἶχεν ἀποτεθῆ.

Μία ἐπὶ πλέον ταφή ἀπεκαλύφθη νοτιώτερον, περιέχουσα τὰ ὀστᾶ νεκροῦ καὶ ἐξ ὅμοια κατὰ τὸ σχῆμα μονόχρωμα (ἐρυθρὰ ἢ μελανὰ) κύπελλα τῆς ὑστέρας γεωμετρικῆς περιόδου. Δύο ἐξ αὐτῶν φέρουν εἰς τὸ κέντρον των τετράφυλλον ἄνθος ἐκ λευκοῦ ἐπιθέτου χρώματος. Ἐπίσης εὐρέθη μέγας ἀριθμὸς γραπτῆς γεωμετρικῆς κεραμεικῆς εἰς ἐπαλλήλους στρώσεις δαπέδων σχετικῶν πρὸς τὸ κτίσμα τῆς γεωμετρικῆς περιόδου.

Συνεχίσθη ἐπίσης παραλλήλως καὶ ἡ μελέτη τῶν ἐννέα γνωστῶν παναθηναϊκῶν ἀμφορέων. Εἰς ἐξ αὐτῶν συνεκολλήθη, ἀνήκει δὲ εἰς τὴν ὁμάδα τοῦ ἄρχοντος Καλλιμήδους (360/59 π.Χ.) (εἰκ. 7).

Διὰ τοῦ Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων κ. Θεοδώρου Σπυροπούλου

συνεχίσθη ἡ ἀνασκαφή εἰς τὴν θέσιν «Δένδρο» τῆς **Τανάγρας** με σπουδαιότατα ἀποτελέσματα.

Ἡ συστάς τῶν τάφων ἡ ὁποία ἀνεσκάφη ἐφέτος ἀνήκει εἰς τὴν ΥἚ ΙΙΒ περίοδον, κατέχει δὲ ἀπὸ ἀποψιν τοπογραφίας καὶ πλούτου κτερισμάτων μίαν ἐνδιάμεσον θέσιν. Οἱ θάλαμοι τῶν τάφων εἶναι μεγάλοι καὶ οἱ δρόμοι βραχεῖς καὶ πλατεῖς με ὀμαλὴν κλίσιν κατ' ἀρχάς, μετὰ μικρὰν διαδρομὴν ὅμως κατέρχονται ἀποτόμως πρὸς τὴν εἴσοδον τῶν τάφων. Εἰς μερικὰς περιπτώσεις ἡ ἀπότομος κλίσις μετριάζεται με τὴν λάξευσιν βαθμίδων. Μερικοὶ τάφοι ἔχουν κόγχας ταφικοῦ προορισμοῦ εἰς τὰ πλάγια τοιχώματα τοῦ δρόμου των, αἱ δὲ ξηρολιθιᾶς τῶν εἰσόδων τῶν θαλάμων εἶναι ἰδιαιτέρως ἐπιμελημένα.

Καινοτομίαι εἰς τὰ ἔθιμα ταφῆς δὲν παρουσιάσθησαν. Ἡ κατάρρευσις τῶν ὀροφῶν καὶ ἡ μακραιῶν ἐπενέργεια τῶν καιρικῶν ἀλλαγῶν ἀπεσάθρωσε σχεδὸν τὰ σκελετικὰ λείψανα. Ἐκ τῶν ἐφετινῶν εὐρημάτων εἰκονίζομεν ὀλίγα τυπικὰ τῶν χρόνων γραπτὰ ἀγγεῖα, ἤτοι πυξίδα ἐκ τοῦ τάφου 117 καὶ δύο τριώτους πιθαμοφορίσκους ἐκ τοῦ τάφου 115 (εἰκ. 8-9).

Εἰς τὸν τάφον 115 εὐρέθη ἡ γραπτὴ λάρναξ τῆς εἰκόνας 10. Ἔχει σχῆμα ἀκανόνιστον ὀρθογώνιον καὶ φέρει κιτρινωπὸν ἐπίχρυσμα, εἰς τὸ ὁποῖον πρὸ τῆς ὀπτήσεως τοῦ σκεύους ἐζωγραφίσθησαν αἱ παραστάσεις. Εἰς τὴν μίαν πλευρὰν εἰκονίζονται δύο γυναῖκες εἰς ὀμόρροπον στάσιν κινήσεως. Αἱ χεῖρες ὑψοῦνται εἰς θρηνητικὴν χειρονομίαν καὶ ἡ κεφαλὴ καλύπτεται ὑπὸ πύλου. Τὴν γραμμικὴν ἀφαίρεσιν καὶ σχηματικότητα μετριάζει ὁ ὑπερφυσικὸς ὀφθαλμὸς, δηλωτικὸς ἴσως τοῦ πόνου. Εἰς τὴν ἄλλην μακρὰν πλευρὰν ἐναλλάσσονται πτερωτὴ σφίγξ καὶ θρηνητρία μεταξύ γραμμῶν διαχωριστικῶν. Εἰς τὰς στενὰς πλευρὰς εἰκονίζεται ἀνὰ μία θρηνητρία. Ἡ λάρναξ ἐχρησιμοποιήθη ὡς ὀστεοθήκη (εἰκ. 11), περίπτωσις ἡ ὁποία εἶναι σπανία καὶ πολύτιμος διὰ τὴν ὀρθὴν ἐρμηνείαν τῆς χρήσεως τῶν λαρνάκων τῆς Τανάγρας.

Προκειμένου νά προχωρήση ἡ δημοσίευσίς τῶν μέχρι τοῦδε ἐργασιῶν εἰς τὴν μυκηναϊκὴν ἀκρόπολιν τοῦ Γλα̅ (εἰκ. 12), διεξήχθη περιορισμένης ἐκτάσεως ἔρευνα ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Πεννσυλβανίας κ. Σπ. Ἰακωβίδη, ἀποσκοποῦσα εἰς τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν συμπλήρωσιν τῶν παλαιότερων ἀποτυπώσεων τοῦ χώρου καθὼς καὶ εἰς τὴν ἐπαλήθευσιν, διασάφησιν καὶ συμπλήρωσιν παρατηρήσεων ἐπὶ τῶν κατασκευαστικῶν λεπτομερειῶν τῶν ἀποκαλυφθέντων κτισμάτων. Οὕτω ἐγένοντο νέαι μετρήσεις εἰς τὰς πύλας καὶ εἰς διάφορα σημεῖα τοῦ ἐσωτερικοῦ περιβόλου, ἐξητάσθη ἡ οἰκοδομικὴ σχέσις τῶν πυλώνων πρὸς τὰ ὀπισθεν αὐτῶν φυλάκια, διεπιστώθη ὅτι ἡ κόγχη τοῦ φυλακίου τῆς πύλης ἐστεγάζετο ἐκφορικῶς, πρᾶγμα πού καθιστᾷ πιθανὸν ὅτι ἦτο ἱερὸν πύλης, εὐρέθη ὅτι δεξιὰ τῆς εἰσόδου τοῦ «ἀνακτόρου» (ὀρθότερον : μελάθρου) ὑπῆρχεν εἶδος ἐξέδρας (σκοπιά;) καὶ ἠλέγχθη ἡ ἀκρίβεια τῶν περιγραφῶν τοῦ μελάθρου καὶ τῶν πρὸς Ν. ἀποθηκῶν (τῆς λεγομένης «Ἀγορᾶς»). Ἡ προσπάθεια αὐτὴ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν συγκέντρωσιν πληρεστέρων στοιχείων τῶν διαφόρων ἐγκαταστάσεων καὶ τὴν ἀσφαλεστέραν κατανόησιν τοῦ προορισμοῦ των.

Διὰ τοῦ Ἐφόρου Διευθυντοῦ τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου κ. Παύλου Λαζαρίδη ἡ Ἐταιρεία συνέχισε τὰς ἀνασκαφὰς εἰς **Φθιώτιδας Θήβας**, κυρίως εἰς τὴν βασιλικὴν τοῦ ἀρχιερέως Πέτρου καὶ εἰς τὴν βασιλικὴν τοῦ Μαρτυρίου.

Εἰς τὴν βασιλικὴν τοῦ ἀρχιερέως Πέτρου ἀνεσκάφη περαιτέρω ὁ τομεὺς ΤΜ-ΣΤ. Διὰ τῶν στοιχείων τὰ ὅποια ἀπεκαλύφθησαν ἐγένετο προσπάθεια ἀναπαραστάσεως τῆς νοτίας τοξοστοιχίας καὶ τῆς ὑπερκειμένης τοιχοδομίας (εἰκ. 13). Σπάραγμα ψηφιδωτοῦ (εἰκ. 15) ἀποδεικνύει ὅτι αἱ ἐσωτερικαὶ πλευραὶ τῆς ἀνωδομίας ἦσαν καλυμμέναι διὰ ψηφιδωτῶν παραστάσεων.

Ἐν συνεχείᾳ ἠρευνήθησαν ὁ χώρος XIX, ὁ ὁποῖος ἀποδεικνύεται ὅτι ἐχρησιμοποιοεῖτο ὡς ἀποθήκη (κελλάρι) καὶ ὁ τομεὺς

TM-H, όπου άπεκαλύφθη κατά τὸ νότιον ἡμισυ τοῦ μήκους τῆς ἡ ανατολικῆς πτέρυξ τῆς στοᾶς καὶ ἡ νοτία εἴσοδος μετὰ τὸ μαρμαρίνον κατώφλι κατὰ χώραν. Ὡς προκύπτει ἐκ τῶν σπαραγμάτων τῶν τοιχογραφιῶν καὶ τῶν τεμαχίων τόξων μετὰ ψηφιδωτά, ἡ στοὰ εἶχε ζωγραφικὸν καὶ ψηφιδωτὸν διάκοσμον.

Ἡ ἔρευνα εἰς τὴν τομὴν A/E/78 συνεχίσθη καὶ ἐφέτος μετὰ σκοπὸν νὰ εὑρεθοῦν περισσότερα στοιχεῖα τῶν δύο πρώτων ἀπὸ τὰς τέσσαρας ἐκκλησίας αἱ ὁποῖαι εἶχον κτισθῆ ἢ μία ὑπεράνω τῆς ἄλλης εἰς τὸν αὐτὸν χώρον. Οὕτω εἶναι δυνατὸν νὰ τεθῆ εἰς τὸν 5ον αἰῶνα ἢ δευτέρα κατὰ σειρὰν βασιλική.

Ἡ βασιλικὴ τοῦ Μαρτυρίου (εἰκ. 14), ἡ ὁποῖα εἶχε κτισθῆ ἐπὶ παλαιότερου κτιρίου, ἀνάγεται εἰς τὸν 4ον π.Χ. αἰῶνα. Τὸ δάπεδον τοῦ βορείου κλίτους ἦτο ἐστρωμένον μετὰ ψηφιδωτὸν, τοῦ κεντρικοῦ μετὰ μαρμαρίνας πλάκας καὶ τοῦ νοτίου μετὰ πηλίνας. Εἰς τὸ ανατολικὸν ἄκρον τοῦ βορείου κλίτους εὑρέθη ἐπιγραφὴ λέγουσα:

ΥΠΕΡ ΕΥΧΗΕ ΔΙ(ΟΓΕΝΙ)ΑΝΟ[Υ] ἢ ΔΙ(ΟΝΥΕΙ)ΑΝΟ[Υ] ἢ ΔΙ
(ΦΙΑΙ)ΑΝΟ[Υ]

ΚΑΙ ΤΟΥ (ΤΕΚΝΟΥ ΑΥ)ΤΟΥ
ΡΗΓΙΝΗΕ (ΚΑΙ ΥΠΕΡ) ΜΝΗ
ΜΗΕ ΕΠΑΦΡ(Α ΙΕΡΕΩ)Σ ΚΑΙ
ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ (ΑΥ)ΤΟΥ

Ὡς ἐκ τῶν ἰχνῶν τῶν βάσεων προκύπτει, ἡ τοξοστοιχία θὰ εἶχε δέκα κίονας. Εὑρέθησαν περὶ τὰ εἴκοσι θωράκια μετὰ ἐπιγραφὰς καὶ διαφορετικὸν διάκοσμον τὸ καθ' ἓν (εἰκ. 16).

Τὰ θραύσματα τῶν κίωνων καὶ τὰ θωράκια ἐπέτρεψαν μίαν προσπάθειαν διὰ τὴν σχεδιαστικὴν ἀποκατάστασιν τοῦ φράγματος τοῦ Πρεσβυτερίου (εἰκ. 17), ἀπὸ τὰ ἀντικείμενα δὲ καὶ τὰ νομίσματα τὰ ὁποῖα περισυνελέγησαν συμπεραίνεται ὅτι τὸ κτίριον θὰ κατεστράφη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 7ου αἰῶνος.

Συνεχίσθη διὰ τοῦ ἐπιτ. Γεν. Ἐπιθεωρητοῦ Ἀρχαιοτήτων καθηγητοῦ κ. Δημ. Λαζαρίδη ἡ ἀνασκαφὴ εἰς ἌΒδηρα.

α) Εἰς τὸν τομέα τοῦ δυτικοῦ τείχους συνεχίσθη ἡ ἀνασκαφὴ

μεταξὺ τῶν δύο πύργων τῆς πύλης καὶ ἔμπροσθεν αὐτῶν (εἰκ. 18). Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῆς μεταγενεστέρως διαμορφώσεως τῆς πύλης εὐρέθη ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως κεραμεικὴ κυρίως κλασσικῶν καὶ ἑλληνιστικῶν χρόνων.

Ἡρευνήθη ἐπίσης παραλλήλως τὸ περιεχόμενον 59 κιβωτιοσχῆμων καὶ λακκοειδῶν τάφων τοῦ ὑστερορρωμαϊκοῦ νεκροταφείου τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀποκαλυφθῆ ἔξω τοῦ δυτικοῦ τείχους. Πολλοὶ τάφοι ἀνῆκον εἰς ἀνήλικα ἄτομα καὶ εἰς βρέφη ἀκόμη. Πωρόλιθοι καὶ ἀσβεστόλιθοι ἀδρῶς λαξευμένοι ἢ καὶ ἀλάξευτοι ἐχρησιμοποιεῖσθαι διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν τάφων, οἱ ὁποῖοι περιεῖχον εὐτελεῖς κτερίσματα. Τὸ Ἀνθρωπολογικὸν Μουσεῖον τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀνέλαβε τὴν συντήρησιν καὶ μελέτην τοῦ σχετικοῦ σκελετικοῦ ὕλικου.

β) Συμπληρωματικὴ μικρὰ ἀνασκαφὴ ἐγένετο εἰς τὴν λεγομένην οἰκίαν τοῦ ψηφιδωτοῦ τῶν δελφίνων, εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἀρχαίας πόλεως. Τὸ ἄσκαπτον βόρειον μέρος τῆς οἰκίας ἠρευνήθη ἐφέτος, πρὸς τούτοις δὲ ἀπεκαλύφθη ὁ βόρειος τοῖχος, ὡς καὶ εἰς ἐνδιάμεσος, τῆς β' φάσεως τῆς οἰκίας. Ἐκ τῶν ἀνωτέρων στρωμάτων τῆς ἐπιχώσεως προῆλθε κεραμεικὴ ρωμαϊκῶν χρόνων, εἰς τὸ κατώτερον ὅμως στρῶμα εὐρέθησαν ὄστρακα ἀγγείων καὶ θραύσματα γυναικείων πηλίνων εἰδωλίων, ἑλληνιστικῶν χρόνων κυρίως.

Εἰς Θράκην ἡ ἀνασκαφὴ τῆς ἀρχαίας **Μεσημβρίας** συνεχίσθη καὶ ἐφέτος διὰ τοῦ ἐφόρου κ. Ἀνδρέα Κ. Βαβρίτσα. Ἔργασίαι ἐγένοντο βορείως τοῦ περιτειχισμένου οἰκισμοῦ, εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν κατὰ μῆκος τοῦ τείχους, πέριξ τοῦ νέου πύργου, ὡς καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον νεκροταφεῖον (εἰκ. 19).

Εἰδικώτερον εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ περιτειχισμένου οἰκισμοῦ ἡ ἔρευνα ἐξετάθη καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν τοῦ ΝΔ. πύργου πρὸς τὴν θάλασσαν. Εὐρέθησαν ὄστρακα διαφόρων ἀγγείων, μελαμβραφῆ, ἐρυθρόμορφα καὶ μελανόμορφα, χαλκᾶ νομίσματα, ἀγνῦ-

θες, λύχνοι, τεμάχια άνθρακωτών άκροκεράμων και ένσφράγιστοι λαβαί άμφορέων. Είς τήν βορείαν πλευράν του περιτειχισμένου οικισμού άπεκαλύφθησαν θεμέλια κτισμάτων τής παλαιότερας φάσεως του οικισμού και όστρακα άγγείων άβαφής, μελαμβαφής, έρυθρόμορφα, μελανόμορφα, χαλκά νομίσματα και έλάσματα.

Είς τον νέον πύργον έκαθαρίσθη ή περιοχή και άπεκαλύφθη ύπόγειος, θολωτή διάβασις, άνεξακριβώτου μέχρι στιγμής προορισμού, ώς και όστρακα διαφόρων άγγείων. Άπεκαλύφθη άκολούθως ή συνέχεια του δυτικού σκέλους του τείχους τής πόλεως και κατά τόν 23ον μέτρον μήκους άνεφάνη ή γωνία έτέρου πύργου. Άνατολικώς του νοτίου πύργου ήλθεν είς φώς κατασκευή είς σχήμα πεϊ, άγνώστου μέχρι στιγμής προορισμού. Προς Νότον του νέου πύργου έξ άλλου άνεφάνη μεγάλη όρθογώνιος οικοδομή.

Είς τόν προς Δ. τής πόλεως νεκροταφεϊον εύρέθησαν τάφοι όρθογώνιοι ή ταφαί είς πίθους. Δύο τάφοι εύρέθησαν έντός κυκλικών περιβόλων, είς τόν κέντρον ένός δ' έξ αυτών πηλίνη σαρκοφάγος άνευ κτερισμάτων. Έκ των άσυλήτων τάφων προήλθον ληκύθια (είκ. 20), ψήφοι, ώς και χαλκά έλάσματα έκ περιδεραιών, χαλκά κάτοπτρα, δύο χρυσοϊ δακτύλιοι και δύο περίτεχνα χρυσά ένώτια (είκ. 21). Εύρέθησαν επίσης πήλινα πλαγγόνες, ειδώλιον γυναικείας καθημένης μορφής και μεταλλικά ένώτια.

Είς τήν άνατολικήν, τέλος, πλευράν τής πόλεως έγένητο καθαρισμός έκ τής άγρίας βλαστήσεως κατά μήκος του τείχους και παρά τον πύργον «Φυλακές».

Είς **Μαρωνείαν** έγένητο προσπάθεια ύπό του Έφόρου Άρχαιοτήτων κ. Ε. Πεντάζου να έντοπισθ ή δυτ. πλευρά τής έλληνιστικής οικίας τής αρχαίας Μαρωνείας, χωρίς όμως άποτέλεσμα. Άπεμακρύνθη μόνον ή παλαιά περίφραξις, διεμορφώθη ό χώρος δια τήν εύκολον προσπέλασιν των έπισκεπτών και έκαλύφθησαν τόν ψηφιδωτόν και οί τοίχοι, ώστε να άποφευχθ ή καταστροφή των.

Συνεχίσθη διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Στυλ. Πελεκανίδη ἡ ἀνασκαφή τοῦ Ὀκταγώνου τῶν **Φιλίππων**. Δύο κύριοι σκοποὶ ἐτέθησαν κατὰ τὴν ἐφετινὴν ἔρευναν :

1) Ἡ πλήρης ἀποκάλυψις τοῦ ἀνερευνητοῦ τμήματος τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ, μεταξὺ τοῦ ἀνατολικοῦ κλίτους τῆς τρικλίτου στοᾶς τῆς φερούσης ἐκ τῆς Ἐγνατίας πρὸς τὸ Ὀκτάγωνον, καὶ τῆς παρόδου Α. Διεπιστώθη ὅτι ἐπὶ τοῦ κτιστοῦ κρηπιδώματος, ὅπου δὲν ὑπῆρχον κτίσματα, ἐπεκάθητο ὀγκώδεις μαρμαρόλιθοι καὶ ἐπ' αὐτῶν ἠδράζοντο βάσεις κιόνων. Ἐκ τῶν κρημνισμάτων περι-συνελέγησαν σύνθετα ἰωνικὰ κιονόκρανα καὶ τμήματα κιόνων (εἰκ. 23). Καὶ εἰς τὸ ἀποκαλυφθὲν τμήμα ὑψοῦτο στοά, διακοπτομένη ὑπὸ τῆς μεσολαβούσης παρόδου Γ.

2) Ἐπραγματοποιήθη συστηματικὴ καὶ λεπτομερὴς ἔρευνα εἰς τὸν ὀκτάγωνον ναὸν πρὸς διαπίστωσιν τῶν προγενεστέρων αὐτοῦ φάσεων ἀπὸ τῆς πρωίμου ἐποχῆς τοῦ Μ. Κωνσταντίνου μέχρι τοῦ τελευταίου κτίσματος, χρονολογουμένου κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Πρὸς τοῦτο ἐγένοντο τομαὶ εἰς τὸ Ἱερὸν Βῆμα, εἰς τὰς κόγχας τὰς διανοιγομένας εἰς τὰς γωνίας, εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς τοίχους καὶ εἰς τὸν νάρθηκα. Αἱ ἔρευναι ὠδήγησαν εἰς τὰ κάτωθι συμπεράσματα : α) Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ εὐκτηρίου οἴκου, ὅπως χαρακτηρίζεται τὸ πρῶτον κτίσμα ὑπὸ ἐπιγραφῆς, κατὰ τὸ τέλος τοῦ 4ου ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 5ου αἰ. ὠκοδομήθη ἐλεύθερον ὀκτάγωνον με ἀβαθῆ, κατὰ τὴν Ἀ. πλευράν, κόγχην (εἰκ. 22). Ὁ κεντρικὸς χῶρος περιωρίζετο δι' ὀκταγώνου μαρμαρίνου στυλοβάτου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἠδράζετο δί-τονος κιονοστοιχία ἐξ εἴκοσι δύο κιόνων. Τὸ δάπεδον τοῦ ναοῦ ἦτο ἐστρωμένον διὰ μαρμαροθετημάτων, ἐνῶ εἰς τὸν περίπατον πλατεῖαι μαρμάριναι ζῶναι διέκοπτον τὸ μαρμαροθέτημα, τονιζομένης οὕτω τῆς ὀκταγώνου διατάξεως τοῦ χώρου. Κατὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ ἐλεύθερου ὀκταγώνου ἐπῆλθον μεταβολαὶ τινες εἰς τὴν ρυμοτομίαν τῆς περιοχῆς αὐτοῦ. β) Περὶ τὰ μέσα τοῦ 5ου αἰ. τὸ ἐλεύθερον ὀκτάγωνον μετεσκευάσθη εἰς ἐγγεγραμμένον ἐν

τετραγώνω. γ) Περί τὸ α' τέταρτον τοῦ βου αἰ. ἐπῆλθον εἰς τὸ δεῦτερον αὐτὸ ὀκτάγωνον μετασκευαί.

Τέλος ἀναφέρεται ὅτι εἰδικὰ συνεργεῖα εἰργάσθησαν, παραλλήλως πρὸς τὴν ἀνασκαφὴν, διὰ τὴν συντήρησιν ἐτοιμορρόπων τοίχων καὶ τὴν μερικὴν ἀποκατάστασιν τοῦ περὶ τὴν κόγχην τοῦ Ἱεροῦ Βήματος δακτυλίου.

Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἀμφίπολιν συνέχισεν ἡ Ἐταιρεία διὰ τοῦ ἐπιτ. Γεν. Ἐπιθεωρητοῦ Ἀρχαιοτήτων καθηγητοῦ κ. Δημ. Λαζαρίδη ἀνασκαφὰς καὶ ἐρεῦνας εἰς διαφόρους θέσεις τοῦ μακροῦ τείχους.

Ὁ κύριος τομεὺς τῶν ἀνασκαφῶν ἦτο ὁ βόρειος, ὅπου ἀπεκαλύφθη τμῆμα τείχους εἰς ὅλην του τὴν ἔκτασιν (μῆκος 107.80 μ.), παρουσιάζον διαφόρους οἰκοδομικὰς φάσεις (εἰκ. 24).

Ἡ ἐρευνα ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς κλασικῆς οἰκοδομῆς, εἰς τὴν θέσιν τῆς ὁποίας εἶχε κτισθῆ τμῆμα τείχους. Ἐκεῖ εὐρέθησαν δύο ἀκόμη τετράγωνοι βάσεις ξυλίνων πεσσῶν, εἰς τὴν ἰδίαν περίπου γραμμὴν μετὰ τῶν ἀποκαλυφθεισῶν πέρυσσι βάσεων. Αἱ βάσεις αὗται ἐνισχύουν τὴν ὑπόθεσιν ὅτι πρόκειται περὶ στοᾶς ἢ ὑποστύλου αἰθούσης. Τὸ ἐσωτερικὸν πάντως τῆς οἰκοδομῆς παρουσιάζει εἰκόνα ἐκτεταμένης καταστροφῆς.

Τόσον κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ τείχους, ὅσον καὶ κατὰ τὴν ἐρευναν τῆς κλασικῆς οἰκοδομῆς εὐρέθησαν πολλὰ εἰδῶλια, ὀστρακα ἐρυθρομόρφων καὶ μελαμβαφῶν ἀγγείων, λύχνοι, ἀγνῦθες καὶ χαλκᾶ νομίσματα. Τὸ πλέον ἐνδιαφέρον εὔρημα εἶναι ραδινὸν ἀγαλμάτιον κριοφόρου κούρου ἀπὸ ἐλεφαντόδοντα, ὕψους 0.07 μ. (εἰκ. 25), πιθανὸν μετάπλασις ἀρχαικοῦ πρωτοτύπου ἑλληνιστικῶν χρόνων.

Σημαντικὰ ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα δοκιμαστικῆς τομῆς εἰς τὸ νότιον τμῆμα τοῦ ἀρχαίου περιβόλου εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ λόφου, ὅπου ἐξετείνετο ἡ πόλις. Ἀπεκαλύφθη λίαν ἀξιόλογος πύλη εἰς ἀρίστην κατάστασιν διατηρήσεως (εἰκ. 26) καὶ τμῆμα τείχους μὲ συγκρότημα ὀχετῶν.

Ἐξωτερικῶς τοῦ τοίχου τῆς αὐλῆς τῆς πύλης ἀπεκαλύφθησαν βάθρα χαλκῶν ἀνδριάντων με τιμητικὰς ἐπιγραφὰς διὰ τὸν αὐτοκράτορα Αὐγουστον καὶ τὸν Λεύκιον Καλπῶριον Πείσωνα, πατέρα τῆς Ἀμφιπόλεως. Τὰ βάθρα ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ πύλη αὕτη ἦτο ἡ κυρία εἴσοδος τῆς πόλεως.

Ἡ ἔρευνα ἐξ ἄλλου τοῦ οἰκοδομικοῦ ὕλικου εἰς τὴν θέσιν «Κοῦκλες» ἀπέδωσε στήλην με γραπτὴν παράστασιν οἰνοχόης, με ζωηρὰ χρώματα εἰς τὸ ἀνθέμιον καὶ τὴν ἐπιγραφὴν Ἰφικράτης / Εὐμήδους / Προκοινησίος (εἰκ. 27).

Σημαντικὰ εὐρήματα ἐκ τῶν δοκιμαστικῶν ἐρευνῶν εἰς τὸ τεῖχος εἶναι τὰ ἐξῆς : ἀετωματικὴ ἐπίστεψις ἐπιτυμβίας στήλης με παράστασιν ἀνωρθουμένων ἀντωπῶν κριῶν μεταξύ ἐλίκων καὶ φύλλων ἀκάνθης (εἰκ. 28) καὶ ἀπότμημα ζωφόρου ἢ μετόπης, διασῶζον τὸ κάτωθεν τοῦ στήθους τμήμα γυναικείας μορφῆς.

Τέλος εἰς τὸν τύμβον τῆς θέσεως «Καστὰς» ἀπεκαλύφθη κιβωτιόσχημος τάφος ὑστεροαρχαϊκῶν χρόνων. Ἐντὸς τοῦ τάφου εὐρέθησαν τέσσαρες χαλκαῖ πόρπαι, χαλκῆ βελόνη, ἀργυροῦς δακτύλιος, δύο χρυσᾶ ἐνώτια, χρυσῆ ψῆφος περιδεραίου καὶ χρυσοῦν ρομβόσχημον ἔλασμα.

Εἰς τὸν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῆς ἀρχαίας Ἀμφιπόλεως **χριστιανικὸν συνοικισμὸν** συνέχισεν ἡ Ἑταιρεία διὰ τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Εὐσταθίου Στίκα τὴν ἀνασκαφὴν παλαιοχριστιανικῶν βασιλικῶν καὶ δὴ τοῦ μεγάλου περικέντρου χριστιανικοῦ κτίσματος. Ἡ ἐφετινὴ ἔρευνα ἐστράφη κυρίως εἰς τὴν ἀποκάλυψιν ὀλοκλήρου τοῦ ἀνατολικοῦ χώρου τοῦ ἐν λόγῳ κτιρίου. Οὕτω ἦλθεν εἰς φῶς ὁ καμπύλος τοῖχος τοῦ κτιρίου (εἰκ. 29), ὅστις ἐσχημάτιζε περιφερικὸν διάδρομον καὶ ἔφερε θύραν ἐπικοινωνουσαν μετὰ τὴν ΒΔ. γωνίαν πολύπλευρον διαμέρισμα, ὡς καὶ ἕτεραι τρεῖς θύραι πρὸς Δ., διὰ τῶν ὁποίων ἐπικοινωνῶναι ὁ κεντρικὸς χῶρος τοῦ κτιρίου μετὰ τὸν δυτικόν, πιθανὸν τὸ αἶθριον.

Ἀνεσκάφησαν ἐν συνεχείᾳ ἡ τρίτη, ἡ τετάρτη καὶ ἡ πέμπτη

πλευρά τοῦ ἐξαγώνου καὶ ἀπεκαλύφθησαν αἱ ἐξ ὀπτοπλίνθων παραστάδες των. Ἡ ἕκτη πλευρά εὐρέθη ἐλευθέρᾳ παραστάδων (εἰκ. 30).

Περαιτέρω ἀπεκαλύφθη διαμέρισμα πρὸς Ἀ. τοῦ ἐξαγώνου, ὡς καὶ ἡ ἀψὶς τοῦ ἱεροῦ, ἡ ὁποία ἐξωτερικῶς εἶναι πεντάπλευρος.

Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ἀνευρέθησαν δύο κορινθιακὰ κιονόκρανα μὲ διάτρητα φύλλα ἀκάνθης, κεφαλὰς κριῶν καὶ κυλινδροειδῆ ἀνθέμια καὶ πτηνά (εἰκ. 31), τεμάχια μεγάλων θωρακίων, τὸ κάτω τμήμα ἄμβωνος φέροντος τόξα μὲ ἀχιβάδας, ἐπίκρανα παραστάδος τοίχου καὶ τεμάχια ὀπτοπλίνθων ἐκ καταπεσόντων τόξων.

Εὐρέθη ἐπίσης κατὰ χώραν ἡ μαρμαρίνη βάσις ἄμβωνος, σχήματος ὀκταγώνου μὲ ἐπεκτεινόμενα, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, μαρμαρίνα τμήματα διὰ τὴν στήριξιν τῶν βαθμίδων ἀνόδου.

Εἰς τὸν ἐξωνάρθηκα, τέλος, τῆς βασιλικῆς Α', ὅπου εὐρέθησαν ψηφιδωταὶ παραστάσεις, κατεσκευάσθη στέγαστρον (εἰκ. 32) μὲ προσφορὰν 150.000 δρχ. τοῦ ἀειμνήστου Ἀ. Ὀρλάνδου διὰ τὴν προστασίαν τῶν ἐν λόγῳ ψηφιδωτῶν. Ἡ Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων Καβάλας θὰ προβῇ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν ἀφαίρεσιν τῆς προσωρινῶς ἐπιτεθείσης ἄμμου ὡς καὶ εἰς τὴν στερέωσιν τῶν ψηφιδωτῶν, τὰ ὁποῖα θὰ εἶναι πλέον προσιτὰ εἰς τὸν ἐπισκέπτην.

Εἰς **Κασσώπην** συνεχίσθη καὶ ἐφέτος ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἐταιρείας διὰ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων κ. Σ. Δάκαρη ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν Γερμανῶν ἀρχιτεκτόνων κυρίων W. Hoepfner καὶ L. Schwandner καὶ μὲ οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων καὶ τοῦ Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Βερολίνου.

Ἐρευνήθησαν ἐφέτος μέχρι τοῦ στερεοῦ ἐδάφους αἱ οἰκίαι 1 καὶ 3 βορείως τοῦ Καταγωγίου (εἰκ. 33-34), ἡ οἰκία 5 ἀνατολικῶς τοῦ δρόμου 6 καὶ ἀπεκαλύφθησαν οἱ παράλληλοι δρόμοι 6 καὶ 7, οἱ ὁποῖοι πλαισιοῦν τὸ οἰκοδομικὸν τετράγωνον τοῦ Καταγωγίου.

Ἡ εἰκονιζομένη κάτοψις φαίνεται νὰ ἀποδίδῃ τὴν τελευταίαν κατάστασιν τοῦ οἰκισμοῦ μετὰ τὴν ρωμαϊκὴν καταστροφὴν τοῦ 167 π.Χ. καὶ μετὰ τὰς μεταβολὰς αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο μετὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν ἐρειπίων. Ὡς γίνεται φανερόν, τὸ πολεοδομικὸν σχέδιον τῆς Κασσώπης προέβλεπεν οἰκόπεδα ἴσου ἐμβαδοῦ, μετὰ δύο οἰκίας εἰς τὸ πλάτος κάθε οἰκοδομικοῦ τετραγώνου καὶ ἐνδιάμεσον ὑδραγωγὸν διὰ τὴν ἀποχέτευσιν τῶν ὀμβρίων ὑδάτων, ὅπως καὶ εἰς τὴν Ὀλυμπον.

Σοβαρὰ μεταβολαὶ εἰς ἕκτασιν καὶ ἐσωτερικὴν διόρθωσιν τῶν οἰκιῶν ἦτο φυσικὸν νὰ πραγματοποιηθοῦν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τριῶν αἰώνων ζωῆς τῆς πόλεως. Οὕτω ἡ οἰκία 3 φαίνεται ὅτι ἀπαρτίζεται ἀπὸ δύο οἰκίας αἱ ὁποῖαι ἠνώθησαν. Εἰς τὴν οἰκίαν 5 ἡ ἀνασκαφὴ ἔφθασε μέχρι τοῦ δαπέδου τοῦ τέλους τοῦ 1ου π.Χ. αἰῶνος, ὅτε ἡ οἰκία ἐγκατελείφθη ὑπὸ τῶν ἐνοίκων τῆς, οἱ ὁποῖοι συνωκίσθησαν εἰς Νικόπολιν. Ἡ οἰκία αὕτη ἀποτελεῖται ἀπὸ κεντρικὴν εὐρύχωρον αὐλήν, διαιτητήριον ἢ οἶκον, λουτρῶνα, μαγειρεῖον καὶ πιθεῶνα. Τομὴ γενομένη εἰς τὴν ἐν λόγῳ οἰκίαν ἀπέδωκεν ὄστρακα μελαμβραφῆ τοῦ 5ου ἕως 4ου π.Χ. αἰ., ὁμοῦ μετὰ ὀστράκων τῆς τοπικῆς χειροποιήτου κεραμεικῆς τύπου II. Εἰς τὸ δάπεδον τῆς οἰκίας εὐρέθησαν ὅσα ἀντικείμενα ἐγκατέλειψαν οἱ ἐνοικοὶ οἱ ὁποῖοι συνωκίσθησαν εἰς τὴν Νικόπολιν, ἦτοι πίθιοι, ἀμφορεῖς, μαρμάριναι βάσεις διὰ τραπέζας, οἰκιακὰ σκεύη, ἐπίκρανον παραστάδος καὶ νομίσματα. Συνολικῶς εὐρέθησαν 312 νομίσματα, ἐκ τῶν ὁποίων 21 ἀργυρᾶ.

Ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν μερικὰ εὐρήματα ἐκ τῆς οἰκίας 3, ὡς π.χ. πῆλινον εἰδῶλιον ἐνθρόνου Ἀφροδίτης (εἰκ. 35) καὶ μικρὰ χαλκῆ κεφαλὴ πολεμιστοῦ μετὰ κράνος ὑστερογεωμετρικῶν χρόνων (εἰκ. 36), προερχομένη ἀσφαλῶς ἐκ τῆς νοτίου Ἑλλάδος.

Ἡ ἀνασκαφὴ τέλος τῶν βαθυτέρων ἐπιχώσεων τοῦ Καταγωγίου ἔφερεν εἰς φῶς, εἰς βάθος ἐνὸς μέτρου ἀπὸ τοῦ δαπέδου τοῦ Καταγωγίου, ἀρχαιότερον οἰκοδόμημα μετὰ δωμάτια τοποθετημέ-

να εἰς ὀρθὴν γωνίαν, τοῦ τέλους τοῦ 4ου ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ 3ου π.Χ. αἰῶνος.

Εἶναι πρόωρον νὰ λεχθῆ ἂν πρόκειται διὰ δημόσιον οἰκοδόμημα. Ἡ ἀποψις ὅμως αὕτη ἐνισχύεται ἐκ τῆς γειτνιασεως τοῦ ἐν λόγῳ οἰκοδομήματος μὲ τὴν πολιτικὴν Ἀγοράν. Εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ νεωτέρου Καταγωγίου, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ χρονολογηθῆ ἐπομένως εἰς τὸν 3ον π.Χ. αἰ., ὀφείλεται ἡ διάνοιξις τῆς πλακοστρώτου διόδου βορειῶς τοῦ Καταγωγίου, ἡ ὁποία προεκάλεσε καὶ τὴν μετάθεσιν τῆς οἰκοδομικῆς γραμμῆς τῶν οἰκιῶν 1 καὶ 2 (εἰκ. 37).

Εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῆς Ἐφύρας ἡ Ἐταιρεία συνέχισε τὴν ἀνασκαφὴν τῆς εἰς τὸν χῶρον τῶν προῖστορικῶν τύμβων διὰ τοῦ Ἐπιμελητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων κ. Ἀθαν. Παπαδοπούλου καὶ τῆς δρος τῆς Ἀρχαιολογίας κ. Λ. Παπαδοπούλου μὲ χρηματοδότησιν καὶ τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων.

Ἀπεκαλύφθη καὶ δεύτερος ταφικὸς τύμβος, τοῦ ὁποίου σώζεται μόνον τὸ ΝΔ. τμήμα (εἰκ. 38). Διὰ τὰ τοιχώματα τοῦ περιβόλου τοῦ τύμβου τούτου ἐχρησιμοποιήθησαν μεγάλοι ἀκανόνιστοι λίθοι, ἐνῶ ὁ ἐνδιάμεσος χῶρος εἶχε πληρωθῆ διὰ μικροτέρων λίθων. Εἰς τοὺς δύο ταφικοὺς τύμβους εὑρέθησαν ἕξ τάφοι.

Ἐκ τῆς ἐπιχώσεως προέρχονται ὄστρακα ἐγγχωρίου χειροποιήτου κεραμεικῆς, ἀδιακόσμητα ἢ μὲ ἐμπίεστα διακοσμητικὰ θέματα ἢ μὲ πλαστικὴν διακόσμησιν ἀλύσεων, ὡς καὶ ὄστρακα ἀγγείων ἱστορικῶν χρόνων. Ἡ ἀνεύρεσις ὀστράκων ὑψιπόδων κυλίκων βεβαιοῖ τὴν κατοίκησιν τῆς ἀκροπόλεως εἰς ὑστέρους μυκηναϊκοὺς χρόνους. Ἀλλὰ εὐρήματα εἶναι σιδηροῦν μαχαιρίδιον, μολύβδινα ἐλάσματα, λίθινοι τριπτῆρες καὶ ἀκόνια, ὡς καὶ σφονδύλια.

Συνεχίσθη διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Παναγιώτη Βοκοτοπούλου ἡ ἀνασκαφὴ τῆς παρὰ τὸν Μύτικα Ἀκαρνανίας παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Συγκεκριμένως ἐφέτος ἀνεσκάφη τὸ πρεσβυτέριον τὸ παρ' αὐτὸ τμήμα τοῦ βορείου κλίτους καὶ τὸ νότιον κλίτος (εἰκ. 39).

Εἰς τὴν κόγχην τοῦ Ἱεροῦ Βήματος ἀπεκαλύφθη σύνθρονον ἐκ δύο βαθμίδων καὶ πρὸ αὐτοῦ ἡμικατεστραμμένη βάσις τῆς Ἀγίας Τραπέζης. Εἰς τὸ κέντρον, κάτωθεν τῆς Ἀγίας Τραπέζης, σώζεται κυκλικὸν σκάμμα, πιθανώτατα τὸ ἐγκαίνιον τοῦ ναοῦ, καὶ ἐκαστέρωθεν αὐτῆς τὰ κτιστὰ βάθρα τῶν πρεσβυτέρων.

Τὸ πρεσβυτέριον, περιλαμβανομένου τοῦ συνθρόνου καὶ τῶν ἐδωλίων, ἦτο ἐστρωμένον διὰ μαρμαροθετήματος ἐκ φαιῶν καὶ λευκῶν πλακιδίων, τὸ δὲ δάπεδον τοῦ νοτίου κλίτους ἦτο κατεσκευασμένον ἀπὸ πηλὸν καὶ θραύσματα πλίνθων καὶ κεράμων. Μεταγενέστερος τοῖχος ἀποκλείει τὸ ἀνατολικὸν ἥμισυ τοῦ νοτίου κλίτους, τὸ ὁποῖον εἶχε διαμορφωθῆ προφανῶς εἰς ναῖσκον, ὅταν ἤρχισεν ἡ ἐρείπωσις τοῦ μνημείου. Πρὸ τοῦ δυτικοῦ τοίχου τοῦ ναΐσκου τούτου εὐρέθη ἀκτέριστος κιβωτιόσχημος τάφος.

Ἡ ἀψὶς βαίνει ἐπὶ κρηπίδος καὶ εἶναι κτισμένη δι' ἀργῶν λίθων εἰς ὀριζοντίας στρώσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων παρεμβάλλονται μοναὶ ἢ τριπλαῖ σειραὶ πλίνθων. Κάτωθεν τῆς ποδιᾶς τῶν παραθύρων παρατηροῦνται πλίνθοι τοποθετημέναι διαγωνίως, αἱ ὁποῖαι παρενείρονται εἰς τοὺς καθέτους ἀρμούς καὶ προαγγέλλουν τὴν πλινθοπερίκλειστον τοιχοδομίαν τῶν μέσων τοῦ 10ου αἰῶνος καὶ ἐξῆς.

Κολουροπυραμιδοειδὲς ἐπίθημα (εἰκ. 40) εὐρεθὲν εἰς τὴν κόγχην τοῦ Ἱεροῦ κοσμεῖται μὲ ἀνάγλυφον χρῆσμα, τὰ γράμματα Α καὶ Ω καὶ τὴν ἐπιγραφὴν νεῶ ἐποίησεν.

Εἰκονίζομεν τέλος θραύσματα διατρήτων θωρακίων (εἰκ. 41) μὲ γεωμετρικὸν καὶ φυτικὸν διάκοσμον.

Ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἑταιρείας εἰς **Ἡλιδα** συνεχίσθη καὶ ἐφέτος ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Γεν. Ἐπιθεωρητοῦ Ἀρχαιοτήτων κ. Νικ. Γιαλούρη καὶ τὴν συμμετοχὴν τῆς κ. Βερόνικα Μητσοπούλου - Leon, ὡς ἐκπροσώπου τοῦ Αὐστριακοῦ Ἰνστιτούτου.

Ἐφέτος, παραλλήλως πρὸς τὴν ἀνασκαφικὴν ἔρευναν, ἐγένοντο ἐργασίαι ταξινομήσεως τῶν παλαιῶν καὶ νέων εὐρημάτων εἰς τὰς νέας ἀποθήκας. Ἐτακτοποιήθησαν ἐπίσης, μετὰ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἀνοικτοῦ χώρου περίξ τῶν ἀποθηκῶν, ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, προερχόμενα ἐκ σωστικῶν ἀνασκαφῶν εἰς τὴν διώρυγα τοῦ φράγματος τοῦ Πηνειοῦ.

Εἰς τὸν χώρον τοῦ θεάτρου ἐξ ἄλλου καὶ συγκεκριμένως εἰς τὸ δυτικὸν τμήμα τοῦ κοίλου, ἀπεκαλύφθησαν εἰς ὅλον τὸ μῆκος των ὁ 4ος καὶ 5ος χαλικοστρωτος διάδρομος (εἰκ. 42). Εἰς τοὺς ὑπολοίπους διαδρόμους συνεπληρώθησαν τὰ κατεστραμμένα τμήματα καὶ ἐν συνεχείᾳ οἱ διάδρομοι ἐκαλύφθησαν διὰ δικτυωτοῦ πλέγματος (εἰκ. 43). Ἀκολούθως ἐγένετο στερέωσις καὶ συντήρησις τῶν κατεστραμμένων τμημάτων τῶν τοιχωμάτων τῆς δεξαμενῆς καὶ τοῦ ἀγωγοῦ τῆς ὀρχήστρας. Ἐπίσης συνεκολλήθησαν καὶ ἐστερεώθησαν ἐφθαρμένοι λιθόπλινθοι τῆς σκηνῆς.

Εἰς τὸν χώρον βορείως τῆς σκηνῆς συνεχίσθη ἡ ἀνασκαφὴ ὀπισθεν τοῦ βορείου ἐξωτερικοῦ τοίχου αὐτῆς, δυτικῶς τοῦ ἀγωγοῦ τῆς ὀρχήστρας. Ἀπεκαλύφθη ἡ συνέχεια πρὸς τὰ δυτικὰ τοῦ κτιρίου τῶν ἐλληνιστικῶν χρόνων καὶ τοῦ ἀγωγοῦ ὁ ὁποῖος διατρέχει τὸ ἐλληνιστικὸν κτίριον (εἰκ. 44). Ἦλθον εἰς φῶς τοῖχος κτισμένος μὲ τοῦβλα καὶ τάφος ὑστέρων ρωμαϊκῶν χρόνων, ἀκτέοιστος, ὄστρακα ὑστέρων ἐλληνιστικῶν χρόνων, πῆλινα σφαιρίδια, τμήμα δακρυδόχου, κορμὸς διδύμου ἀγγείου, πῆλινον πηνίον, ὄστρακα μεγαρικῶν σκύφων, ἀκέραιος μελαμβαφῆς λύχνος, χαλκᾶ εἰσιτήρια θεάτρου καὶ χαλκᾶ νομίσματα.

Εἰς τὴν νοτίαν στοὰν ἐπραγματοποιήθησαν μικραὶ τομαὶ διὰ νὰ συγκεντρωθοῦν συμπληρωματικὰ στοιχεῖα διὰ τὴν χρονολόγησιν τῆς καὶ διεμορφώθη ὁ χώρος τῆς. Ἐγένετο ἐπίσης προετοιμασία διὰ τὴν κατασκευὴν εἰδικοῦ ὑποστρώματος, προκειμένου νὰ ἐπανατοποθετηθοῦν εἰς τὴν θέσιν των τὰ ψηφιδωτὰ δάπεδα τῆς παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς.

Εἰς **Μάξι Σκιλλουντίας** ἐπερατώθη ἡ ἀνασκαφή τῆς Ἑταιρείας εἰς τὸν ἐκεῖ δωρικὸν ναὸν διὰ τῆς Ἐπιμελητρίας Ἀρχαιοτήτων κ. Ἄ. Τριάντη. Ἐφέτος ἀπεκαλύφθησαν ὁ σηκός, ὁ ὀπισθοδόμος καὶ τὸ βόρειον περιστύλιον.

Πρόκειται διὰ μεγάλον περίπτερον ναὸν δωρικοῦ ρυθμοῦ, μήκους 35.10 μ. καὶ πλάτους 15.85 μ. Ὁ ναὸς εἶχε καὶ ἐσωτερικὴν κιονοστοιχίαν, ὡς δεικνύει ἡ σωζομένη θεμελίωσις τοῦ στυλοβάτου. Τὸ δάπεδόν του ἦτο πλακόστρωτον, αἱ δὲ πλάκες ἐστηρίζοντο ἐπὶ κρατευτῶν.

Ἡ θεμελίωσις τοῦ τοιχοβάτου καὶ τοῦ στυλοβάτου, καθὼς καὶ αἱ ἐγκάρσιοι θεμελιώσεις εἶναι δομημέναι μὲ λιθοπλίνθους καλῶς ἠρμοσμένας, χωρὶς συνδέσμους μεταξύ των (εἰκ. 45).

Ἐμπροσθεν τοῦ βορείου κρηπιδώματος ἤρχισαν νὰ ἀποκαλύπτονται καταπεσόντα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη (εἰκ. 46), σπόνδυλοι κίωνων, γειῖσα, μαρμαρίνοι ἠγεμόνες, στρωτῆρες καὶ ἀνθεμωτοὶ καλυπτῆρες. Μεταξὺ τῶν μικροαντικειμένων εὑρέθησαν χαλκᾶ ἐλάσματα, σιδηραῖ αἰχμαὶ δοράτων, χαλκαῖ ἐφηλίδες κ.ἄ.

Εἰς τὴν ἐπίχωσιν τοῦ σηκοῦ εὑρέθησαν τεμάχια μαρμαρίνου ἀγαλαματίου, ἔνθετος μαρμαρίνη παραγναθὶς κράνους ἐκ τῶν ἀετωματικῶν γλυπτῶν, χαλκοῦς δίσκος κατόπτρου, πήλινα εἰδῶλια καὶ χαλκαῖ αἰχμαὶ βελῶν. Ἐπὶ κρατευτοῦ τοῦ ὀπισθοδόμου εὑρέθη τέλος χαλκοῦν νόμισμα Ἡραίας (420-234 π.Χ.).

Εἰς τὴν Βοῖδοκοιλίαν τῆς **Πυλίας** προωθήθη διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Κορρέ τὸ ἔργον τῆς ἀνασκαφῆς τῆς Ἑταιρείας εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς, ἦτοι εἰς τὸν ΠΕ οἰκισμὸν, εἰς τὸν ΜΕ τύμβον καὶ εἰς τὸν πρωτομυκηναϊκῶν χρόνων θολωτὸν τάφον.

Εἰς τὸν «δρόμον» τοῦ θολωτοῦ τάφου ἀπεκαλύφθησαν δύο βοθρίσκοι μὲ διπλᾶ τοιχώματα, δύο ἕτεροι ἀπλοῖ καὶ εἷς τριπλοῦς (εἰκ. 47). Οἱ βοθρίσκοι ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ τὴν ἔψησιν τροφῶν καὶ τὴν διατήρησιν τῆς πυρᾶς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός, ὡς ἐκ τῆς εὑρεθείσης ποσότητος τέφρας ἀποδεικνύεται. Εὑρέθη-

σαν επίσης λεπίδες όψιανοῦ ὡς καὶ ὁ πρῶτος πυρῆν όψιανοῦ, ἀπόδειξις τῆς ἐπὶ τόπου ἐπεξεργασίας τοῦ ὑλικοῦ τούτου.

Τὸ ὑπόστρωμα τοῦ στομίου τοῦ θολωτοῦ τάφου ἀπέδωσεν όψιανούς, τριπτῆρας καὶ τεμάχια πιθοειδῶν μετὰ πλαστικῆς διακοσμῆσεως. Εἰς τὴν κοιλότητα τῆς θόλου ἐξ ἄλλου εὑρέθησαν δύο πιθοειδεῖς βόθροι.

Ὁ ΠΕ οἰκισμὸς ἤρηνθη εἰς βάθος. Εὑρέθησαν ΠΕ II ἀγγεῖα καὶ περαιτέρω χῶροι τῆς ΠΕ κατοικήσεως. Εἰς τὸν ΒΑ. τομέα ἦλθον εἰς φῶς δύο δεκάδες ἀγγείων καταπεσόντων ἐκ ρυμῶν (εἰκ. 48).

Εἰς τὸν πρώιμον ΜΕ τύμβον συνεχίσθη ἡ ἐργασία εἰς τὰ σημεῖα ὅπου εἶχον ὑπολειφθῆ ταφικοὶ πίθοι. Ἐντὸς τῶν πύθων εὑρέθησαν, πλὴν τῶν ὀστῶν, ἀγγεῖα πρώιμου μινυείου καὶ ἀδριατικοῦ τύπου (εἰκ. 49), καρποδόχη καὶ μονόστομον τρίηλον χαλκοῦν μαχαίριον.

Ἐκτὸς τοῦ τύμβου παρηκολουθήθη ἐξωτερικὸς περίβολος ἐξ ἀργῶν καὶ ὀλοιτρόχων λίθων, ὁ ὁποῖος προφανῶς ἀπεσκοπεῖ εἰς τὴν ἀνάδειξιν τοῦ σημαντικοῦ τούτου ταφικοῦ μνημείου.

Αἱ διευθυνόμεναι ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Β. Λαμπρινουδάκη ἐργασίαι τῆς Ἑταιρείας εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος Μαλαάτα εἰς Ἐπίδαυρον ἀπέβλεψαν: Εἰς περαιτέρω ἔρευναν περὶ τὸν ἀρχαῖον βωμόν, καθ' ἣν ἐπεβεβαιώθη, εἰς τὸ δυτικὸν μέρος, ἡ διαδοχὴ τῆς μυκηναϊκῆς καὶ τῆς πρώιμου ἑλληνικῆς ἐπιχώσεως τοῦ βωμοῦ καὶ ἡ μεταγενεστέρα διαμόρφωσις τοῦ ἀναλήμματος καὶ τῆς πλατείας τοῦ ἱεροῦ. Ἀπεκαλύφθη ἐν συνεχείᾳ τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τῆς χαρακτηριστικῆς ἐπιχώσεως τοῦ βωμοῦ, μὲ τοὺς πολλοὺς λίθους, καθὼς καὶ τὸ κανονικὸν λάξευμα θεμελιώσεως τοῦ δυτικοῦ τοίχου τοῦ πωρίνου κτίσματος, τὸ ὁποῖον εἶχε διαλυθῆ εἰς τὸ σημεῖον αὐτό. Περισυνελέγησαν ὄστρακα προϊστορικῆς, μυκηναϊκῆς, κορινθιακῆς καὶ μεταγενεστέρας ἑλληνικῆς περιόδου, τεμάχια κεραμῶσεων, εἰδωλίων ἢ πλακιδίων καὶ χαλκᾶ ἐργαλεῖα καὶ ἐλάσματα.

Διὰ τὴν προστασίαν τοῦ ἀρχαίου βωμοῦ κατεσκευάσθη ἀθέατον λίθινον ὑποστήριγμα εἰς τὸ ἀπότομον πρανὲς κάτωθεν τοῦ θεμελίου τοῦ μυκηναϊκοῦ ἀναλήμματος καὶ ξηρολιθιά ἀνωθεν αὐτοῦ.

Κοπιώδης ὑπῆρξεν ἡ ἐργασία εἰς τὴν «σκανάν», εἰς τὸ ρωμαϊκὸν κτίριον δηλ., ὅπου ἐκαθαρίσθησαν οἱ χῶροι τῆς στοᾶς τῆς εἰσοδου, τῆς «αὐλῆς» καὶ τῶν δύο δωματίων βορείως καὶ νοτίως τῆς «αὐλῆς» (εἰκ. 50). Εἰς τὴν εἴσοδον ἀποκατεστάθησαν εἰς τὴν θέσιν των πλῆθος λίθων οἱ ὅποιοι εἶχον καταπέσει. Εἰς τὸν χῶρον τῆς «αὐλῆς» ἀποκατεστάθησαν ὁμοίως αἱ καταπεσοῦσαι πωρολίθινοι παραστάδες, ὡς καὶ οἱ βωμοὶ τῆς νοτίου πλευρᾶς τοῦ χώρου. Εἰς τὸ ΝΔ. τμήμα ὁ καθαρισμὸς ἔφερεν εἰς φῶς μικρὸν μαρμάρινον ἔρωτιδέα (εἰκ. 51) καὶ ὑπολείμματα ἄλλων ἀγαλμάτων.

Αἱ παρατηρήσεις εἰς τὸν τομέα αὐτὸν ἀλλάσσουν ἢ συμπληρῶνουν τὸ σχέδιον τοῦ οἰκοδομήματος τὸ ὅποῖον παρέσχεν ὁ Καββαδίας. Σημειοῦται ἰδιαιτέρως μία ἀρκετὰ πλουσία συλλογὴ λύχνων, ἐκ τῆς ὁποίας εἰκονίζεται παράδειγμα μὲ παράστασιν ἀπὸ διήγησιν ἀνάλογον μὲ τὸν Λούκιον τοῦ Λουκιανοῦ (εἰκ. 52). Εὐρέθησαν ἐπίσης νομίσματα ρωμαϊκῶν χρόνων.

Κατὰ τὸν καθαρισμὸν ἐταυτίσθησαν ἐπιγραφαὶ καὶ εὐρέθησαν τέσσαρες νέοι ἐνεπίγραφοι λίθοι.

Κατὰ τὸ 1979, ἡ ἔρευνα εἰς τὴν Λακωνικὴν καὶ Μεσσηνιακὴν **Μάνην**, ἡ διεξαχθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ν. Δρανδάκη, ἐπεδίωξε δύο στόχους:

Εἰς τὴν Λακωνικὴν Μάνην, εἰς τὸ ἀκρωτήριον Τηγγάνι, ἐκαθαρίσθη τὸ συνεχόμενον ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς τὴν παλαιοχριστιανικὴν βασιλικὴν κτίσμα, ἀρχικῶς παρεκκλήσιον. Τομὴ εἰς τὴν μεσαίαν ἀψίδα τῆς βασιλικῆς ἔδειξεν ὅτι διεμορφοῦτο πιθανώτατα ἡμικυκλικὸς διάδρομος μεταξὺ τοῦ τοίχου τῆς ἀψίδος καὶ τοῦ συνθρόνου. Εἰς τὴν θέσιν «Ἅγιος Πολύκαρπος» παρὰ τὴν Ἀρεόπολιν, ἐκ συστάδος τάφων, ἠρευνήθησαν δύο μὲ μορφήν οἰκίσκων, διεπι-

στώθη δὲ ὅτι ἦσαν χριστιανικοὶ ἐξ ὀστράκου μὲ τὸ γνωστὸν χάραγμα: Ἰ(ησοῦ)ς Χ(ριστοῦ)ς ΝΙΚΑ.

Ἐπίσης κατεγράφησαν: 1) Ὁ ναὸς τοῦ Ταξιάρχου ὑπὲρ τὸ χωρίον Ἄλυκα, εἰς τύπον ἐλευθέρου σταυροῦ μὲ δύο σειρὰς τοιχογραφιῶν τοῦ 10ου καὶ τοῦ 11ου αἰ. 2) Ὁ ὁμοίου τύπου ναὸς τοῦ Ἁγίου Πέτρου παρὰ τὸν Πύργον Διροῦ μὲ τοιχογραφίας τοῦ 13ου αἰ. (εἰκ. 53). 3) Ὁ ναὸς τῶν ἁγίων Σεργίου καὶ Βάκχου παρὰ τὴν Κίτταν, σταυροειδῆς τετρακιόνιος, μὲ τοιχογραφίας τοῦ τέλους τοῦ 13ου αἰ. 4) Ὁ ἠρειπωμένος ναὸς τῆς Ἁγίας Βαρβάρας ἄνω τοῦ Πύργου Διροῦ, τοῦ ὁποῦ αἱ τοιχογραφίαι χρονολογοῦνται εἰς τὸν 12ον αἰ. 5) Ὁ δίκωγχος ναὸς τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου εἰς τὸ χωρίον Τσικαλιὰ μὲ τοιχογραφίας ἕως τοῦ 16ου αἰ. 6) Οἱ μονοκάμαροι ναοὶ τῆς Ἁγίας Κυριακῆς παρὰ τὸν Μάραθον μὲ τοιχογραφίας τοῦ 13ου αἰ. (εἰκ. 54), τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς παρὰ τὰ σπήλαια Διροῦ μὲ τοιχογραφίας τοῦ 13ου αἰ., τοῦ Ἁγίου Βασιλείου στοῦ Καλοῦ παρὰ τὸν οἰκισμὸν Μάλες μὲ τοιχογραφίας τοῦ 13ου αἰ. (εἰκ. 55), τοῦ Ταξιάρχου ἢ Ἁγίου Λουκᾶ παρὰ τὸν ἄνωτέρω Ἁγιον Βασιλείον μὲ τοιχογραφίας τοῦ 14ου αἰ. (εἰκ. 56), τοῦ Ἁγίου Νίκωνος παρὰ τὴν Ἁγίαν Παρασκευὴν μὲ γραπτὸν διάκοσμον λαϊκῆς τέχνης τοῦ 14ου αἰ., τοῦ Ἁγίου Δημητρίου εἰς Κέριαν μὲ τὴν Μεταμόρφωσιν εἰς τὸ τεταρτοσφαίριον τῆς ἀψίδος περὶ τὸ 1400 καὶ τοῦ Ἁγίου Σίδερου (Ἰσιδώρου) παρὰ τὸν πύργον Διροῦ μὲ ὑπολείμματα τοιχογραφιῶν ποὺ φέρουν τὴν χρονολογίαν 1423.

Ἐκ παραλλήλου κατεγράφησαν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου στοῦ Καλοῦ γλυπτὰ μαρμαρίνου τέμπλου (11ου-12ου αἰ.).

Εἰς τὴν Μεσσηνιακὴν Μάνην, ἐντὸς τοῦ χωρίου Σταυροπήγιον, ἐπεσημάνθη καὶ κατεγράφη ὁ δίδυμος σταυρεπίστεγος ναὸς τῶν Ἁγίων Νικολάου καὶ Ἰωάννου μὲ δύο στρώματα τοιχογραφιῶν τοῦ 13ου αἰ. καὶ τοῦ 1773.

Εἰς **Κουκουναριές Πάρου** συνέχισεν ἡ Ἐταιρεία διὰ τοῦ ἀρχαιολόγου κ. Δ. Σκιλάρντι μὲ ἐπιχορήγησιν καὶ τοῦ Ὑπουργείου

Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν τὴν ἔρευναν τῆς μυκηναϊκῆς ἀκροπόλεως ΥἼΕ ΙΙΒ2 περιόδου, ἦτοι τοῦ 13ου π.Χ. αἰ., κάτωθεν τῶν ἐρειπίων οἰκισμοῦ τῶν γεωμετρικῶν χρόνων.

Ὁ λόφος τῶν Κουκουναριῶν, ὡς ἀπεδείχθη καὶ ἀπὸ παλαιότερας ἐρεύνας, εἶναι ὁ σπουδαιότερος τῆς περιοχῆς καὶ ὁ μόνος ὁ ὁποῖος ἀπέδωσε μυκηναϊκὰ λείψανα, ἦτο δὲ πιθανὸν τὸ ἰσχυρότερον μυκηναϊκὸν κέντρον τῆς Πάρου.

Ἡ ἀνασκαφὴ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, ἡ ὁποία ἔφερον εἰς φῶς συγκρότημα μυκηναϊκῶν δωματίων τὰ ὁποῖα περιεῖχον πλῆθος ἀγγείων καὶ ἀδιαμφισβητήτους ἐνδείξεις καταστροφῆς ὑπὸ πυρκαϊᾶς κατὰ τὴν ΥἼΕ ΙΙΒ2 περίοδον, ἐπεξετάθη κατὰ τὸ 1979 εἰς τὸ ΝΑ. τμῆμα. Ἀπεκαλύφθη δευτέρα μεγάλη ἀποθήκη, καταστραφεῖσα ἐπίσης ὑπὸ πυρκαϊᾶς. Πλῆθος θραυσμάτων πίθων εὑρέθησαν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ὡς καὶ αἱ κυκλικαὶ πλάκες αἱ χρησιμεύσασαι διὰ τὴν κάλυψιν τῶν στομίων των. Παρὰ τὸν δυτικὸν τοῖχον εὑρέθη μέγας πίθος στηριγμένος εἰς τὴν θέσιν του με λίθους καὶ παρ' αὐτὸν ἀνθρώπινος σκελετὸς εἰς κεκαμμένην στάσιν (εἰκ. 57).

Ἐκ τῶν θραυσμάτων τῶν ἀγγείων τῆς ΥἼΕ ΙΙΒ2 περιόδου εἰκονίζεται ὄστρακον κρατῆρος (εἰκ. 58) με παράστασιν φανταστικοῦ πτηνοῦ, ἢ ἐντόμου, τὸ ὁποῖον ραμφίζει θαλάσσιον ὄστρακον. Ἐκ τῶν χαλκῶν ἀντικειμένων ἀναφέρονται βέλη, ἀρύταινα καὶ τμῆμα βελόνης ἢ περόνης.

Διὰ τοῦ δαπέδου μεγάλου γεωμετρικοῦ οἰκοδομήματος, ἡ σκαπάνη ἔφθασεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐτέρου μυκηναϊκοῦ θαλάμου, πεπληρωμένου διὰ λίθων καὶ πλακῶν. Θραύσματα πίθων διεκρίνοντο μεταξὺ τῶν λίθων. Εἰς τὴν ΝΔ. γωνίαν διεσώζετο ἀκέραιος πίθος, ἐνῶ τὸ σπουδαιότερον εὑρημα ἦτο μικρὸν ἐλεφάντινον ἔλασμα, μήκους 0.10 μ., τὸ ὁποῖον ἴσως ἀνῆκεν εἰς θρόνον ἢ ἄλλην οἰκοσκευὴν. Ἡρευνήθησαν καὶ ἕτερα δύο δωμάτια με στρώσεις καταστροφῆς, αἱ ὁποῖαι περιεῖχον θραύσματα ἀγγείων ποικίλων σχημάτων τῆς ΥἼΕ ΙΙΒ περιόδου. Ἐκ τῆς περιόδου ἀκμῆς τοῦ

συγκροτήματος προέρχεται και θραῦσμα ἀγγείου με παράστασιν ἀνθρωπίνης μορφῆς.

Διὰ τῆς ἐφετινῆς ἐρεῦνης ἐπλουτίσθη τὸ ἀρχιτεκτονικὸν σχέδιον τοῦ συγκροτήματος, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι ἠκολούθησε κανόνας ὠργανωμένου ἀρχιτεκτονικοῦ συνόλου.

Ἡ ἀνασκαφὴ τῶν ὑψηλοτέρων στρωμάτων προσέθεσε νέα στοιχεῖα διὰ τὸν οἰκισμὸν, ὁ ὁποῖος ἐδημιουργήθη ἐπὶ τῶν μυκηναϊκῶν ἐρείπιων καὶ ἤκμασε κατὰ τὸν 8ον π.Χ. αἰῶνα.

Κατὰ τὸ 1979 ἀπεκαλύφθησαν τὰ χαρακτηριστικὰ οἰκοδομῆς, ἡ ὁποία εἶχεν ἀρχίσει νὰ ἀνασκάπτεται πέρυσι. Πρόκειται περὶ παραλληλογράμμου κτιρίου με ἀψιδωτὸν τὸν βόρειον τοῖχον του. Τὸ κτίριον κατέχει ἐξέχουσιν θέσιν, περιέχει δὲ κυκλικὴν πλάκα, πιθανῶς βάσιν κίονος καὶ θραύσματα γραπτῶν ἀγγείων τῆς ὑστέρας γεωμετρικῆς περιόδου.

ὑπὸ τὸ δάπεδον ἐτέρου γεωμετρικοῦ οἰκοδομήματος ἀνευρέθη ἄφθονος κεραμεικὴ καὶ ἀριστουργηματικὸς κρατῆρ με διπλᾶς ἀψιδωτὰς λαβάς, ὑψηλὸν χειλὸς καὶ διακόσμησιν ὁμοκέντρων κύκλων, οἱ ὁποῖοι περικλείουν ἀβακωτὸν κόσμημα (εἰκ. 59). Τὰ ἀγγεῖα προδίδουν ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν τοῦ ὑστέρου πρωτογεωμετρικοῦ ρυθμοῦ τῆς Ἀττικῆς, με τὴν ὁποίαν ἡ Πάρος εἶχε στενὰς σχέσεις μετὰ τὴν λῆξιν τῆς φάσεως τῶν «σκοτεινῶν χρόνων».

Εἰς τὴν **Νάξον** ἔσκαψε καὶ ἐφέτος ἡ Ἑταιρεία με ἐνίσχυσιν τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Β. Λαμπρινουδάκη εἰς οἰκόπεδον πρὸς Ἀ. τοῦ συμπλέγματος τῆς Τετραγώνου Στοᾶς, ἡ ὁποία θεωρεῖται ἡ ἐλληνιστικὴ ἀγορὰ τῆς Νάξου. Εἰς τὸ ΝΔ. τμήμα τοῦ οἰκοπέδου ἀπεκαλύφθησαν οἰκοδομήματα κλασσικῶν καὶ ρωμαϊκῶν χρόνων (εἰκ. 60). Τὰ εὐρήματα, ἀγγεῖα, λύχνοι, μολύβδινα ἢ μαρμάρινα βάρη, ὑποδεικνύουν περίοδον χρήσεως κατὰ τὸν 5ον π.Χ. αἰ. Παρατηρήθη ἐπίσης ἀνακατασκευὴ τῶν οἰκοδομημάτων κατὰ τοὺς ἐλληνιστικοὺς χρόνους με ἀδρῶς πελεκημένους λίθους. Οἱ χῶροι αὐτοί, οἱ ὁποῖοι κατὰ

τούς ρωμαϊκούς χρόνους ἦσαν ἰδιωτικοί, ἐχρησίμευσαν, ὡς ἐκ τῶν εὐρημάτων καταφαίνεται (πολλὰ νομίσματα, μῆτραι εἰδωλίων καὶ εἰδώλια, εἰκ. 61), δι' ἐγκατάστασιν οἰκιακῆς βιοτεχνίας.

Εἰς τὸ ἀρχαῖκόν ἱερόν τοῦ Γύρουλα εἰς Σαγγρὶ ἐξ ἄλλου ἐκαθαρίσθη ἐφέτος ἡ ἀψὶς τῆς παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς εἰς τὸν χῶρον τὸν ὁποῖον κατεῖχεν ὁ νεώτερος ναῖσκος.

Εἰς τὸν ναῖσκον τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου Ἀὐλωνίτσας ἐπίσης ἀνευρέθη ἐνεπίγραφον δίδυμον βάθρον ἀγαλμάτων εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται λατρεία τῆς Δήμητρος.

Ἰκανοποιητικὴ ὑπῆρξεν ἡ πρόοδος τῶν ἐργασιῶν εἰς τὴν προϊστορικὴν πόλιν τῆς Γρόττας. Ἐρευνήθησαν ἐνιαῖα στρώματα εἰς πλάτος καὶ ἀπεκαλύφθη οἰκιακὸς χῶρος μὲ χύτρας, τριπτῆρας καὶ ἐστίαν μὲ πῆλινα τοιχώματα. Τοῖχος ἐξ ὠμῶν πλίνθων, αἱ ὁποῖαι εἶχον μεταβληθῆ εἰς συμπαγῆ πηλόν, σώζεται δυτικῶς τοῦ χώρου αὐτοῦ.

Μὲ πίστωση τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἐγένετο τέλος τὸ πρῶτον βῆμα διὰ τὴν ἔρευναν τμήματος τῆς ἰδίας πόλεως, τὸ ὁποῖον εἶναι βυθισμένον εἰς τὴν θάλασσαν. Τὸ συνεργεῖον τοῦ καθηγ. κ. J. W. Myres τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Michigan ἐφωτογράφησε διὰ τῆς μεθόδου τοῦ ἀνυψουμένου μπαλονίου τὴν θαλασσίαν περιοχὴν ἀπὸ τὰ Παλάτια ἕως τὰ Ἀπλώματα (εἰκ. 62). Εἰς τὸν βυθὸν φαίνεται καθαρῶς ἡ ἐγκατάστασις τῆς πόλεως καὶ τοῦ τείχους τῆς, τοῖχοι εὐθυγράμμων οἰκιῶν, ὡς καὶ τεχνητὸς πορθμὸς ὁ ὁποῖος ἀσφαλῶς θά ἦνῳνε τοὺς δύο λιμένας, τοὺς ὁποῖους διέθετεν εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἡ Νάξος.

Διὰ τοῦ αὐτοῦ συστήματος ἐφωτογραφήθησαν τὰ ἀρχαῖα λατομεῖα καὶ τὸ ἡμιτελὲς ἀγαλμα τοῦ Διονύσου εἰς τὸν Ἀπόλλωνα Νάξου.

Ἡ ἀνασκαφικὴ ἔρευνα τῆς Ἑταιρείας εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Πανόρμου τῆς Ἐξωμεριᾶς **Τήνου** διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Δεσπίνης ἐνετοπίσθη εἰς δύο σημεῖα: α) Εἰς τὴν περιοχὴν Εὐαγγελιστρίας

Γραμματικοῦ, ὅπου θὰ πρέπει νὰ ἀναζητηθῆ ἱερὸν κλασσικῶν χρόνων, ὡς συμπεραίνεται ἐκ πλακὸς μαρμάρου ἢ ὁποία περισυνελέγη πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν μὲ ἐπιγραφὴν ἀναθηματικὴν τῶν ἀρχῶν τοῦ 4ου π.Χ. αἰ. Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν ἀπεκαλύφθησαν ἐφέτος οἰκοδομικὰ λείψανα τῶν ὑστέρων ρωμαϊκῶν χρόνων, ἀνήκοντα πιθανῶς εἰς οἰκίαν, ὡς καὶ τὸ κατώτατον τμημα τῶν τοίχων μιᾶς ἀποθηκευτικῆς κατασκευῆς. Εὐρέθη ἐπίσης μικρὸν ἀγγεῖον μὲ ἐξ χαλκᾶ νομίσματα, δύο τῶν ὁποίων εἶναι τοῦ Κρίσπου (327 μ.Χ.).

β) Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀγίας Θεκλας ἀνεσκάφησαν τὰ ὑπολείμματα ἐνὸς κιβωτισχῆμου καὶ ἐνὸς θολωτοῦ τάφου. Ὁ θολωτὸς τάφος εἶναι μέχρι στιγμῆς ὁ πρῶτος εὑρεθεὶς εἰς Κυκλάδας θολωτὸς μυκηναϊκὸς τάφος (εἰκ. 63). Ἡ θόλος του εἶχε καταπέσει καὶ ὁ θάλαμος του εὐρέθη πλήρης λίθων. Τὰ ἀνευρεθέντα εἰς τὸν θάλαμον ὄστρακα συγκολληθέντα ἀπέδωσαν 38 ἀγγεῖα: κρατῆρας καὶ κύλικας (εἰκ. 64), ψευδοστόμους ἀμφορεῖς, σκύφους, κύπελλα, ἀλαβαστροειδῆ, εἰσηγμένα καὶ ἐντόπια. Ἐκ τῶν μικροαντικειμένων σημειοῦνται χαλκοῦν μαχαιρίδιον, λίθινα σφονδύλια, χρυσαῖ ψῆφοι καὶ ἕτεραι ἐξ ὑαλομάζης καὶ φαγεντιανῆς. Ὁ τάφος ἐχρησιμοποιήθη δι' ἐννέα τοῦλάχιστον ταφάς. Τὰ κτερίσματα ἀνήκουν εἰς τὴν μυκηναϊκὴν IIIB περίοδον. Ἐκ τοῦ κιβωτισχῆμου τάφου, ὁ ὁποῖος ἀνήκει εἰς τὴν γεωμετρικὴν ἐποχὴν, προέρχονται ὄστρακα μιᾶς τριφυλλοσχῆμου οἰνοχόης, ἢ ὁποία ἀνασυνεκροτήθη κατὰ μέγα μέρος, ὄστρακα σκύφου καὶ ἐν χαλκοῦν βραχιόλιον.

Συνεχίσθησαν καὶ ἐφέτος διὰ τῆς Διευθυντρίας τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου δρος κ. Βαρβάρας Φιλιππάκη αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Ἐταιρείας εἰς τὴν ἀκρόπολιν τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου Σίφνου. Ἐρευνήθη τὸ κτίριον Θ, τοῦ ὁποίου τὸ δυτικὸν πέρασ δὲν σώζεται καλῶς. Εἰς τὴν ἀργιλώδη στρώσιν τοῦ δωματίου εὐρέθησαν μυκηναϊκὰ ὄστρακα κυλίκων καὶ ἄλλα κιτρινοπρασίνου πηλοῦ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐσχηματίσθη σχεδὸν πλήρης ὑδρία (εἰκ. 65).

Τὸ βόρειον ἡμισυ τοῦ δωματίου ἀπέδωσε μόνον γεωμετρικὰ ὄστρακα.

Ὁ καθαρισμὸς μεταξὺ τῶν κτιρίων Θ καὶ Β ἐν συνεχείᾳ ἀπεκάλυψε καθέτους τοίχους, οἱ ὅποιοι ἀνήκουν εἰς τρία δωμάτια, πιθανὸν τοῦ κτιρίου Θ. Τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν ἔδωσεν ὄστρακα γεωμετρικά, τμῆμα μαγειρικῆς ἐστίας καὶ χαμηλὸν θρανίον ἐκ δύο σχιστολίθων.

Οὕτω, παρὰ τὴν σωρείαν τῶν λίθων καὶ τὴν πυκνὴν βλάστησιν, ἀποκαθίσταται τὸ σχέδιον τῆς ἀκροπόλεως ὀλίγον κατ' ὀλίγον, τὸ δὲ πλῆθος τῶν εὐρημάτων σωρεύεται εἰς τὴν μικρὰν ἀποθήκην τῆς ἀρχαιολογικῆς συλλογῆς εἰς τὸ Κάστρον.

Εἰς Θήραν συνέχισεν ἡ Ἑταιρεία διὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Τμήματος τῶν Προϊστορικῶν καὶ Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων τοῦ ΥΠΠΕ κ. Χρ. Ντούμα τὴν ἀνασκαφὴν εἰς τρεῖς τομεῖς: α) εἰς τὴν βόρειον προέκτασιν τῆς ὁδοῦ Τελχίνων, β) εἰς τὴν Δυτικὴν Οἰκίαν καὶ γ) εἰς τὴν Ξεστὴν 3.

α) Εἰς τὴν βόρειον προέκτασιν τῆς ὁδοῦ Τελχίνων, ὡς ἀπεκλήθη ὑπὸ τοῦ ἀνασκάψαντος ἀρχικῶς ἀειμνήστου Σπ. Μαρινάτου, ἀπεκαλύφθη τὸ λιθόστρωτον τοῦ δρόμου, ὁ ὅποιος, εἰς τὸ τμῆμα κατὰ μῆκος τῆς Οἰκίας τῶν Γυναικῶν, παρουσιάζει δύο φάσεις: τὴν πρώτην κατὰ τὴν ὁποίαν κατεσκευάσθη ὁ ἀποχετευτικὸς ἀγωγὸς καὶ ὁ δρόμος ἐστρώθη με ὀρθογωνίους πλάκας καὶ τὴν δευτέραν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐστρώθη με λιθόστρωτον ἀπὸ ἀκανονίστους λίθους (εἰκ. 66).

β) Δὲν ὠλοκληρώθη, διὰ λόγους τεχνικούς, ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ μεγάλου δωματίου 3 τῆς Δυτικῆς Οἰκίας. Μεταξὺ ὅμως τῶν ἀποθηκευτικῶν ἀγγείων τοῦ δυτικοῦ αὐτοῦ τμήματος εὐρέθησαν ὄστρακα ὠοειδοῦς πίθου με διακόσμησιν δελφίνων καὶ θαλασσίων πτηνῶν ὡς καὶ ταύρου καὶ αἰγοειδοῦς. Ἡ συγκόλλησις τοῦ ἐν λόγῳ ἀγγείου θὰ ἀποδώσῃ ἐν ἀριστοῦργημα τῆς κυκλαδικῆς τέχνης.

γ) Εἰς τὴν ἀποκληθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Μαρινάτου Ξεστὴν 3, ἐκαθαρίσθησαν τὰ δωμάτια 6 καὶ 7. Εἰς τὸ δωμάτιον 6, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀνασκαφῆ κατὰ τὸ 1973, εὑρέθη εἰς τὴν ἄσκαφον ΝΑ. γωνίαν μικρὸς ἀριθμὸς πηλίνων ἀγγείων ὡς καὶ σκευῶν καθημερινῆς χρήσεως. Εἰς τὸ δωμάτιον 7 ἐπιβάλλονται ὠρισμένα μέτρα στερεώσεως καὶ διὰ τοῦτο ἀνεβλήθη ἡ ἐργασία. Εἰς τὸ δωμάτιον 11 ὠλοκληρώθη ἡ ἀνασκαφὴ ἡ ὁποία ἀπέδωσε δεκάδας πηλίνων ἀγγείων καθημερινῆς χρήσεως καὶ δύο εἰσηγμένους τριώτους πρόχους μὲ διακόσμησιν μελανῶν ὀκτωσχήμων ἀσπίδων (εἰκ. 67).

Τέλος συνεκολλήθησαν καὶ ἐτοποθετήθησαν εἰς μεταλλικὸν πλαίσιον τὰ τεμάχια ἀναγλύφου τοιχογραφίας ἀπὸ τὸ δωμάτιον 9 τῆς Ξεστῆς 3 (εἰκ. 68), συνεκολλήθη πίθος μὲ διακόσμησιν σταφυλῶν, ὡς καὶ ἕτερος μὲ φύλλα κισσοῦ (εἰκ. 69) καὶ μία ἀσάμινθος, ἡ ὁποία κοσμεῖται εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειάν της μὲ δελφῖνας (εἰκ. 70).

Εἰς **Ρόδον** ἡ Ἑταιρεία προέβη διὰ τοῦ Ἐπιμελητοῦ Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων κ. Ἰ. Βολανάκη εἰς ἐκθάμνωσιν καὶ καθαρισμὸν τοῦ παλαιοχριστιανικοῦ συγκροτήματος τὸ ὁποῖον κεῖται εἰς τὴν θέσιν «Ἁγία Εἰρήνη» Ἀρνίθας, ἐπὶ τῆς ΝΔ. πλευρᾶς τῆς νήσου.

Τὸ συγκρότημα περιλαμβάνει μίαν μεγάλων διαστάσεων βασιλικὴν μετὰ προσκτισμάτων (βασιλικὴ Α) καὶ ἑτέραν μικροτέρων διαστάσεων (βασιλικὴ Β). Ἡ βασιλικὴ Α ἦτο τρίκλιτος καὶ ἐκαλύπτετο διὰ ξυλίνης στέγης καὶ κεράμων. Ἐντὸς τῆς ἀψίδος περικλείεται ἡμικυκλικὸν σύνθρονον (εἰκ. 71), ἀνωθεν δὲ τῆς Ἀγίας Τραπέζης ὑπῆρχε κιβώριον. Εἰς τὸ κέντρον τῆς βάσεως τῆς Ἀγίας Τραπέζης εὑρέθη τὸ ἐγκαίνιον.

Κατὰ τὴν βόρειον πλευρὰν τοῦ Ἱεροῦ Βήματος εἶναι προσκεκολλημένον τετράκογχον μαρτύριον, ἐνῶ εἰς τὴν ΝΑ. γωνίαν ἀψιδωτὸν κτίσμα, τὸ ὁποῖον ἐρμηνεύεται ὡς διακονικόν (εἰκ. 72). Νοτίως τῆς βασιλικῆς εἶναι προσκεκολλημένον τὸ βαπτιστήριον, ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ προαυλίου οἴκου, τοῦ φωτιστηρίου καὶ τοῦ

χρισμαρίου. Εἰς τὸ μέσον τοῦ φωτιστηρίου ἔκειτο σταυροειδῆς μονόλιθος κολυμβήθρα, κοσμουμένη διὰ σταυρῶν. Ἡ βασιλικὴ Α χρονολογεῖται εἰς τὸ α' ἡμισυ τοῦ βου αἰ., ὡς προκύπτει ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῶν κιονοκράνων τῆς πρὸς τὰ κιονόκρανα τῆς Ἀγίας Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ βασιλικὴ Β εἶναι τρίκλιτος καὶ ἀνηγέρθη περὶ τὰ τέλη τοῦ βου αἰ. Τὸ παλαιοχριστιανικὸν συγκρότημα τῆς Ἀρνίθας κεῖται εἰς τὸ μέσον ἀρχαίου ἐρειπιῶνος, ὁ ὁποῖος ἐγκατελείφθη κατὰ τοὺς μέσους χρόνους καὶ μετεφέρθη εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς περιοχῆς.

Συνεχίσθη διὰ τῆς Ἐπιμελητρίας Ἀρχαιοτήτων κ. Ἀλεξάνδρας Καρέτσου ἢ ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας ἀναληφθεῖσα ἀνασκαφικὴ ἔρευνα εἰς τὸ ἱερὸν κορυφῆς τοῦ **Γιούχτα**, τὸ ὁποῖον συνδέεται μὲ τὴν ἑλληνικὴν παράδοσιν τοῦ τάφου τοῦ Διός.

Τὰ σημαντικώτερα ἀποτελέσματα τῆς ἐφετινῆς ἀνασκαφῆς εἶναι τὰ ἑξῆς:

1) Ἀπεκαλύφθη ἐν νέον ἀνδρῶν, ἀνατολικῶς τῆς πτέρυγος τῶν δωματίων τοῦ ἱεροῦ, τὸ ὁποῖον σχηματίζει μίαν μεγάλην βαθμίδα κατὰ μῆκος τῆς ἐξωτερικῆς πλευρᾶς τῶν δωματίων. Ἡ βαθμὶς αὕτη ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὴν ἀπόθεσιν προσφορῶν, ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τῆς παρουσίας πλήθους πηλίνων ἀφιερωμάτων εἰς μίαν λωρίδα τοῦ ἀνδῆρου. Τόσον τὸ ἀνδρῶν ὅσον καὶ ὁ ἀναλημματικὸς τοῖχος τοποθετοῦνται εἰς τὸ τέλος τῆς παλαιοανακτορικῆς καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς νεοανακτορικῆς ἐποχῆς. Ἐκ τῆς ἀναμίκτου ἐπιχώσεως τοῦ ἀνδῆρου προέρχονται πῆλινα καὶ λίθινα ἀναθηματικὰ εὐρήματα, εἰδώλια, τράπεζαι προσφορῶν καὶ κεραμικὴ τῆς ΥΜ ΠΙΑ2-Β περιόδου.

2) Σημαντικὴ θεωρεῖται ἡ εὕρεσις ἐγχρῶμων κονιαμάτων εἰς τὸν τομέα δυτικῶς τοῦ δωματίου IV, τὰ ὁποῖα, ἂν καὶ δὲν ἔχουν ἀκριβῆ προέλευσιν, ἀποτελοῦν μαρτυρίαν τῆς λαμπρᾶς διακοσμῆσεως τῶν δωματίων τοῦ ἱεροῦ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς του.

3) Ἐπερατώθη ἡ ἔρευνα τοῦ δωματίου V (εἰκ. 73), τὸ ὁποῖον

έχρησιμοποιήθη κυρίως εἰς τὴν MM ΠΙΒ-ΥΜ ΙΑ-Β ἐποχὴν καὶ παρουσιάζει πυκνὰς ἀποθέσεις κωνικῶν κυπέλλων τῆς ΥΜ ΙΑ περιόδου. Ἀνευρέθησαν ἐπίσης ἐντὸς αὐτοῦ ὄστρακα ἀγγείων τοῦ φυτικοῦ καὶ τοῦ θαλασσίου ρυθμοῦ εἰς τὸ αὐτὸ στρῶμα (εἰκ. 74).

4) Συνεπληρώθη ἡ ἐπίπονος ἀποτύπωσις τοῦ τείχους τὸ ὁποῖον περιβάλλει τὸ Ἱερὸν καὶ τὴν Ψῆλὴ Κορυφὴ τοῦ Γιούχτα, κυκλωπέου ἐντυπωσιακῆς κατασκευῆς, περιμέτρου 735 μ., πλάτους 3 μ. καὶ σωζομένου ὕψους 2.50 ἕως 3.60 μ. Ὁ Evans ὑποστηρίζει ὅτι ἐκτίσθη εἰς τὴν MM ΙΑ φάσιν, ἐνῶ ὁ Ἀλεξίου ἔχει ἐκφράσει τὴν ὑπόνοιαν ὅτι τὸ τεῖχος ἀνήκει εἰς τοὺς ΥΜ ΙΙΙ χρόνους. Ἡ ἰσχυρὰ κατασκευὴ τοῦ τείχους πάντως δὲν πείθει ὅτι πρόκειται δι' ἓνα ἀπλοῦν περίβολον ἱεροῦ (εἰκ. 75). Κατὰ τὴν ἀποτύπωσιν ἀπεσπάρθη λιθίνη τράπεζα προσφορῶν ΥΜ ΙΑ χρόνων μὲ φυλλόσχημον διακόσμησιν (εἰκ. 76).

Εἰς Ἀρχάνες Κρήτης συνεχίσθη εἰς τρία σημεῖα ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἑταιρείας διὰ τοῦ ἐντεταλμένου ὑφηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων κ. Ἰ. Σακελλαράκη καὶ τῆς δρος κ. Ἐ. Σακελλαράκη:

α) Εἰς τὴν κωμόπολιν ἐγένετο συστηματικὴ στρωματογραφικὴ ἔρευνα τοῦ ΝΔ. τμήματος τοῦ οἰκοδομικοῦ συγκροτήματος τὸ ὁποῖον ἀπεκαλύφθη τὸ 1965. Διὰ τῆς ἐρέυνης ταύτης, ἡ ὁποία ἀπέβλεψεν εἰς τὴν λύσιν χρονολογικῶν καὶ ἱστορικῶν προβλημάτων, ἀπεδείχθη ἡ συνεχὴς χρῆσις τοῦ χώρου ἀπὸ τῆς μινωικῆς μέχρι τῆς βυζαντινῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐποχῆς τῆς τουρκοκρατίας. Παρὰ τὰς διαταράξεις τοῦ χώρου διεπιστώθησαν καθαρὰ στρώματα γεωμετρικῶν καὶ ὑστέρων μυκηναϊκῶν χρόνων, οἰκοδομικὰ λείψανα καὶ πλῆθος κυλίκων. Εὐρέθησαν ἐπίσης σφραγίδες ἐξ ἰάσπιδος καὶ ἔλεφαντίνης πτέρυξ πτηνοῦ.

β) Εἰς τὸ μινωικὸν νεκροταφεῖον εἰς Φουρνὶ ἐγένετο καθαρισμὸς τοῦ χώρου δυτικῶς τῶν ταφικῶν κτιρίων 18 καὶ 19, ὅπου καὶ ἀνευρέθη νέον κυκλαδικὸν εἰδῶλιον, σωζόμενον ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ

μέχρι τῆς ὀσφύος, ὡς καὶ λεπίδες ὄψιανοῦ. Διὰ τοῦ εἰδωλίου τούτου ἐπιβεβαιοῦνται αἱ σχέσεις Ἀρχανῶν καὶ Κυκλάδων κατὰ τὴν προανακτορικὴν περίοδον.

γ) Εἰς τὴν θέσιν Ἀνεμόσπηλια ἡ ἀνασκαφὴ ἔφερεν εἰς φῶς σπουδαιότατον κτίριον, ἴσως τὸν πρῶτον αὐτοτελεῖν ναὸν τῆς μινωικῆς Κρήτης. Πρόκειται περὶ ὀρθογωνίου κατασκευῆς, ἡ ὁποία διαιρεῖται εἰς τρία δωμάτια, μὲ διάδρομον ὁ ὁποῖος καταλαμβάνει ὅλον τὸν πλάτος τῆς βορείου μακρᾶς πλευρᾶς καὶ προθάλαμον (εἰκ. 77). Τρεῖς ἀντίστοιχοι θύραι ἐχρησίμευον ὡς ἡ ἀπὸ Βορρᾶ πρόσβασις τῶν δωματίων.

Τὸ ἀνατολικὸν δωμάτιον, προωρισμένον διὰ τὰς ἀναιμάκτους προσφοράς, ἦτο ἐφωδιασμένον μὲ βαθμιδωτὸν θρανίον, ἴσως βωμόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εὐρέθη πλῆθος τελετουργικῶν ἀγγείων. Εἰς τὸ κεντρικὸν δωμάτιον καὶ ἐπὶ χαμηλοῦ θρανίου εὐρέθησαν δύο πήλινοι πόδες φυσικοῦ μεγέθους, οἱ ὁποῖοι, ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς των φαίνεται, ἀνήκουν εἰς ζόανον τοῦ τύπου τῶν ἀκρολίθων. Εἰς τὸ δυτικὸν δωμάτιον, προωρισμένον διὰ τὰς αἱματηρᾶς θυσίας, εὐρέθη ἐπὶ χαμηλοῦ βωμοῦ ὁ σκελετὸς νέου μὲ χαλκῆν τελετουργικὴν μάχαιραν ἐπ' αὐτοῦ (εἰκ. 80). Ὁ νέος, κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν ἰατροδικαστικὴν καὶ ἀνθρωπολογικὴν ἔρευναν, εἶχε θυσιασθῆ. Ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ δωματίου εὐρέθησαν δύο ἀκόμη σκελετοί (εἰκ. 78-79), μιᾶς γυναικὸς καὶ ἑνὸς ἱερέως προφανῶς, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ σιδηροῦ δακτυλίου καὶ μιᾶς σφραγιδος ἐξ ἀχάτου μὲ παράστασιν πλοίου, τοῦ ὁποίου ἡ πρῶρα ἔχει σχῆμα κεφαλῆς πτηνοῦ (εἰκ. 82). Ἡ ἀνθρωπολογικὴ καὶ ἰατροδικαστικὴ ἔρευνα βεβαιοῖ ὅτι τὰ δύο ἄτομα αὐτὰ ἐφονεύθησαν ἀπὸ τὴν κατακρήμνισιν τῆς στέγης καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐκάησαν ὑπὸ πυρκαϊᾶς. Τὸν αὐτὸν θάνατον εὔρε καὶ τὸ ἄτομον εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει ὁ σκελετὸς τοῦ προθαλάμου, πλησίον τοῦ ὁποίου εὐρέθη κάδος μὲ πλαστικὴν ἀπόδοσιν ταύρου (εἰκ. 81). Τόσον εἰς τὸν προθάλαμον, ὅσον καὶ εἰς τὰ δωμάτια εὐρέθησαν περισσότερα τῶν 400 ἀγγείων τῆς λεγομένης κλασσικῆς καμαραϊκῆς κεραμεικῆς, δηλαδὴ τῶν ὠρίμων

παλαιοανακτορικῶν χρόνων. Ἐλπίζεται ὅτι ἡ πλήρης ἀποκάλυψις τοῦ κτιρίου θὰ δώσῃ τελικὴν λύσιν εἰς τὴν ποικιλίαν τῶν προβλημάτων τὰ ὁποῖα ἀνεφύησαν μέχρι τοῦδε.

Ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ μινωικοῦ οἰκισμοῦ εἰς Κεφάλι Βασιλικῆς Ἱεραπέτρας συνεχίσθη ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀ. Ζῶνῃ εἰς διάφορα σημεῖα τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου (εἰκ. 83).

1) Ἡρευνήθησαν αἱ θεμελιώσεις τῆς ΜΜ I Οἰκίας Φ, ὅπου ἐπεσημάνθη τεχνικὴ ἀποσκοποῦσα εἰς τὴν ἀνθεκτικότητα τοῦ κτιρίου εἰς περίπτωσιν σεισμοῦ. Εἰς τὸ κέντρον τῆς οἰκίας ἀπεκαλύφθη μικρὸς χῶρος ἄνευ τοῦ γνωστοῦ πυκνοῦ ὑποστρώματος ἐκ μικρῶν λίθων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δημιουργεῖ πρόβλημα ὡς πρὸς τὴν τεκτονικὴν λειτουργίαν του.

Παρατηρήσεις ἀνάλογοι πρὸς τὰ ἀνωτέρω τείνουν νὰ δημιουργήσουν μίαν τυπολογίαν τεχνικῶν τρόπων κατασκευῆς τῶν ὑποστρωμάτων θεμελιώσεως εἰς κτίσματα διαφόρων περιόδων τῆς Βασιλικῆς.

2) Ἡ ἔρευνα πρὸς Ν. τῆς Δυτ. Οἰκίας κατέστησε δυνατὴν τὴν καλυτέραν μελέτην τοῦ κέντρον τοῦ ΠΜ IIΒ οἰκισμοῦ, τὰ κτίσματα τοῦ ὁποῖου χρονολογοῦνται ἀσφαλῶς εἰς τὴν ΠΜ IIΒ περίοδον διὰ τῆς ἀνευρέσεως μικροῦ τμήματος ἀδιαταράκτου ἐπιχώσεως, περιεχούσης ὄστρακα τοῦ κλασσικοῦ ρυθμοῦ τῆς Βασιλικῆς.

3) Ἐτι νοτιώτερον ἀπεκαλύφθη τὸ κτίσμα Ο, οἰκοδόμημα μὲ ἰσχυρότατα θεμέλια, ἴσως οἰκίας ΥΜ I χρόνων.

4) Εἰς τὴν περιοχὴν Ρ ἤλθον εἰς φῶς νέα ἀρχιτεκτονικὰ κατάλοιπα, τὰ ὁποῖα ἀνήκουν εἰς τὴν ΠΜ IIΒ περίοδον, ὡς ὑποδεικνύει ἡ ἐκ τῶν ἀδιαταράκτων ὑποστρωμάτων προερχομένη κεραμεικὴ, ὅπου ἐπικρατεῖ ὁ ρυθμὸς τῆς Βασιλικῆς. Εἰς τὸν τομέα αὐτὸν παρατηρεῖται καὶ διάκρισις οἰκοδομικῶν περιόδων.

5) Ἐξαιρετικῶς δυσχερὴς ὑπῆρξεν ἡ ἔρευνα εἰς τὸν χῶρον τῆς ἀνατολικῆς Πεζούλας, διότι εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ συμπλέκον-

ται ἀρχιτεκτονικά κατάλοιπα καὶ στρώματα καταστροφῆς ΠΜ, ΜΜ καὶ ΥΜ. τὰ ὁποῖα διακρίνονται δυσχερῶς, δὲν χρονολογοῦνται ἀσφαλῶς, εὐρίσκονται δὲ εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον μὲ ἀδιατάρακτα τμήματα ἐπιχώσεων. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἡ ἔρευνα ἐπροχώρησε βραδέως, ὑπολείπεται δὲ ἀρκετὴ ἐργασία διὰ τὴν καλυτέραν διάκρισιν καὶ χρονολόγησιν τῶν νέων ἀρχιτεκτονικῶν στοιχείων.

Διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ν. Πλάτωνος συνέχισεν ἡ Ἑταιρεία, μὲ ἐνίσχυσιν καὶ τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως, τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ μινωικοῦ ἀνακτόρου εἰς **Κάτω Ζάκρον** (εἰκ. 84). Τὰ ἀποτελέσματα ἦσαν τὰ ἑξῆς:

1) Εἰς τὸν νότιον περίβολον τοῦ ἀνακτόρου ἀπεκαλύφθη ἡ συνέχεια τοῦ λιθωροῦ τῶν κυβολίθων καὶ τῶν ἀργῶν λίθων οἱ ὁποῖοι ἐκρημνίσθησαν ἀπὸ τὴν νοτίαν πρόσοψιν. Τὰ ὄστρακα καὶ τὰ τεμάχια τῶν ἀγγείων, τὰ ὁποῖα εὐρέθησαν εἰς τὴν ἐπίχωσιν, ἀνῆκον εἰς τὴν πρώτην νεοανακτορικὴν καὶ εἰς τὴν μεταβατικὴν πρὸς τὴν δευτέραν περίοδον — ΜΜ ΙΙΑ καὶ Β. Εἰς τὸ Ἄ. τμήμα εὐρέθη ἡ συνέχεια τῶν ἀποθέσεων τεθραυσμένης κεραμεικῆς καὶ εἰς τὸ βαθύτερον στρώμα σημαντικὸν παλαιοανακτορικὸν κτίριον μὲ ἐπίχριστα δάπεδα. Ἀπὸ τὸ κτίριον αὐτὸ προῆλθον ἄφθονα παλαιοανακτορικὰ ὄστρακα καὶ τμήματα ἀγγείων χαρακτηριστικῶν παλαιοανακτορικῶν.

2) Πρὸς Νότον τοῦ νοτίου ἐργαστηριακοῦ τομέως τοῦ ἀνακτόρου παρηκολουθήθη ἡ πορεία παχέος σκέλους (εἰκ. 85), ἰσχυρῶς διασεισθέντος ὑπὸ τῶν σεισμῶν, ἄλλου ἐκτεταμένου περιβόλου, τοῦ ὁποίου τὸ νότιον ἄκρον καταλήγει εἰς πυργίσκον ἐλέγχου τῆς εἰσόδου εἰς τὸν περίβολον (εἰκ. 86).

3) Εἰς τὴν δυτικὴν αὐλὴν τοῦ ἀνακτόρου ἐπραγματοποιήθη ἐκτεταμένη στρωματογραφικὴ ἔρευνα, ἡ ὁποία ἀπεκάλυψε πολλὰ νέα στοιχεῖα διὰ τὴν ἐξελικτικὴν διαμόρφωσιν τοῦ χώρου καὶ ἔφε-
ρεν εἰς φῶς σημαντικὸν ἀποθέτην ἐγκαινίων μὲ πλῆθος ἀγγείων. Ἐμπροσθεν τῶν θεμελίων τῆς δυτικῆς προσόψεως ἀπεκαλύφθη

τμήμα τῆς πλακοστρώσεως τοῦ παλαιότερου ἀνακτόρου. Ὑπὸ τὴν πλακόστρωσιν ἠρευνήθη παλαιοανακτορικὸν κτίριον ἐκ δύο δωματίων καὶ παρ' αὐτὸ ἀγωγὸς καὶ φρεάτιον, τὰ ὅποια ἐκαθαρίστησαν πλήρως (εἰκ. 87).

4) Συνεχίσθη ἡ ἔρευνα εἰς τὰ κτίρια βορείως τῆς Ὀδοῦ λιμένος (εἰκ. 88). Ἀνατολικῶς τοῦ ἐλευθέρου χώρου ὁ ὅποιος χωρίζει τὰ παλαιοανακτορικὰ κτίρια ἀπὸ τὴν Ὀδὸν λιμένος ἀπεκαλύφθησαν τρία διαδοχικὰ κτίρια εἰς τρία ἀλλεπάλληλα ἀνδхра, ἐπικοινωνοῦντα μεταξὺ των διὰ κλιμακίδων. Τοῦ πρώτου ἀνεσκάφησαν τὰ δωμάτια τοῦ ἰσογείου. Ἀπεκαλύφθησαν ἐνδιαφέροντα σκευὴ δαπέδου, ὅπως ἀμφορεὺς μὲ ἐλλειπτικὸν στόμιον (εἰκ. 89), τετραγωνικὸς βωμίσκος καὶ τμήμα λιθίνου ἀγγείου εἰς σχῆμα ἀνθοκάλυκος. Μία κλιμαξ (εἰκ. 90), ἡ ὅποια διακλαδίζεται πρὸς δύο κατευθύνσεις καὶ ἀποκατεστάθη εἰς τὴν ἀρχικὴν τῆς μορφῆς, ἔδωκε χαρακτηριστικὴν κεραμεικὴν καὶ μικρὰ ἀντικείμενα. Εἰς τὸ δεύτερον κτίριον ἠρευνήθη ἡ πλακόστρωτος κεκλιμένη ἀνοδος. Εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμήμα αἱ βαθεῖαι ἐπιχώσεις ἔδωσαν ἀφθονον κεραμεικὴν τῆς φάσεως MM IIIB - YM IA, εἰς δὲ τὸ βαθύτερον στρώμα διεμορφοῦντο παλαιοανακτορικοὶ χώροι, οἱ ὅποιοι παρέσχον ἀξιόλογα σύνολα παλαιοανακτορικῶν σκευῶν. Βορειότερον τῆς κεκλιμένης ἀνόδου ἠρευνήθησαν ἕτερα δύο δωμάτια τὰ ὅποια ἀπέδωσαν ἀξιόλογα σκευὴ. Ἡ ἐργαστηριακὴ χρησιμοποίησις τῶν δωματίων τοῦ τομέως αὐτοῦ εἶναι προφανής. Εἰς τὸ τρίτον κτίριον ἠρευνήθησαν μόνον τὰ δωμάτια τῆς προσόψεως, τὰ ὅποια εἶναι ἐν μέρει πλακόστρωτα καὶ ἔδωσαν ἐνδιαφερούσας ὁμάδας ἀγγείων.

5) Τῆς Ὀδοῦ λιμένος ἀπεκαλύφθη νέον τμήμα, τὸ ὅποιον ἀνέρχεται ἠπίως πρὸς τὰ Ἀ.

6) Εἰς τὴν περιοχὴν τῶν οἰκιῶν A καὶ B τοῦ Hogarth ἡ ἔρευνα ἔφερεν εἰς φῶς σημαντικὰ νέα λείψανα (εἰκ. 91). Εἰς τὰ ἀνατολικά διαμερίσματα XII, XIII καὶ XIVβ ἐγένετο βαθυτέρα σκαφή, ἡ ὅποια ἀπεκάλυψε στρώματα τῆς YM IA περιόδου. Εὐρέθησαν:

α) Εἰς τὸ δωμάτιον XIII μέγας πίθος μὲ λαβὰς εἰς δύο σειράς, τεμάχια ἑτέρου πίθου τύπου jar καὶ μικρὰ χαλκᾶ ἀντικείμενα.
β) Εἰς τὸ δωμάτιον XIVβ εὐρέθησαν κάδος, μικρὰ ἀγγεῖα, τμήματα διακοσμημάτων ΥΜ ΙΑ ἀγγείων καὶ λεπτὰ χαλκᾶ ἐργαλεῖα.
γ) Εἰς τὸ δωμάτιον XII θρανίον ἐστρωμένον μὲ πλάκας, κύαθοι καὶ κύπελλα. Νοτίως τοῦ δωματίου αὐτοῦ διεμορφοῦτο ἴσως ὕπαιθρος χῶρος.

Νοτιώτερον ἀπεκαλύφθη τὸ κλιμακοστάσιον XVI καὶ πλάι του ἡ δευτέρα εἴσοδος τῆς μεγάλης οἰκίας (εἰκ. 92), ἡ ὁποία ὠδήγει εἰς εὐρύχωρον δωμάτιον μὲ κεντρικὸν κίονα (εἰκ. 93). Ἀνευρέθη ἐπίσης σημαντικὴ κεραμεικὴ: καδοειδῆ σκεύη, τριποδικαὶ χύτραι, λεκάναι, ἀμφορεῖς καὶ χαλκᾶ ἀντικείμενα.

Ἐκτὸς τῆς οἰκίας Β παρηκολουθήθησαν οἱ πλακόστρωτοι δρόμοι (εἰκ. 94) καὶ αἱ προσόψεις τῶν γειτονικῶν οἰκιῶν Γ, Δ καὶ Ε.

7) Ἀναστηλωτικαὶ καὶ στερεωτικαὶ ἐργασίαι ἐπραγματοποιήθησαν εἰς τὸ κύριον ἀνάκτορον, εἰς τὰς οἰκίας τῆς πλαγιάς ΒΑ τοῦ λόφου καὶ εἰς τὰ κτίρια τῆς Ὁδοῦ λιμένος (εἰκ. 95). Κατὰ τὰς ἐργασίας αὐτὰς περισυνελέγησαν πολλαὶ ἐνδιαφέρουσαι ὀμάδες ἀγγείων, αἱ ὁποῖαι διαφωτίζουν τὴν στρωματογραφίαν.

Τοῦτο ἐν ὀλίγοις ὑπῆρξε τὸ ἀνασκαφικὸν ἔργον τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ 1979, διὰ τὸ ὁποῖον ἐδαπανήθησαν δρχ. 5.552.748.

Β. ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΔΡΑΣΙΣ

Οὐχὶ μικροτέρα παρουσιάζεται ἡ προσφορὰ τῆς Ἑταιρείας εἰς τὰ δημοσιεύματα αὐτῆς. Οὕτω, ἐποπτεία τῆς ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ὀρισθείσης Ἐπιτροπῆς Δημοσιευμάτων καὶ διὰ τοῦ Γραφείου Δημοσιευμάτων ἐξεδόθησαν:

Π ε ρ ι ο δ ι κ ᾶ δ η μ ο σ ι ε ὑ μ α τ α

α) Ἐπερατώθη ἡ ἐκτύπωσις καὶ ἐκυκλοφορήθη τὸ Β' τεῦχος τοῦ τόμου τῶν Πρακτικῶν τοῦ 1976.

β) Επερατώθη ή στοιχειοθεσία κα' ήρχισεν ή έκτύπωσις τοῦ Α' τεύχους τοῦ τόμου τῶν Πρακτικῶν τοῦ 1977, ἐνῶ παραλλήλως ἐπροχώρησεν ή στοιχειοθεσία τοῦ Β' τεύχους.

γ) Ἐπερατώθη ή έκτύπωσις καί ἐκυκλοφορήθη ή Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς τοῦ 1977.

δ) Ἐπερατώθη ή στοιχειοθεσία καί ήρχισεν ή έκτύπωσις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος 1978.

«Βιβλιοθήκη τῆς ἐν Ἀθῆναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας»

α) Ἐξετυπώθη καί ἐκυκλοφορήθη τὸ ὑπ' ἀριθ. 90 βιβλίον τοῦ Σ.Ν. Κουμανούδη «Θηβαϊκὴ προσωπογραφία».

β) Ἐξετυπώθη καί ἐκυκλοφορήθη ή ὑπ' ἀριθ. 91 ἐναίσιμος διατριβὴ τῆς ἀρχαιολόγου Θ. Στεφανίδου - Τιβερίου, «Νεοαττικά. Οἱ ἀνάγλυφοι πίνακες ἀπὸ τὸ λιμάνι τοῦ Πειραιῶς».

γ) Ἐπερατώθη καί ἐκυκλοφορήθη ὁ Α' τόμος τῶν Πρακτικῶν τοῦ ΙΕ' Διεθνoῦς Συνεδρίου Βυζαντινῶν Σπουδῶν.

δ) Ἐξετυπώθη καί ἐκυκλοφορήθη τὸ ὑπ' ἀριθ. 93 βιβλίον τοῦ ὑφηγητοῦ Ἰ. Α. Σακελλαράκη, «Τὸ ἐλεφαντόδοντο καί ή κατεργασία του στὰ μυκηναϊκὰ χρόνια».

Δι' ἅπαντα τὰ ἀνωτέρω δημοσιεύματα ή Ἐταιρεία ἐδαπάνησε δρχ. 3.062.392.

Κατὰ τὸ 1979 εἰσῆχθησαν εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Ἐταιρείας τόμοι ἐν ὄλῳ 1110, ἐξ ὧν 702 δι' ἀγορᾶς, 248 ἐξ ἀνταλλαγῆς καί 160 ἐκ δωρεᾶς.

Ἰπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτείαν τοῦ Συμβούλου αὐτῆς κ. Ἰ. Τραυλοῦ συνέχισεν ή Ἐταιρεία τὴν προετοιμασίαν τῆς έκτυπώσεως τοῦ Λεξικοῦ τῶν Ἀρχαίων Ἀρχιτεκτονικῶν Ὁρῶν τοῦ καθηγ. Ἀν. Ὁρλάνδου, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν δὲ τῆς ἐταίρου κ. Μαρίας Θεοχάρη τὴν περαιτέρω σύνταξιν τῆς βιβλιογραφίας τῶν Μονῶν τῆς Ἑλλάδος, συνδραμοῦσα παραλλήλως εἰς τὴν ἐν διεθνεῖ συνεργασίᾳ

παρασκευαζομένην έκδοσιν τοῦ Εἰκονογραφικοῦ Λεξικοῦ τῆς Κλασσικῆς Μυθολογίας.

Κατὰ τὸ 1979 ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἤλθεν ἀρωγὸς εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐταιρείαν διὰ τῆς ἀγορᾶς 50 τόμων τοῦ Δελτίου αὐτῆς τῆς περιόδου 1977-79, δαπανήσασα πρὸς τοῦτο δρχ. 50.000.

Ἡ Ἐταιρεία ἐξηκολούθησε καὶ ἐφέτος ἐνισχύουσα τὰς βιβλιοθήκας τῶν κατὰ τόπους Ἐφορειῶν καὶ Μουσείων, τόσον διὰ τῶν ἐκδόσεων αὐτῆς ἐσταχωμένων, ὅσον καὶ δι' ἀγορᾶς εἰδικῶν ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων.

Ἡ ἐπιστημονικὴ δραστηριότης τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος συνεπληρώθη ἐπίσης διὰ διαλέξεων ἐπιφανῶν ἡμεδαπῶν καὶ ξένων ἀρχαιολόγων.

Δι' ὑποτροφίας Ἑλλήνων ἀρχαιολόγων εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἡ Ἐταιρεία ἐδαπάνησε δρχ. 120.000.

Τέλος, ἡ Ἐταιρεία ἐφιλοξένησε καὶ ἐφέτος εἰς τὸν ξενῶνα τῆς Ἑλλάδος ἀρχαιολόγους, καθηγητὰς, ἐφόρους καὶ ἐπιμελητὰς ἀρχαιοτήτων, ὡς καὶ ἀλλοδαποὺς καθηγητὰς καὶ σπουδαστὰς τῆς ἀρχαιολογίας.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε καὶ κατὰ τὸ 1979 τὸ ἔργον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, Κυρίαὶ καὶ Κύριοι, ἔργον καρποφόρον, μεστὸν ἐπιστήμης καὶ συμβολῆς ἐθνικῆς, τὸ ὁποῖον τιμᾶ, ἀπὸ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος αἰῶνος, τὴν προσφιλεῖ ἡμῶν Πατρίδα.

Προτοῦ κατέλθω ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου αἰσθάνομαι τὴν βαθεῖαν μου ὑποχρέωσιν νὰ ἐκφράσω τὰς θερμοτάτας εὐχαριστίας τῆς Ἐταιρείας πρὸς τοὺς συναδέλφους ἀνασκαφεῖς καὶ ἐρευνητὰς ποὺ μὲ πραγματικὴν θυσίαν καὶ ἄπειρον μόχθον ἐπλούτισαν διὰ

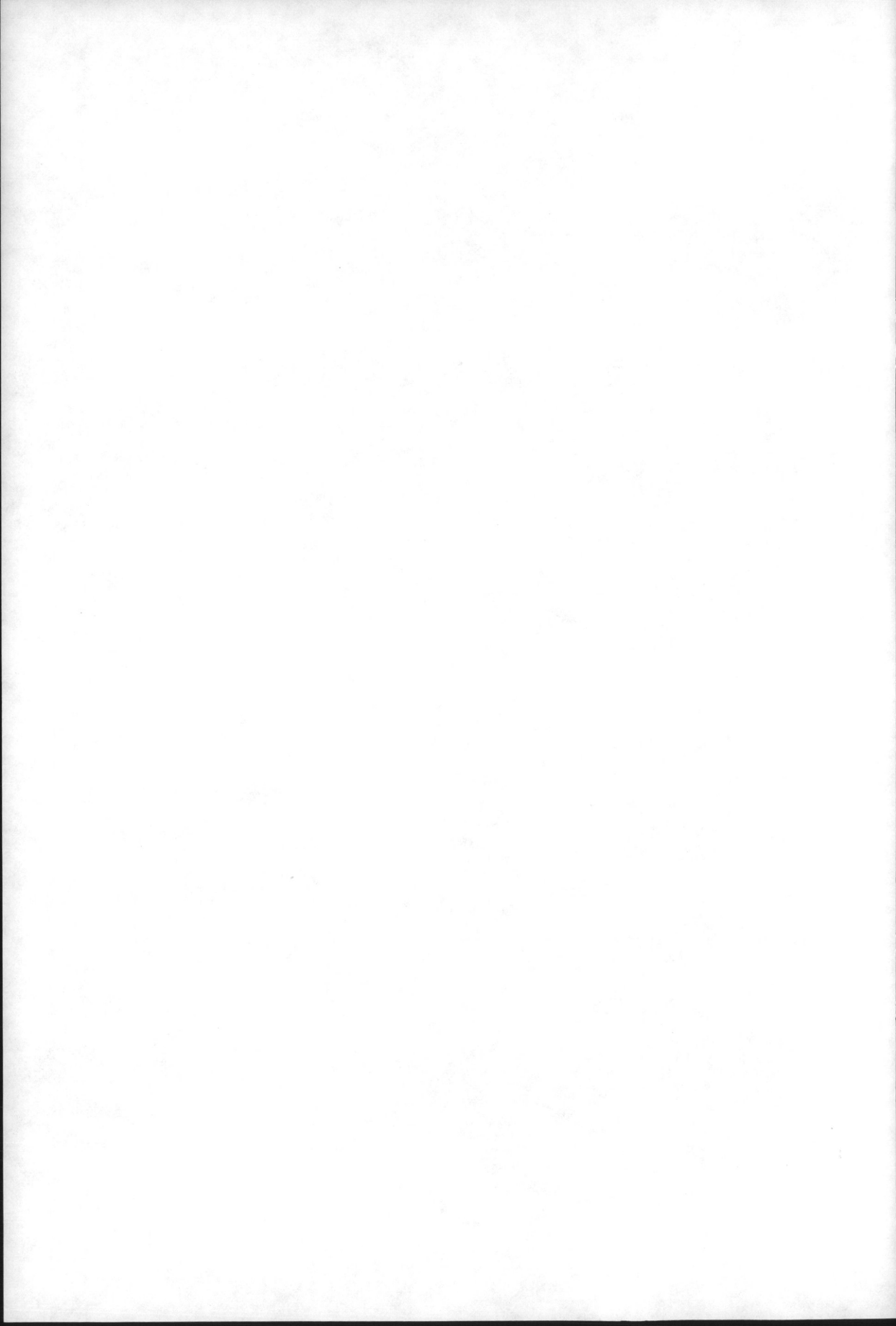
πλήθους ἀνακαλύψεων τὴν ἑλληνικὴν Ἐπιστήμην. Καὶ εἰς τὸ διοικητικὸν καὶ λοιπὸν τῆς Ἑταιρείας προσωπικὸν ὀφείλονται θερμαὶ εὐχαριστίαι διὰ τὴν ὀλόψυχον συμβολὴν εἰς τὸ ἔργον τῆς.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	<i>Σελίς</i>
Ραμνοῦς (ἀνασκαφή)	3
Ραμνοῦς (ἄγαλμα Νεμέσεως)	4
Ἐρέτρια	4
Τανάγρα	5
Ἀκρόπολις Γλᾶ	7
Φθιώτιδες Θῆβαι	7
Ἄβδηρα	8
Μεσημβρία	9
Μαρώνεια	10
Φίλιπποι	11
Ἀμφίπολις (ἀρχαία)	12
Ἀμφίπολις (χριστιανική)	13
Κασσώπη	14
Ἐφύρα	16
Μύτικας	16
Ἡλις	17
Μάζι Σκιλλουντίας	19
Πυλία	19
Ἐπίδαυρος	20
Μάνη	21
Πάρος	22
Νάξος	24
Τῆνος	25

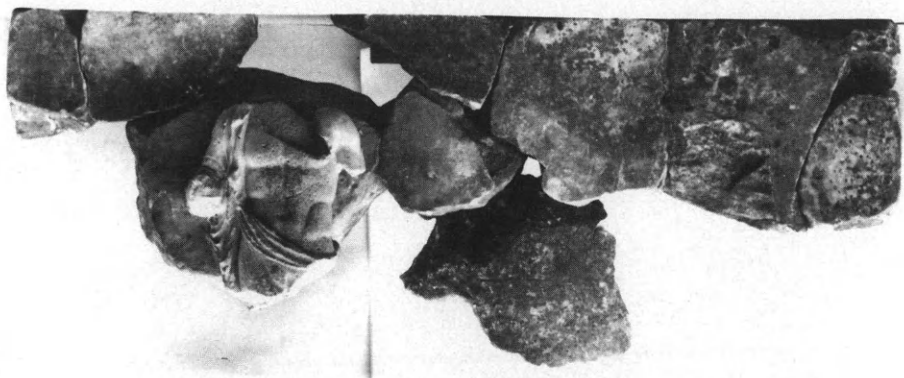
	Σελίς
Σίφνος	26
Θήρα	27
Ρόδος	28
Ἱερὸν κορυφῆς Γιούχτα	29
Ἀρχάνες	30
Βασιλικὴ Ἱεραπέτρας	32
Ζάκρος	33
Δημοσιεύματα καὶ μορφωτικὴ δράσις	35

EIKONEΣ

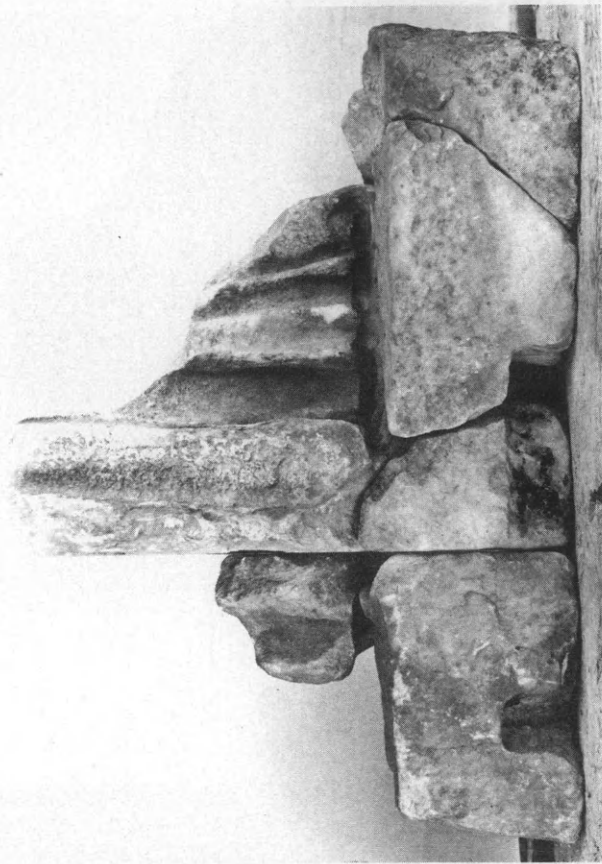
1. Ραμνοῦς. Ὄρος τοῦ ἱεροῦ τῆς Νεμέσεως.

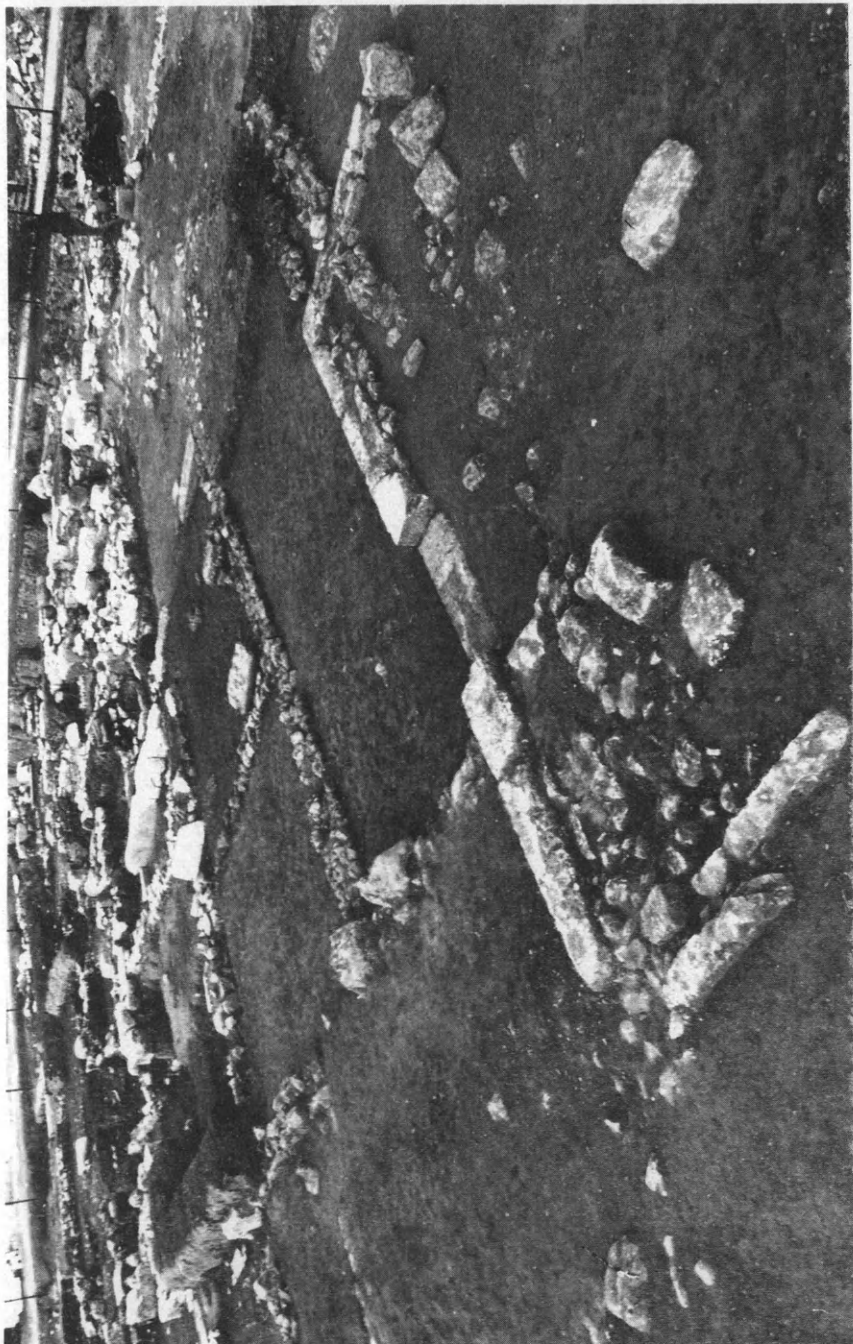
2. Ραμνοῦς. Μέρος τῆς βάσεως τοῦ ἀγάλματος τῆς Νεμέσεως μετὰ τὴν ἀνδρικήν μορφήν
EM 211.

3. Ραμνοῦς. Θραύσματα πτυγῶν ἱματίου.

4. Ραμνοῦς. Τμήμα ἀπὸ τὸ κάτω μέρος τοῦ ἀγάλματος μὲ πτυχὰς χιτῶνος.

5. Ηρόστια. Σύμπλεγμα τοίχων ελληνιστικής, πρώιμου ρωμαϊκής και ύστερας ρωμαϊκής περιόδου.

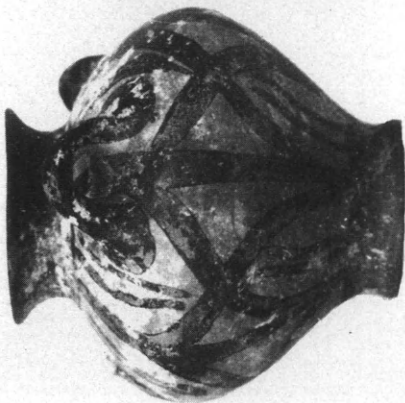
6. Ἐρέτρια. Τμήμα ἐρετριακοῦ ἀμφορέως.

7. Ἐρέτρια. Παναθηναϊκὸς ἀμφορεύς.

9. Τανάγρα. Τρίκτος πιθιαμορφίσκος.

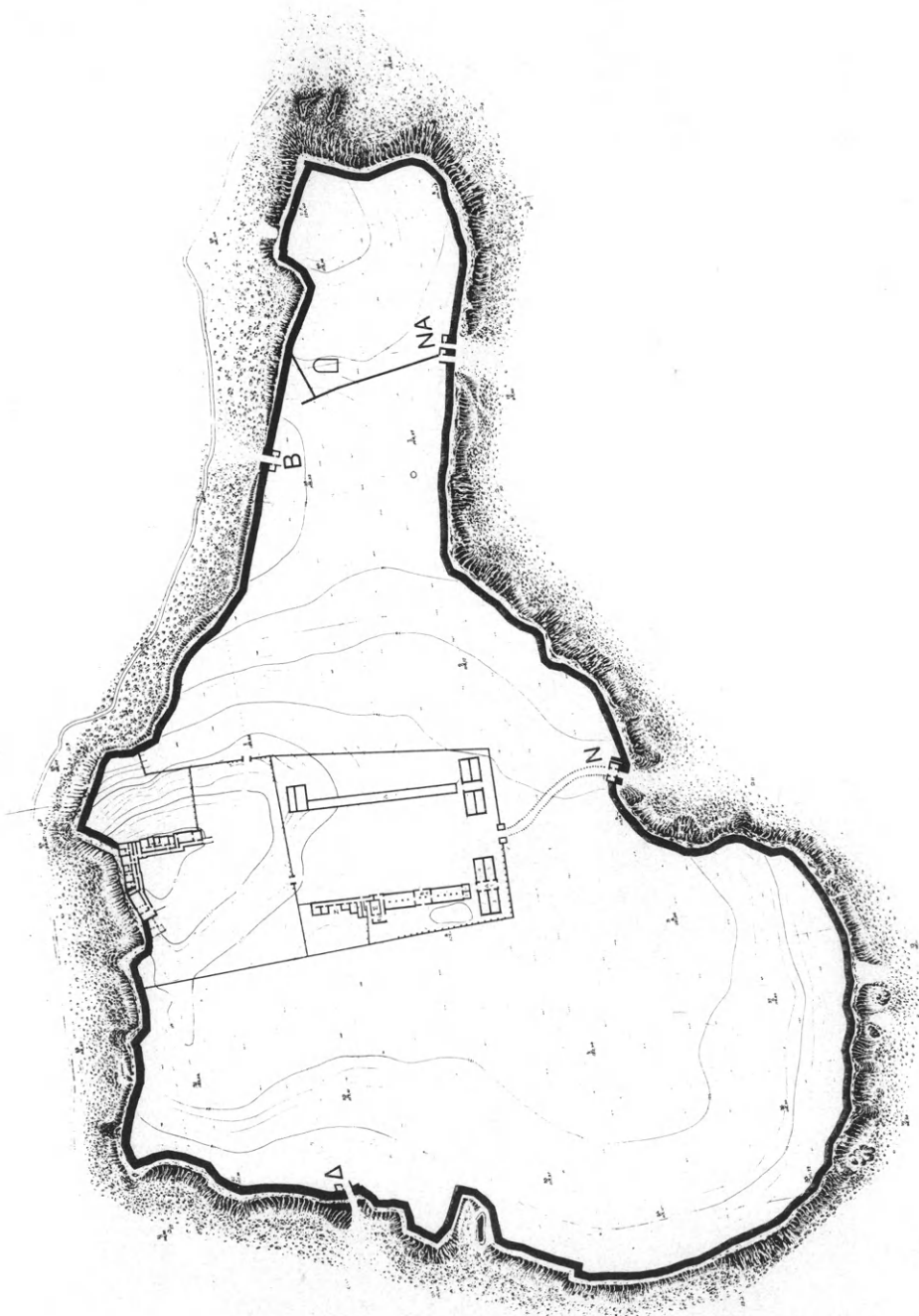
8. Τανάγρα. α. Τρίκτος πιθιαμορφίσκος. β. Πυξίς.

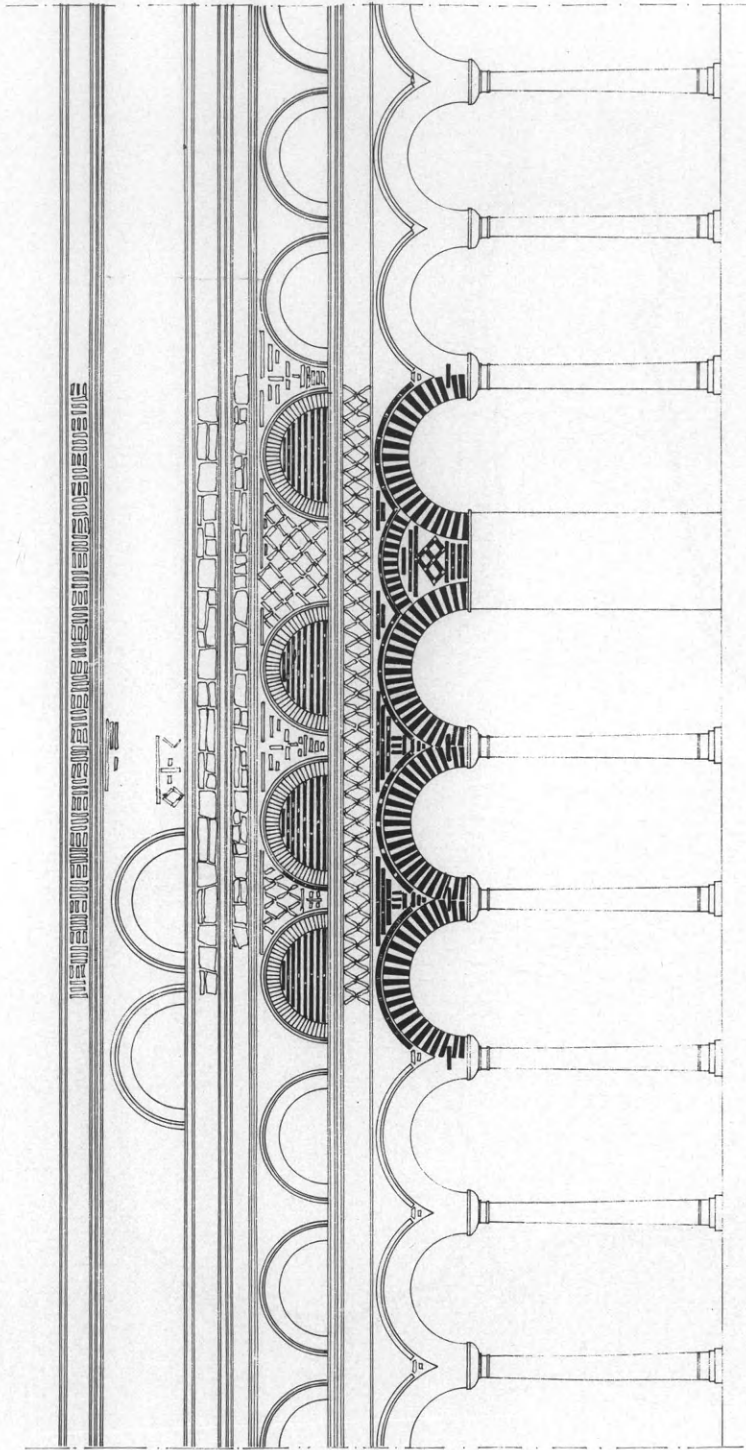
10. Τανάγρα. Γραπτή λάρναξ.

11. Τανάγρα. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς λάρνακος.

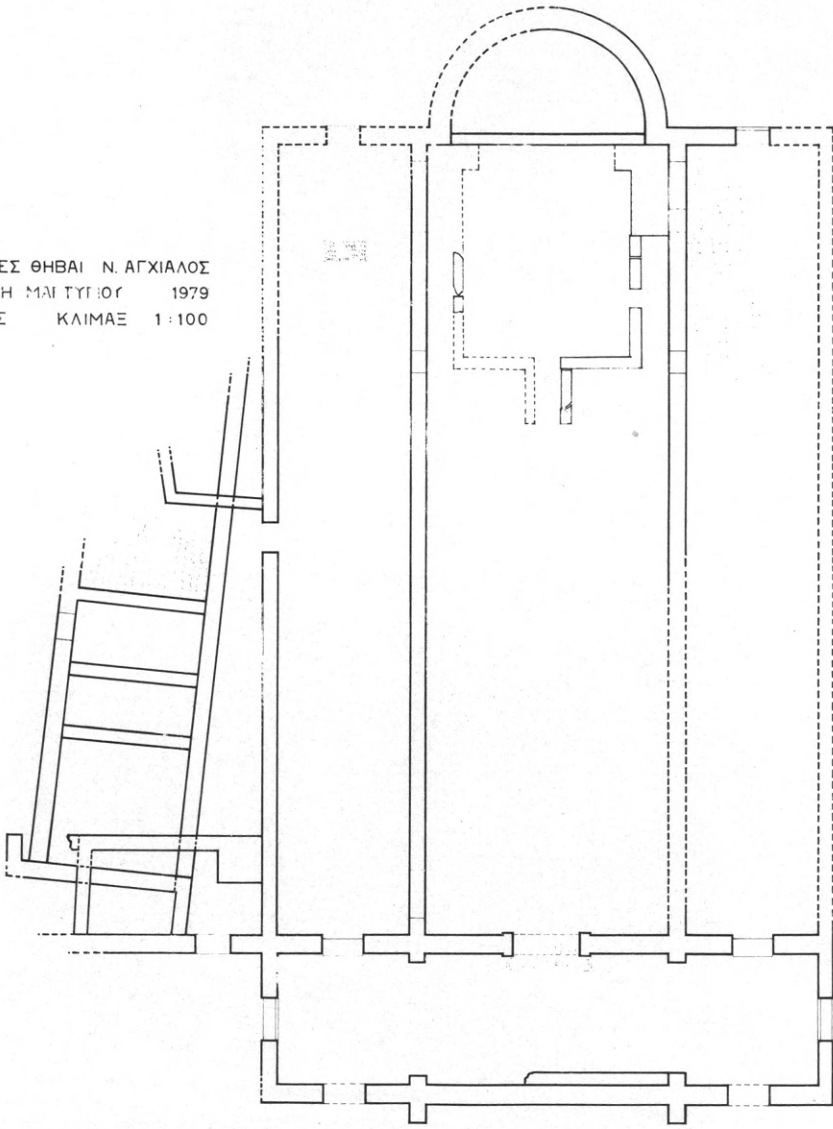

12. Γλάς. Ἡ μυκηναϊκὴ ἀκρόπολις.

13. Φθιώτιδες Θῆβαι. Βασιλική τοῦ ἀρχιερέως Πέτρου. Ἀναπαράστασις τῆς νοτίας κιονοστοιχίας καὶ τῆς ὑπερκειμένης τοιχοδομίας.

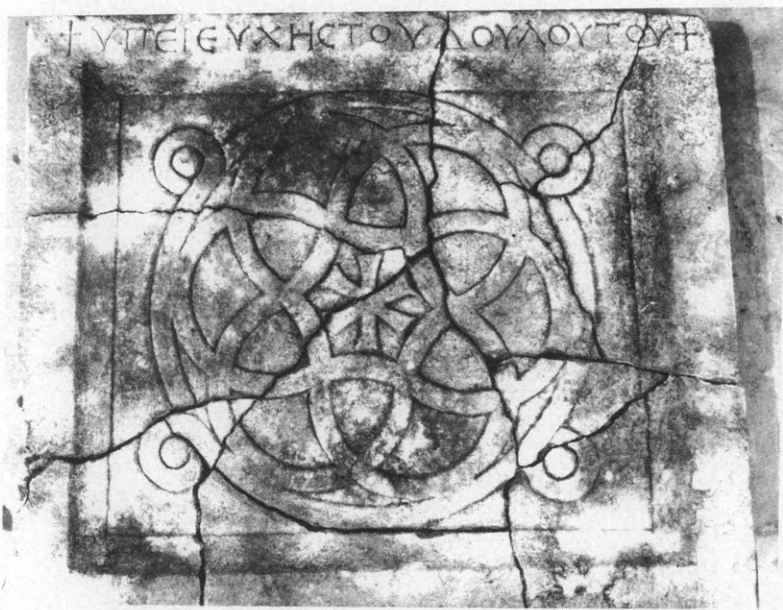
ΦΘΙΩΤΙΔΕΣ ΘΗΒΑΙ Ν. ΑΓΧΙΑΛΟΣ
ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΜΑΙ ΤΥΓΙΟΥ 1979
ΚΑΤΟΨΙΣ ΚΛΙΜΑΞ 1:100

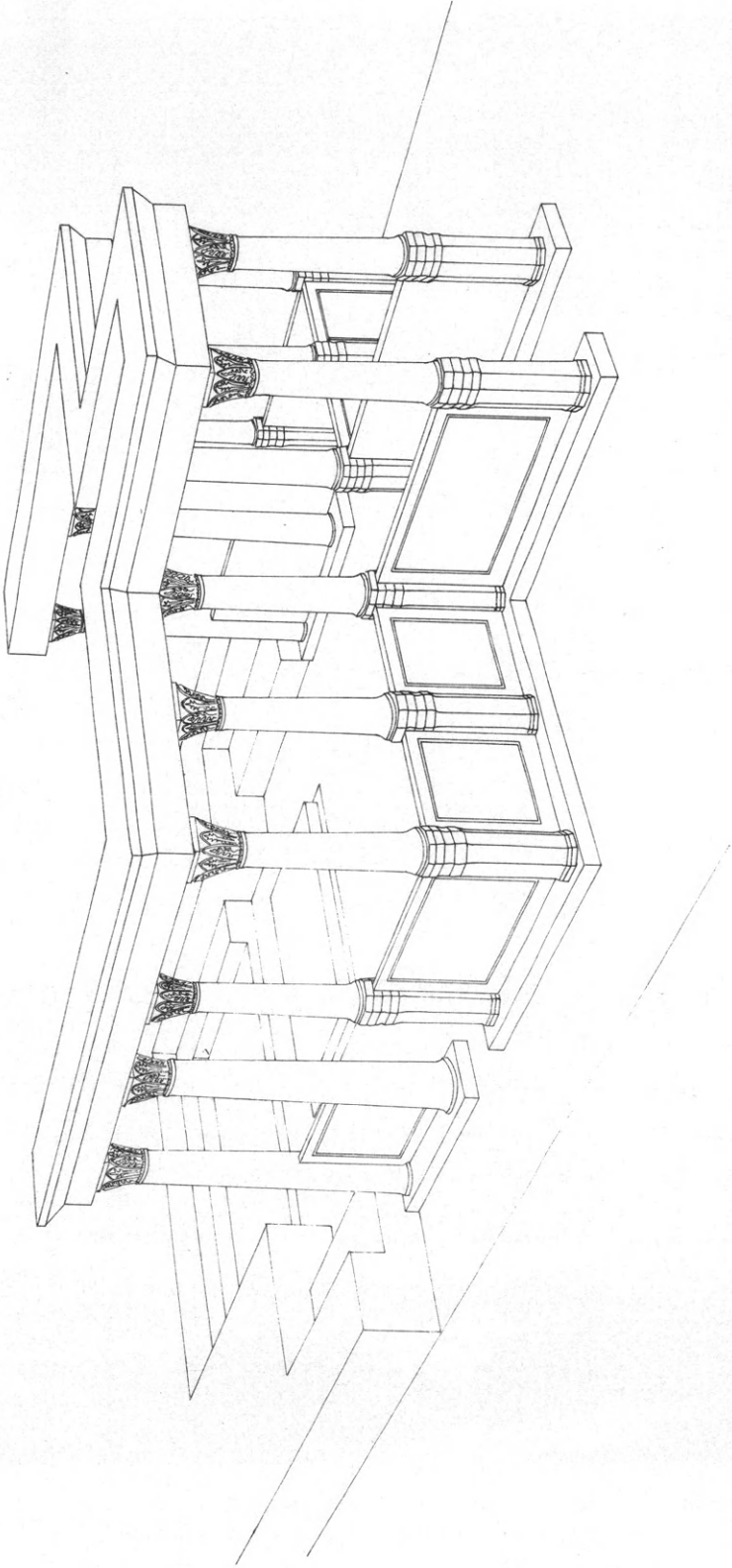
14. Φθιώτιδες Θῆβαι. Βασιλική τοῦ Μαρτυρίου. Κάτοψις.

15. Φθιώτιδες Θῆβαι. Βασιλική τοῦ ἀρχιερέως Πέτρου. Σπάραγμα ἐντοιχίου ψηφιδωτοῦ.

16. Φθιώτιδες Θῆβαι. Βασιλική τοῦ Μαρτυρίου. Θωράκιον ἀμφίγλυφον με ἐπιγραφὴν.

17. Φθιώτιδες Θήβαι. Βασιλική τού Μαρτυρίου. Σχεδιαστική αποκατάσταση τού φράγματος τού Πρεσβυτέρου.

18. Ἄβδηρα. Ἡ ἀρχικὴ πύλη τοῦ δυτ. τείχους μὲ τοὺς δύο πύργους καὶ ὁ μεταγενέστερος ἀγωγός.

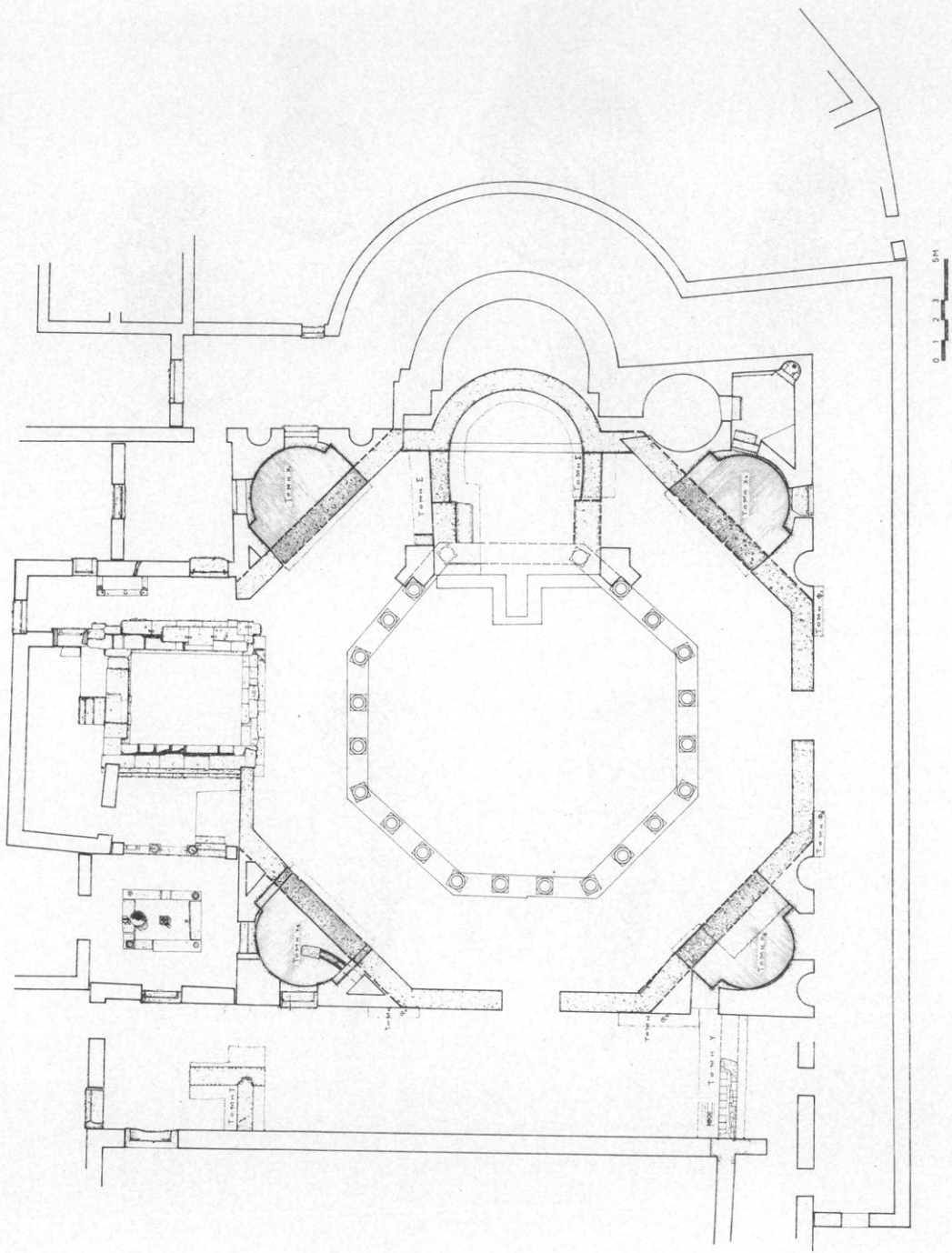
19. Μεσημβρία. Γενικὴ ἄποψις τοῦ περιτειχισμένου οἰκισμοῦ ἀπὸ Β.

20. Μεσσημβρία. Ληκύθια ἐκ τῶν τάφων.

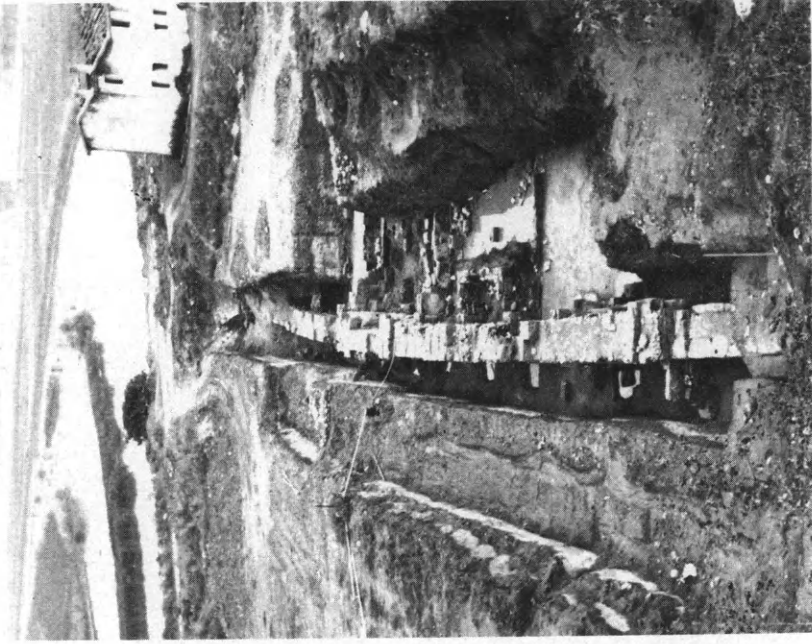
21. Μεσσημβρία. Δύο περίτεχνα χρυσᾶ ἐνώτια ἐκ τῶν τάφων.

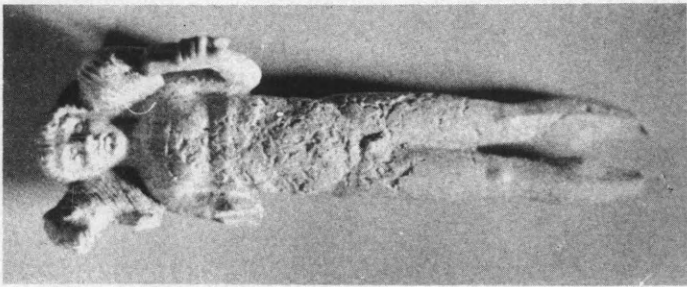
22. Φίλιπποι. Κάτοψις τοῦ Ὀκταγώνου.

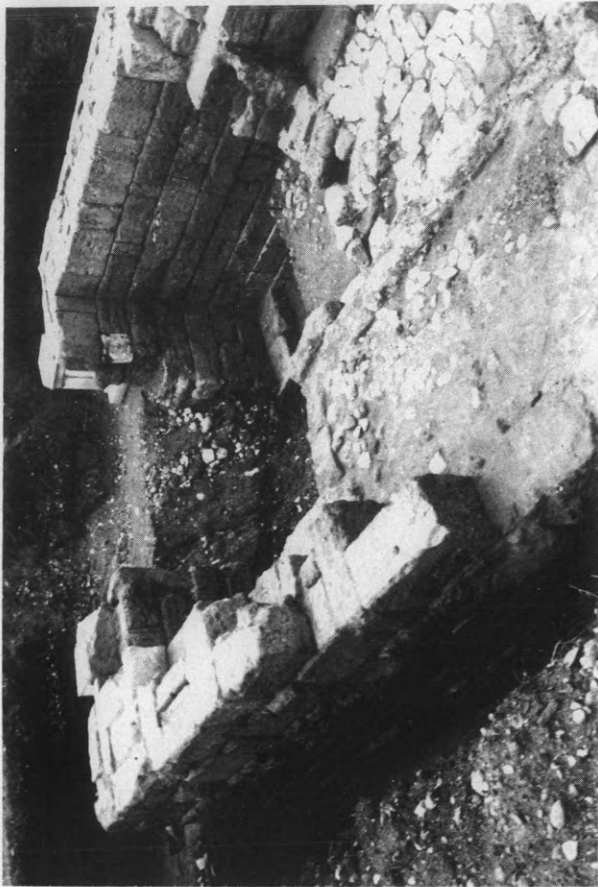
23. Φύλιπποι. Τὸ ἀποκαλυφθὲν τμήμα τῆς ὁδοῦ Ἐργατία μὲ τὴν κατὰ τὴν βορείαν πλευρὰν στοὰν αὐτῆς.

24. Ἄρχ. Ἀμφίπολις. Γενικὴ ἄποψη τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ τεύχους ἀπὸ Ν.

25. 'Αρχ. 'Αμφίπολις. 'Αγλαμάπειον κριοφόρου νέου.

26. 'Αρχ. 'Αμφίπολις. Γενική άποψη τής νοτιάς πύλης (πύλη Δ) από τò έσωτερικόν.

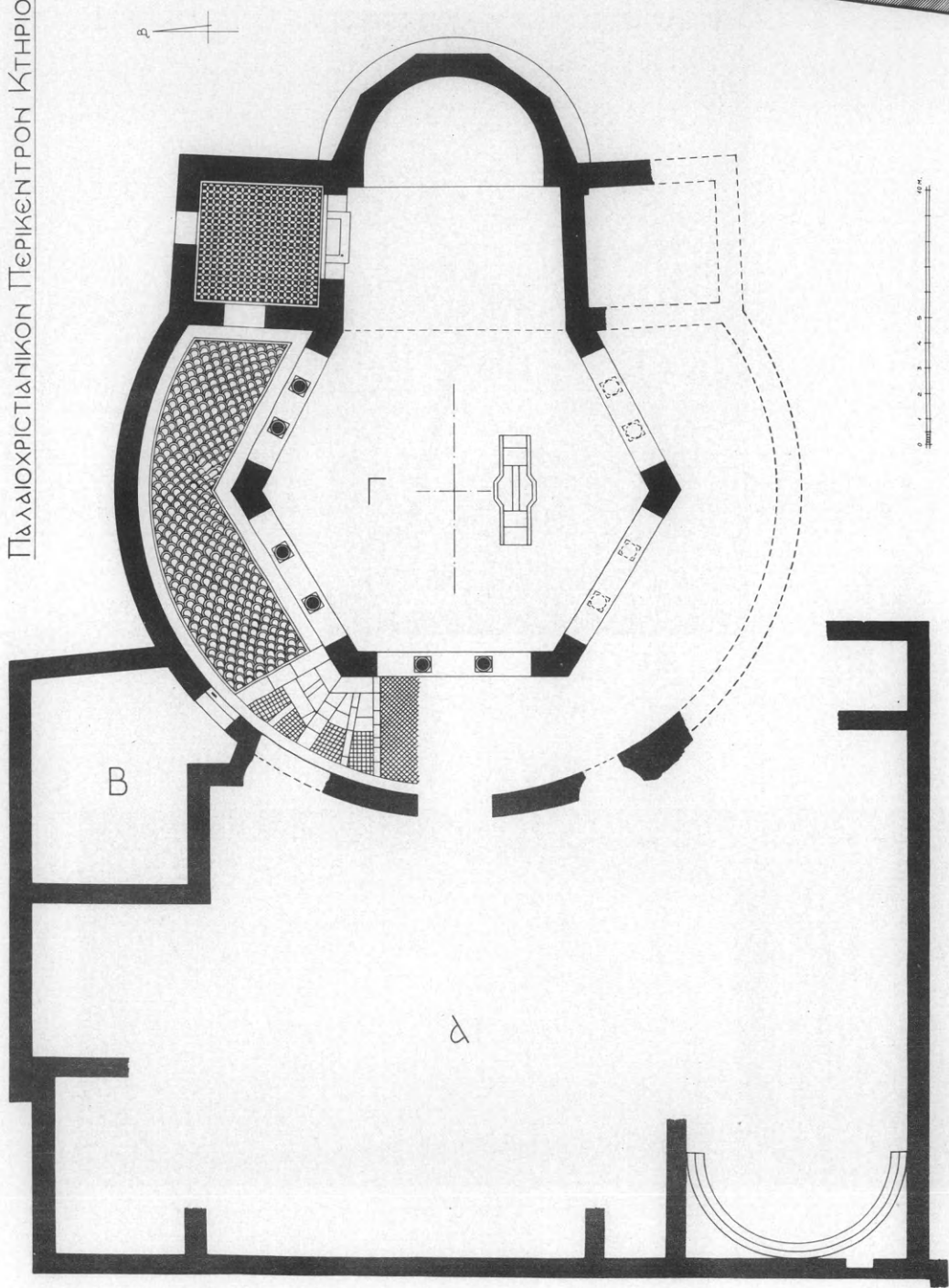

27. 'Αρχ. 'Αμφίπολις. Γραπτή στήλη.

28. 'Αρχ. 'Αμφίπολις. Λεπτοματική επίστεψς έπιτυμβίας στήλης.

ΔΗΦΙΤΟΛΙΣ
ΠΑΛΛΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΚΕΝΤΡΟΝ ΚΤΗΡΙΟΝ

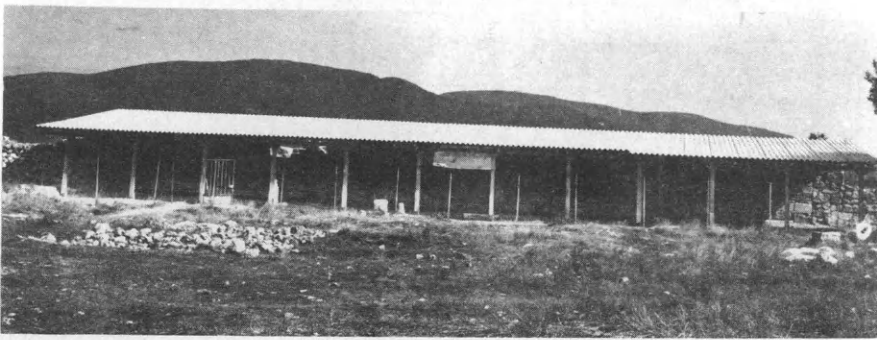
29. Χρ. Ἀμφίπολις. Παλαιοχριστιανικὸν περίκεντρον κτίριον.

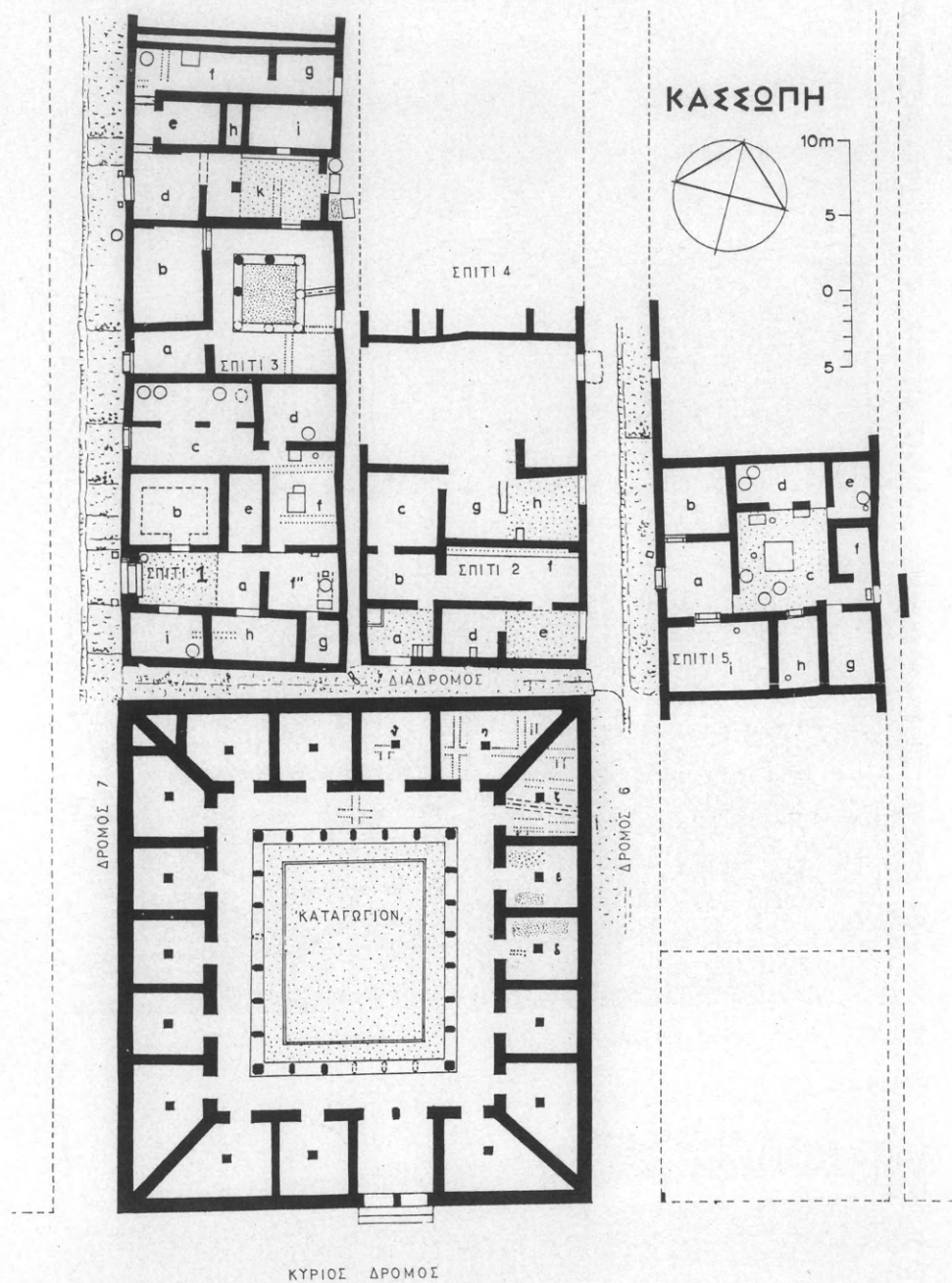
30. Χρ. Ἀμφίπολις. Τὸ ἀνασκαφέν τμήμα τοῦ ἑξαγώνου.

31. Χρ. Ἀμφίπολις. Κορινθιακά κιονόκρανα.

32. Χρ. Ἀμφίπολις. Τὸ στέγαστρον.

33. Κασσώπη. Κάτοψις τοῦ Καταγωγίου καὶ τῶν οἰκιῶν 1-5.

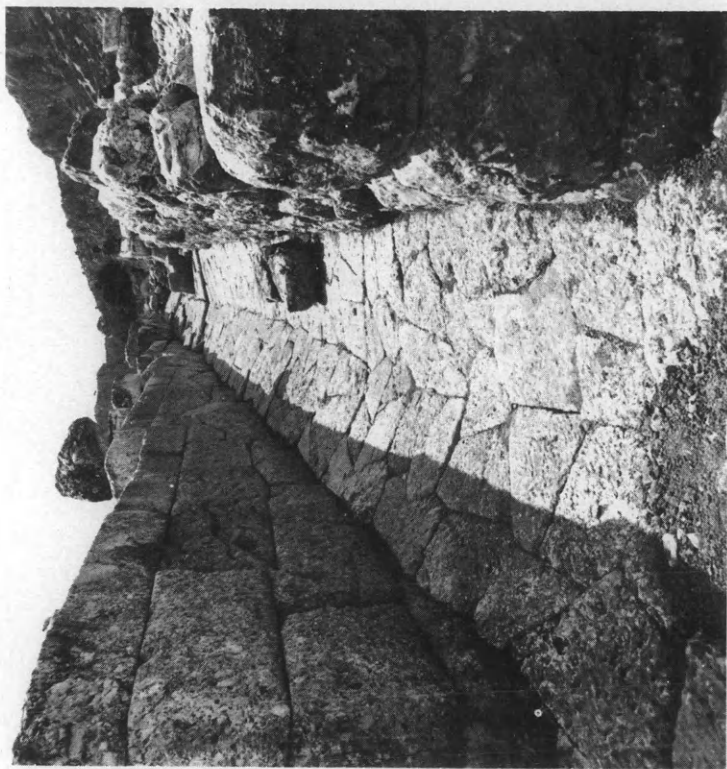
34. Κασσώπη. Ἐποψὶς ἀπὸ Β. τοῦ χώρου τῆς ἀνασκαφῆς.

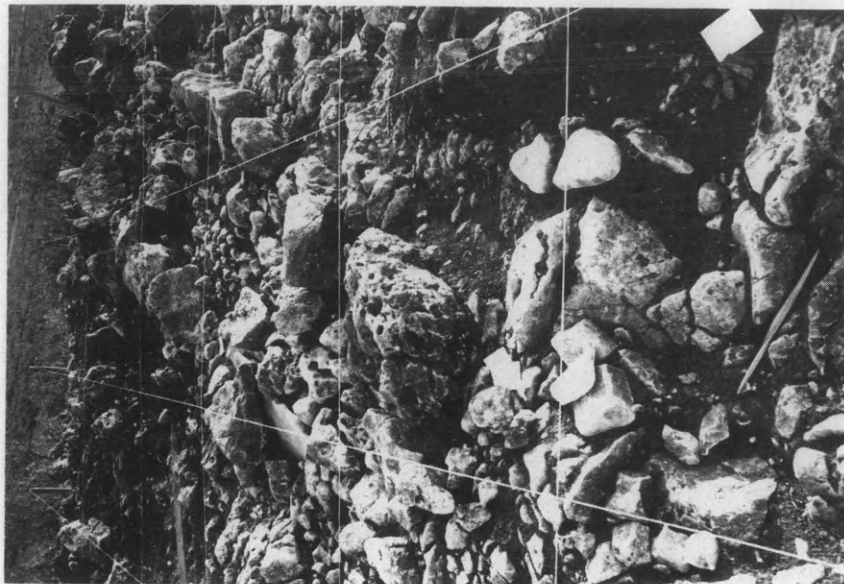
35. Κασσώπη. Πήλινον εἰδώλιον ἐνθρόνου Ἀφροδίτης.

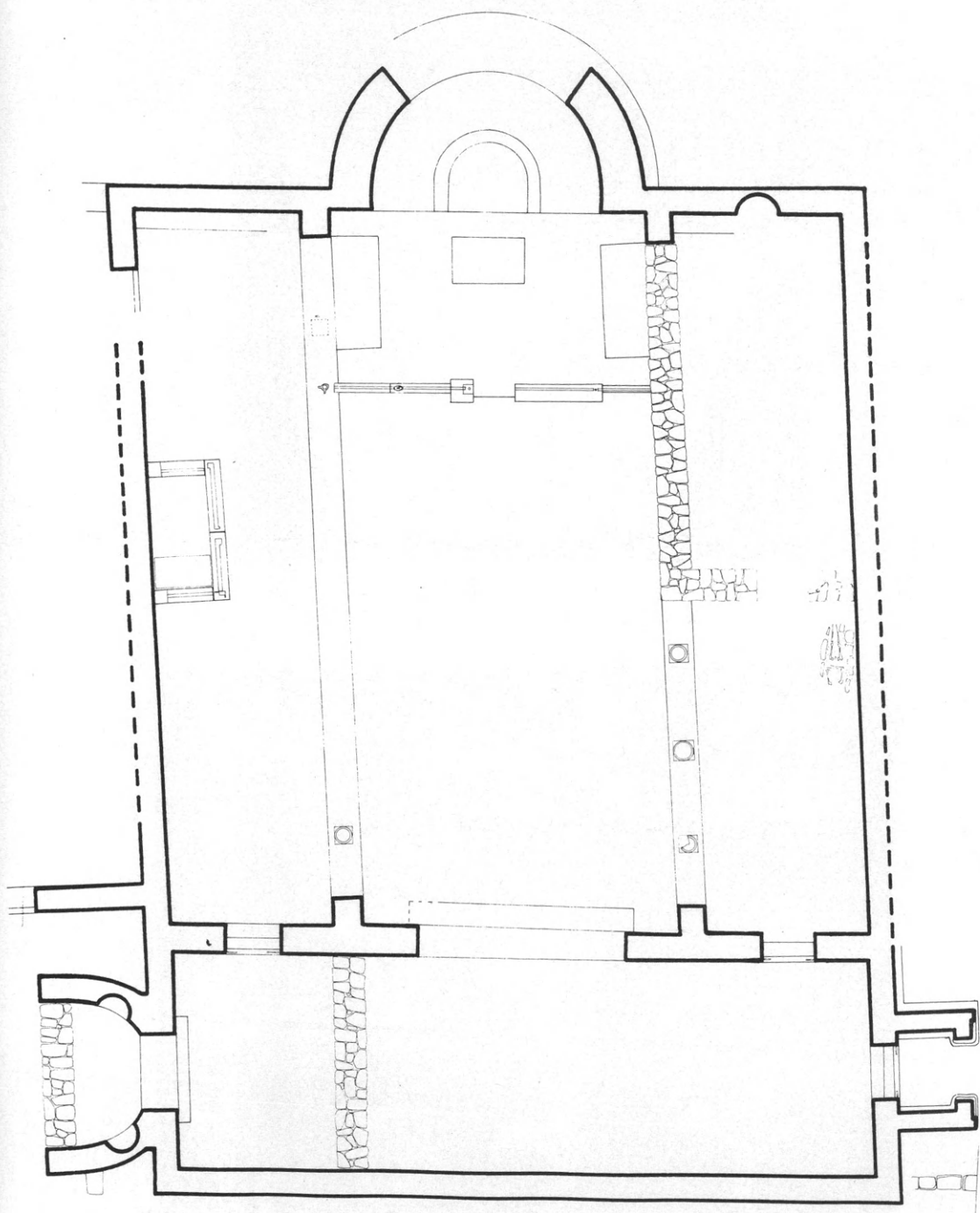
36. Κασσώπη. Χαλκῆ κεφαλὴ με κράνος.

37. Κασσώπη. Πλακόστρωτος δρόμος.

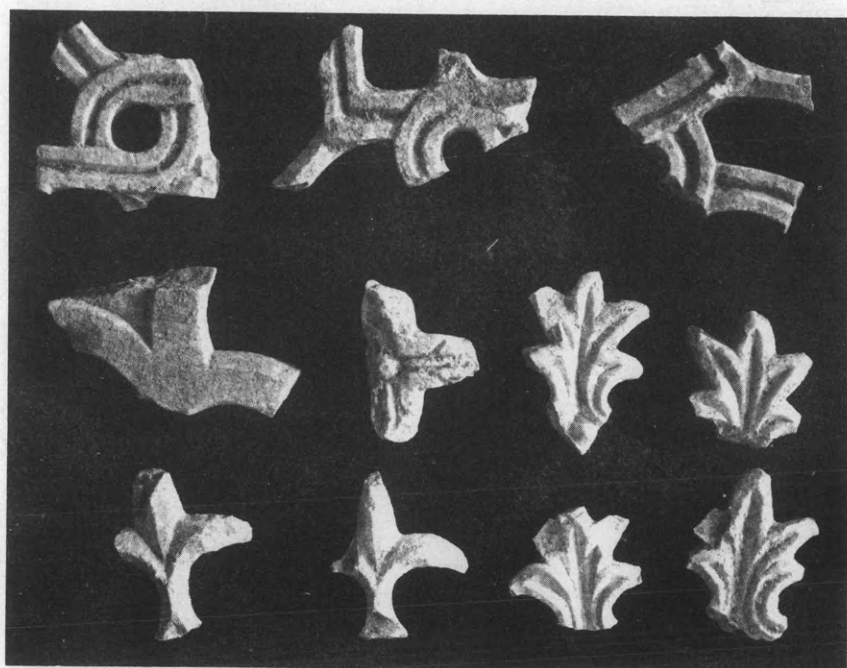
38. Έφρα. Το σωζόμενο ΝΔ. τμήμα του δεύτερου τύμβου.

39. Μύτικας 'Ακαρνανίας. Βασιλική 'Αγίας Σοφίας. Κάτοψις.

40. Μύτικας Ἀκαρνανίας. Βασιλική Ἀγίας Σοφίας. Κολουροπυραμιδοειδές ἐπίθημα.

41. Μύτικας Ἀκαρνανίας. Βασιλική Ἀγίας Σοφίας. Θραύσματα διατρήτων θωρακίων.

42. Ήλις. Γενική άποψις τοῦ θεάτρου.

43. Ήλις. Θεάτρον-Κοῖλον. Ὁ πρῶτος ἀπὸ Ἀ. χαλικόστρωτος διάδρομος μετὰ τὴν κάλυψιν μετὰ δικτυωτὸν πλέγμα.

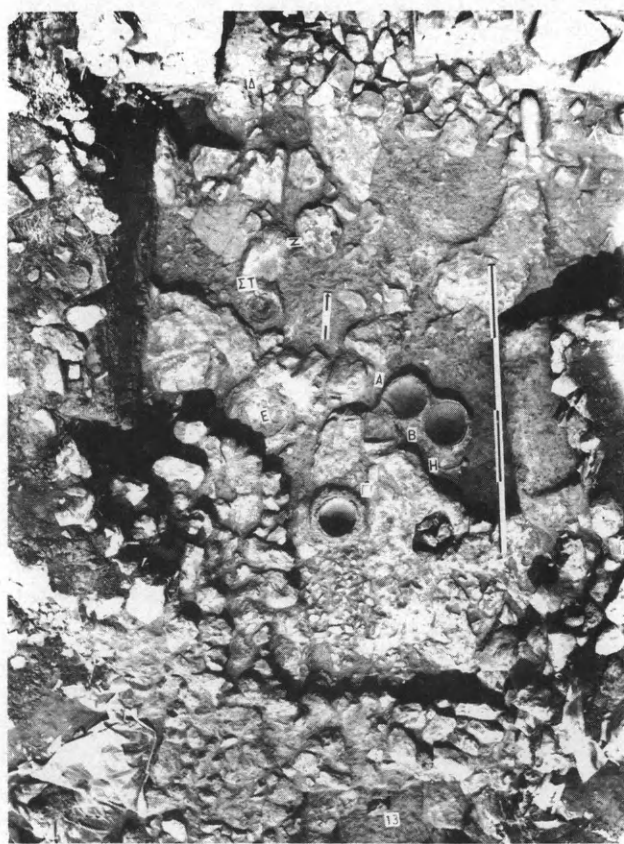
44. Ήλις. Θέατρον-Χῶρος βορείως τῆς σκηνῆς. Ἡ συνέχεια πρὸς Δ. τοῦ ἑλληνιστικοῦ κτιρίου καὶ τοῦ ἀγωγῶ.

45. Μάξι Σκιλλουντίας. Ὁ ἀνασκαφείς ναός.

Εικ. 46. Μάζι Σικιλλουντίας. Τά αποκαλυφθέντα αρχιτεκτονικά μέλη εμπροσθεν τοῦ βορείου κρητιδώματος ἀπὸ Δ.

47. Βοΐδοκοιλιά Πυλίας. Θολωτός τάφος. Βοθρίσκοι.

48. Βοΐδοκοιλιά Πυλίας. Τὰ καταπεσόντα ἐκ τῶν ρυμῶν ἀγγεῖα.

49. Βοΐδοκοιλιά Πυλίας. Ἀγγεῖα πρῶιμου μινυεῖου καὶ ἀδριατικοῦ τύπου.

50. Ἐπίδαυρος. Ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος Μαλεάτα. Ἡ εἴσοδος τῆς σκανῆς ἀποκατεστημένη.

51. Ἐπίδαυρος. Μαρμάρινος ἐρωτιδεύς.

52. Ἐπίδαυρος. Θραῦσμα λύχνου.

53. Μάνη. Ναός Ἁγίου Πέτρου στοῦ Γλέζου. Κάθοδος εἰς τὸν Ἄδην, τμῆμα τοιχογραφίας.

54. Μάνη. Ναός Ἁγίας Κυριακῆς Μαράθου. Λεπτομέρεια τῆς ἠλατυτέρας, τοιχογραφία.

55. Μάνη. Ναός Ἁγίου Βασιλείου στοῦ Καλοῦ. Λεπτομέρεια τοιχογραφίας ἱεράρχου.

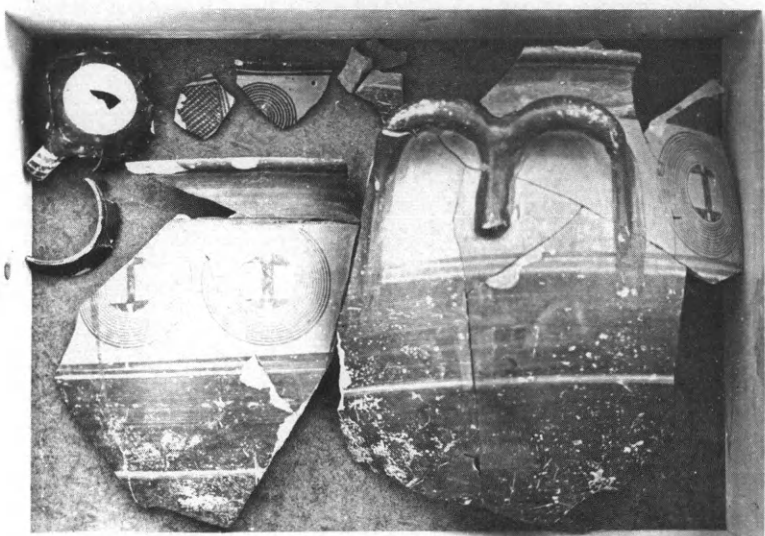
56. Μάνη. Ναός Ταξιάρχου ἢ Ἁγίου Λουκά στοῦ Καλοῦ. Λεπτομέρεια τοιχογραφίας τῆς Δεήσεως.

57 Κουκουναριές Πάρου. Ἡ δευτέρα ἀποθήκη ἀπὸ 'Α.

58. Κουκουναριές Πάρου. Ὅστρακα γραπτοῦ κρατῆρος.

59. Κουκουναριές Πάρου. Ὁ κρατὴρ καὶ ἄλλα ἀγγεῖα ἀπὸ τὴν τάφρον Ε3.

60. Νάξος. Ἡ ἀνασκαφὴ εἰς τὸ οἰκόπεδον Βαζαίου. Ἀριστερὰ οἱ κλασσικοὶ χῶροι. Εἰς τὸ κέντρον καὶ κάτω οἱ χῶροι τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς.

61. Νάξος. Πήλινον ειδώλιον.

62. Νάξος. Τὸ καταβυθισμένον τμήμα τῆς ἀρχαίας Νάξου.

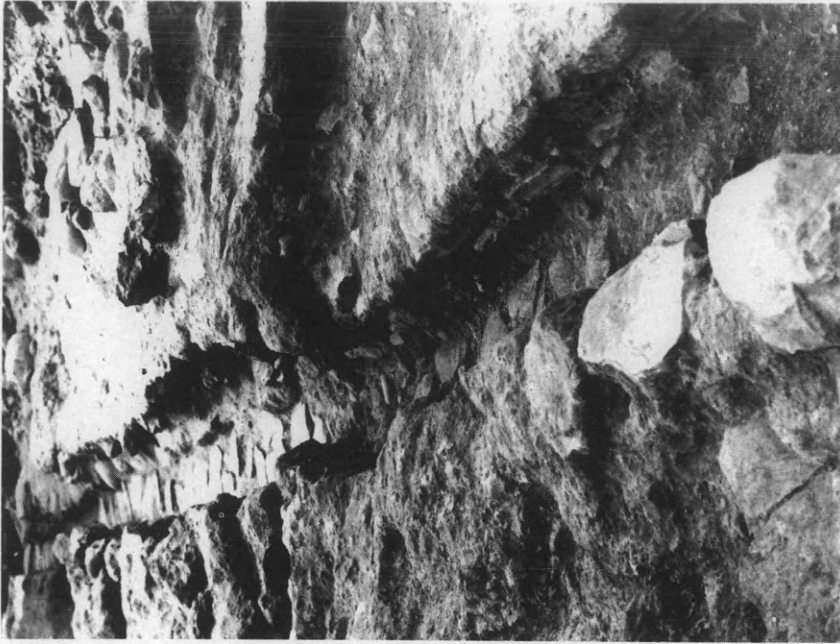
63. Τήνος. Θολωτός μυκηναϊκός τάφος Α.

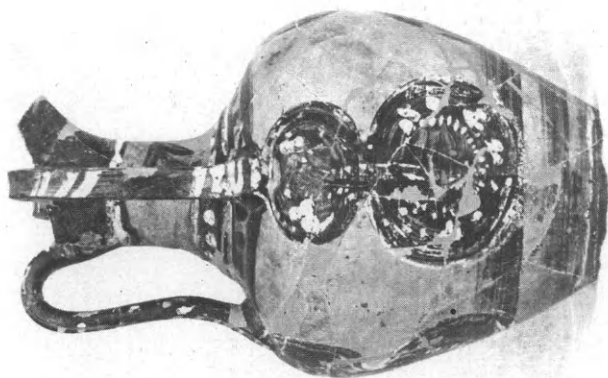
64. Τήνος. Θολωτός μυκηναϊκός τάφος Α. α. Κρατήρ. β. Κύλιξ.

65. Σίφνος. Ἀμφόπηλις Ἀγίου Ἀνδρέου. Ὑδρία.

66. Θήρα. Βόρειον τμήμα Ὀδοῦ Τελχίνων. Ὁ ὑπόνομος καὶ αἱ δύο φάσεις τοῦ λιθοστρώτου (δεξιᾶ).

67. Θήρα. Πρόγους με διχοόμητην όκτω-
σχήμων άσπίδων.

68. Θήρα. Άνάγλυφος τοιχογραφία.

69. Θήρα. Πίθος με διακόσμησιν φύλλων κισσοῦ.

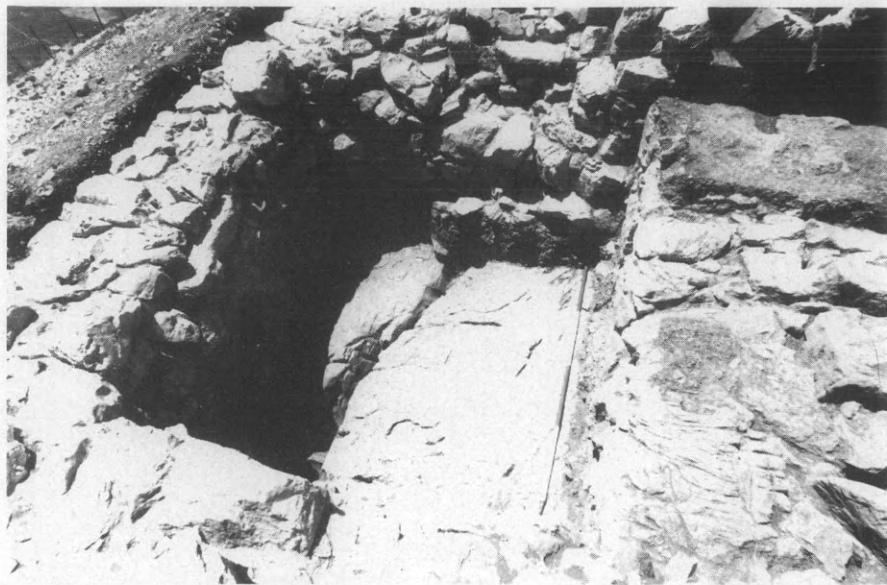
70. Θήρα. Ἀσάμινθος με διακόσμησιν δελφίνων.

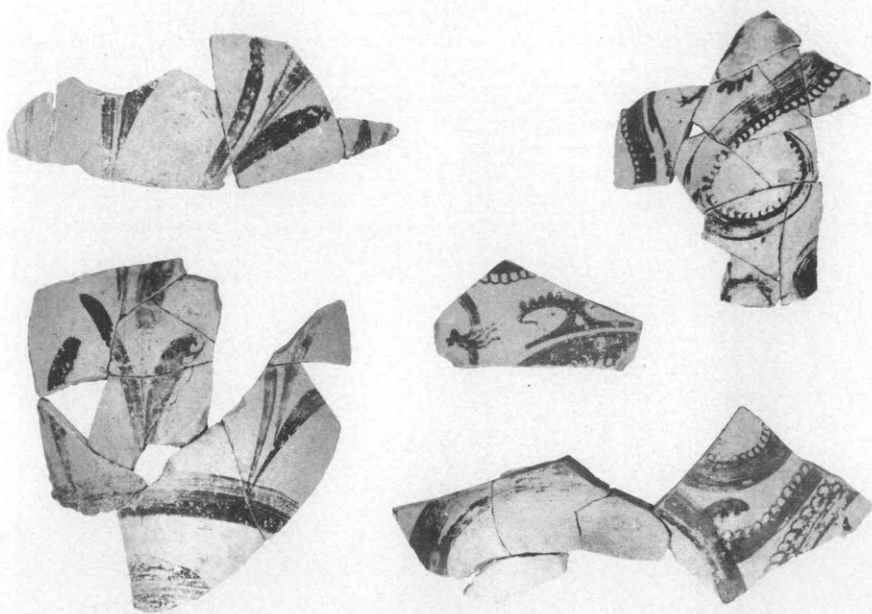
71. Ρόδος. Ἀρνίθα. Ἐπιτομία τοῦ σωζομένου συνθρόνου.

72. Ρόδος. Ἀρνίθα. Τὸ ἀψιδωτὸν κτίσμα.

73. Γιούχτας. Τὸ δωμάτιον V ἀπὸ Βορρᾶ.

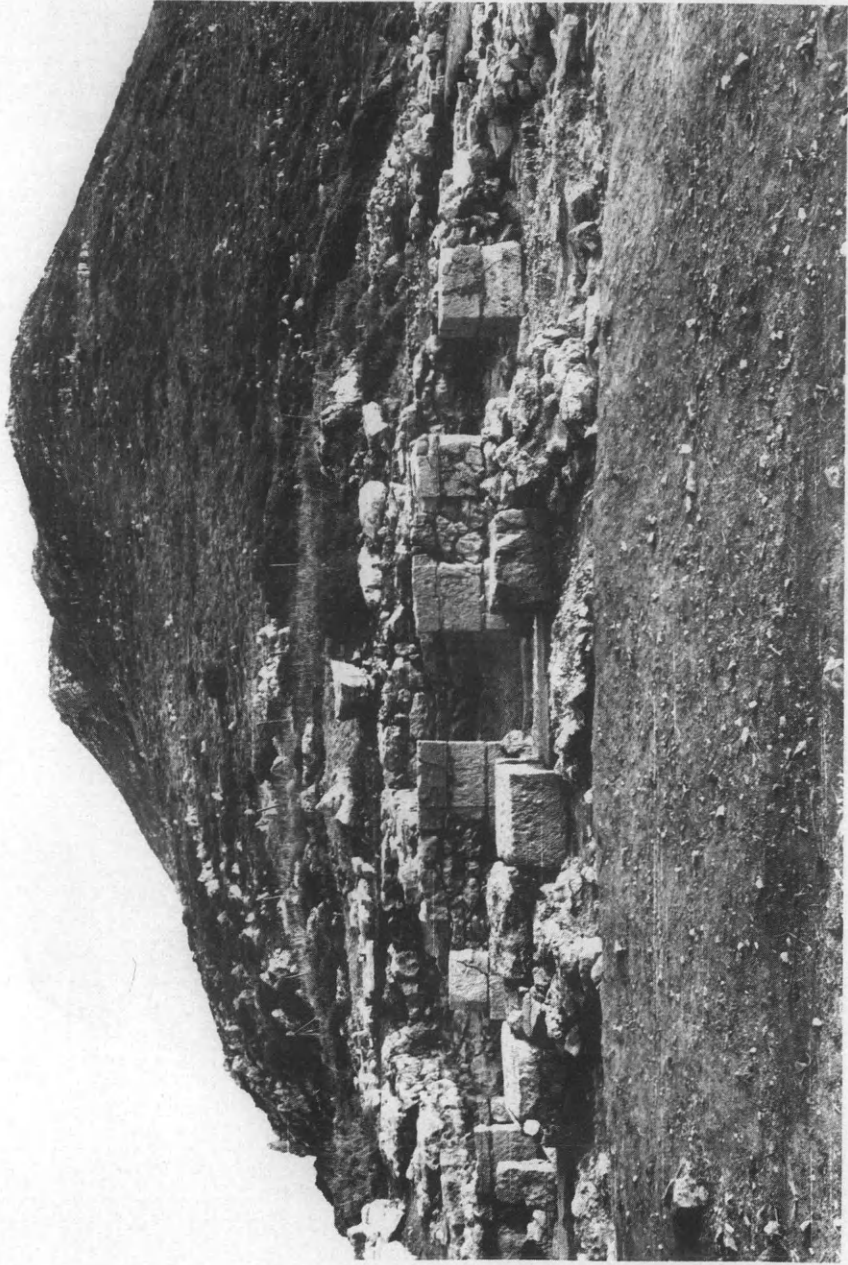
74. Γιούχτας. Ὅστρακα ἀγγείων τοῦ φυτικού καὶ τοῦ θαλασσίου ρυθμοῦ.

75. Γιούχτας. Τμήμα τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ κυκλωπέου τείχους.

76. Γιούχτας. Λιθίνη τράπεζα προσφορῶν ἀπὸ τὸ τεῖχος τοῦ ἱεροῦ.

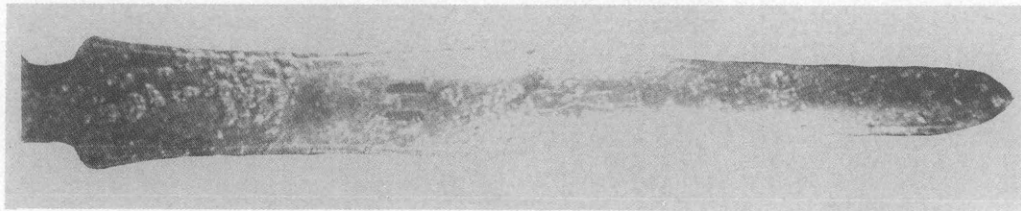
77. Ἀρχαίες. Ὁ ναός ἀπὸ βορρῆ.

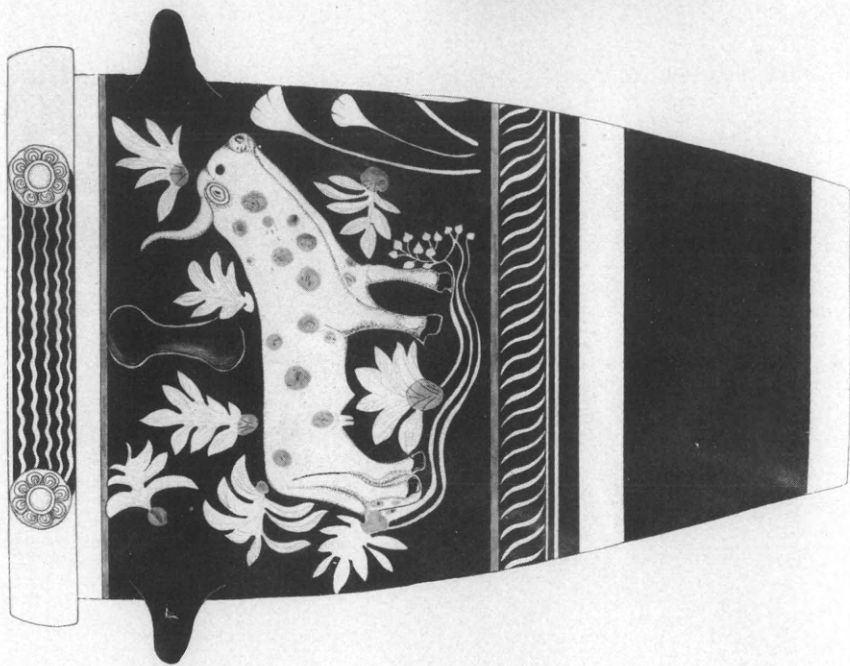
78. Ἀρχάνες. Ὁ σκελετὸς τῆς γυναίκος.

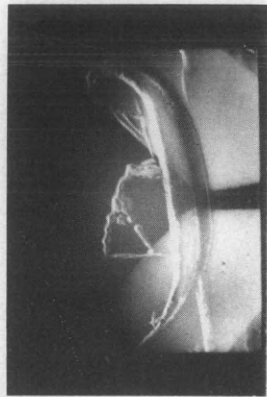
79. Ἀρχάνες. Ὁ σκελετὸς τοῦ ἱερέως.

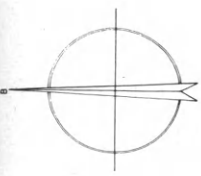
80. Ἀργάνες. Χαλκὴ μάχαιρα.

81. Ἀργάνες. Σχεδιαστικὴ ἀναπαράστασις τοῦ κάδου.

82. Ἀργάνες. Σφραγὶς ἐξ ἀγάλτου.

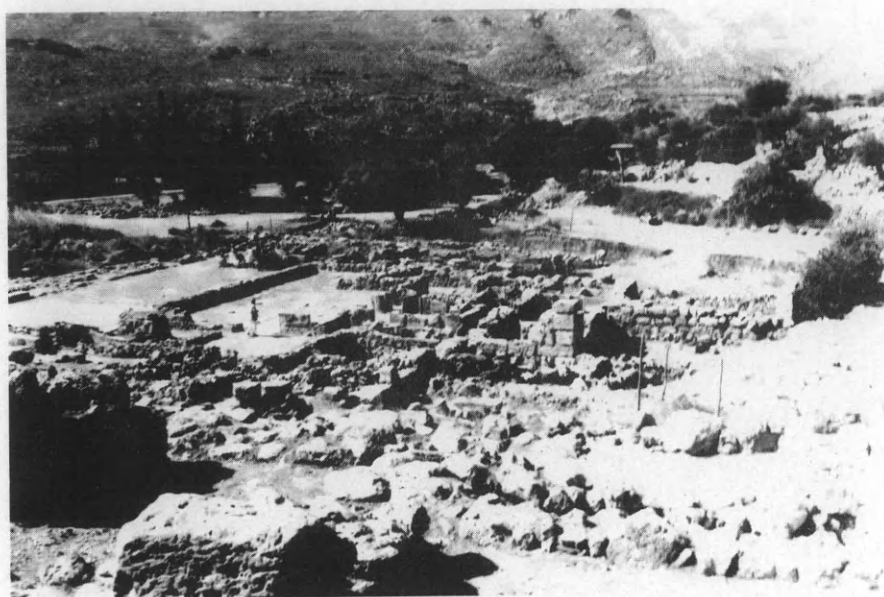
ΒΑΣΙΛΙΚΗ 1970 - 1979

- Βόρεια Εκκλησία και Νότιο Εκκλησία: ΠΜΠα
- Κέντρο Εκκλησίας 43: ΠΜΠΒ (εργαλεία)
- Δυτικά Εκκλησίας: ΠΜΠΒ (δύο φορές εδάφος)
- Εκκλησία 54: 589, V, A: ΠΜΠΒ
- Εκκλησία Γ, Φ, VI: ΠΜΠα
- Εκκλησία Μ, Κ, Ι, 50: ΤΜα
- Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία 56α: έκαρπος ολόκληρο και τμήμα VI
- Κτίρια Ρ: Αγρονόμιο
- Πλατεία με Λαβύρινθο
- ΠΜ κτιριακό κέντρο Ρ (ΠΜΠΒ, Ι)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10m
 ΣΚΑΛΑ: ΜΕΤΡΩΝ ΚΑΤΟΤΙΜΗ

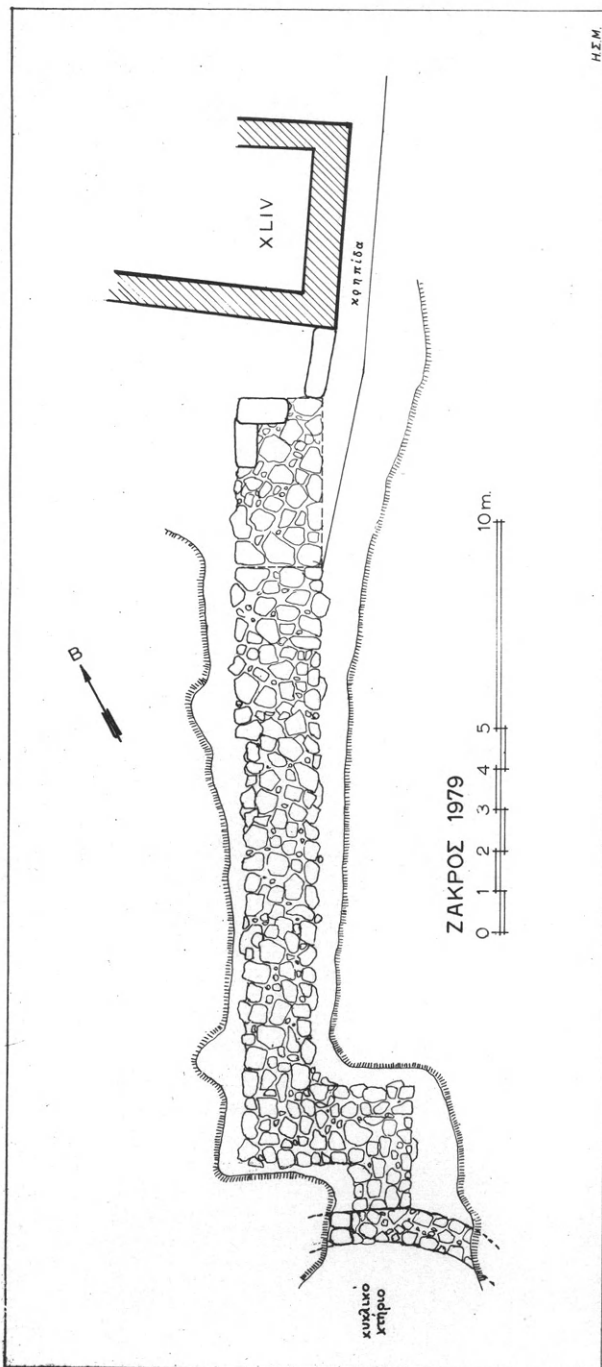
83. Βασιλική 'Ιεραπόλις. Κάτοψις του άνασκαφέντος μινωικού οικισμού.

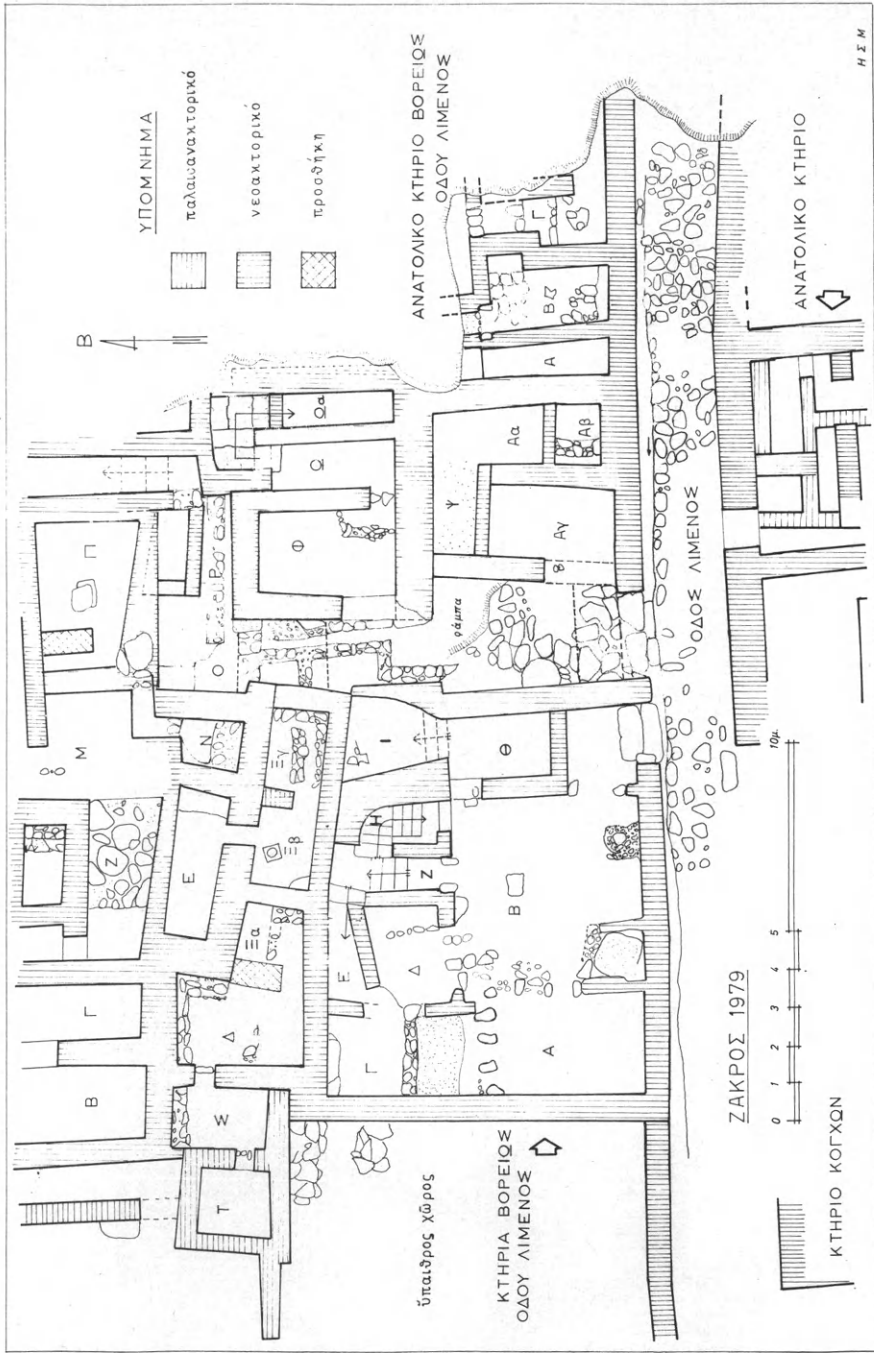
84. Ζάκρος. Γενική άποψις τοῦ μινωικοῦ ἀνακτόρου ἀπὸ ΒΔ.

85. Ζάκρος. Τὸ παχὺ σκέλος τοῦ ἐκτεταμένου περιβόλου.

86. Ζάκρος. Τὸ νότιον ἄκρον τοῦ ἐκτεταμένου περιβόλου.

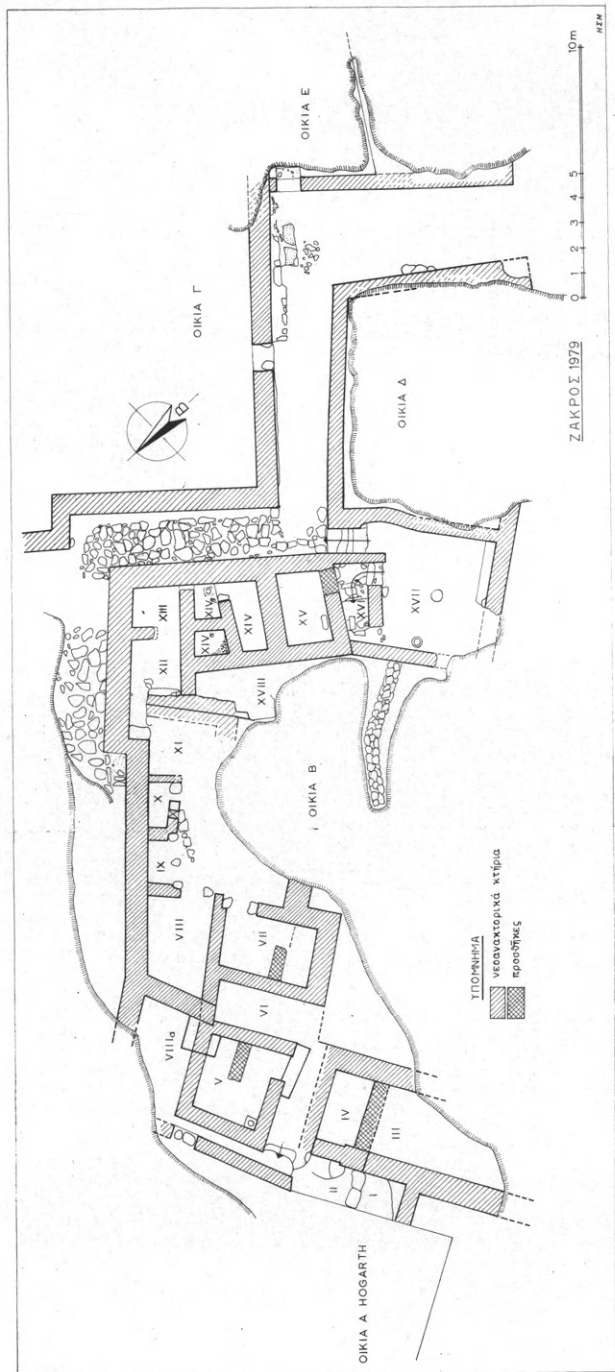
88. Ζάκρος. Κτίρια βορείως τῆς Ὀδοῦ λιμένος.

89. Ζάκρος. Ἄμφορες με ἑλλειπτικὸν στόμιον.

90. Ζάκρος. Ἡ κλίμαξ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἀπὸ ΝΔ.

91. Ζάκρος. Περιοχή των Οικιών Α και Β του Hogarth.

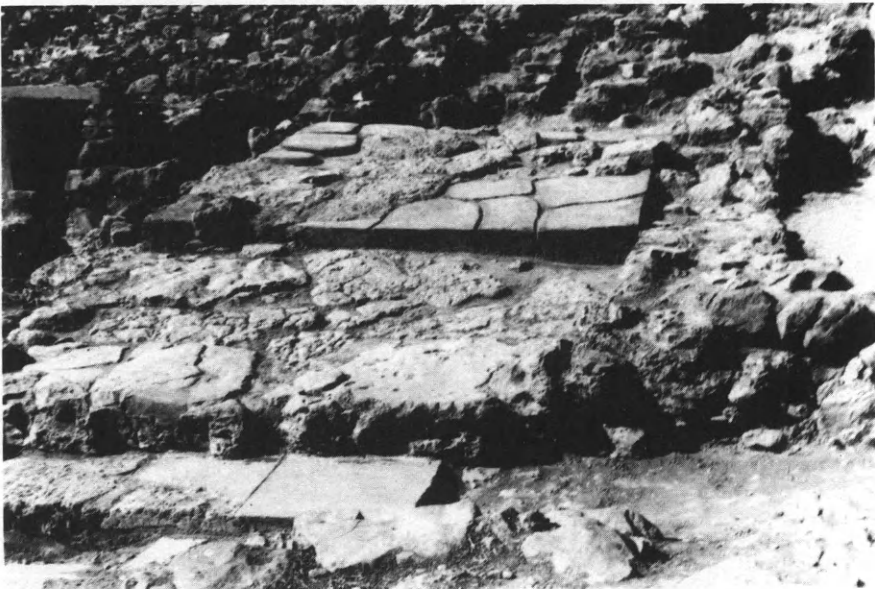
92. Ζάκρος. Ἡ βαθμιδατῷ εἰσοδος.

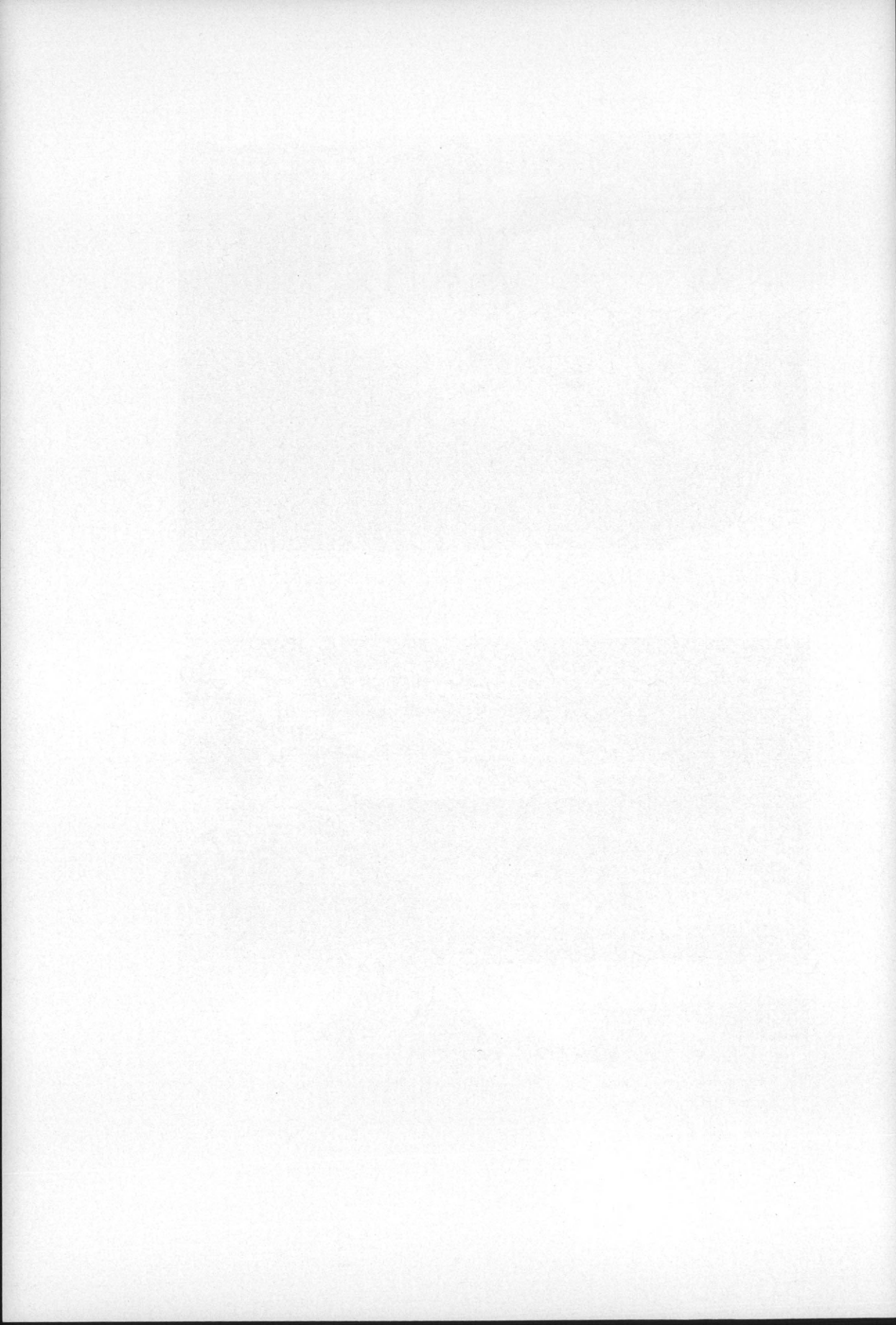
93. Ζάκρος. Τὸ δωμάτιον μετὸν κεντρικὸν κίονα.

94. Ζάκρος. Λιθόστρωτος δρόμος μεταξύ τῶν κτιρίων Β καὶ Γ ἀπὸ ΒΔ.

95. Ζάκρος. Κτίριον βορείως τῆς Ὀδοῦ λιμένος. Ἡ βορεία εἴσοδος καὶ ἡ βαθμιδωτὴ ράμπα μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν.

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙ
ΡΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1979 ΕΞΕΔΟΘΗ ΕΙΣ 1000
ΑΝΤΙΤΥΠΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙ
ΟΥ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΕΙΣ ΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΜ. ΠΑΠΑΔΑΚΗ

